

KOMISIJA ZA HARTIJE OD VRIJEDNOSTI REPUBLIKE SRPSKE

Banja Luka, jun 2010. godine

Adresa:	Banja Luka Ul. Vuka Karadžića 6
Telefon(i):	+387 51 218 356 +387 51 218 362 +387 51 212 199
Faks:	+387 51 218 361
e-mail:	kontakt@sec.rs.ba
Web:	www.sec.rs.ba

Izvještaj o radu i stanju na tržištu hartija od vrijednosti

www.sec.rs.ba/Izvjestaji/2009.pdf

Sadržaj

1 OSNOVNE KARAKTERISTIKE STANJA NA TRŽIŠTU KAPITALA	4
2 OSNOVNI PODACI O KOMISIJI	11
2.1 Osnivanje, pravni status i nadležnosti Komisije	11
2.2 Imenovanje članova i sastav Komisije	12
2.3 Organizaciona struktura Komisije	12
3 AKTIVNOSTI KOMISIJE U 2009. GODINI.....	13
3.1 Pregled aktivnosti.....	13
3.2 Normativno-pravni okvira za funkcionisanje tržišta hartija od vrijednosti	15
3.3 Emisija hartija od vrijednosti i preuzimanja akcionarskih društava	16
3.3.1 Emisija hartija od vrijednosti.....	16
3.3.2 Izvršenje obaveza emitenata po osnovu Pravilnika o izvještavanju i objavljivanju informacija od strane emitenata hartija od vrijednosti koje su predmet javne prodaje	24
3.3.3 Preuzimanje akcionarskih društava	25
3.4 Izdavanje dozvola i saglasnosti učesnicima na tržištu.....	31
3.4.1 Dozvole i saglasnosti u skladu sa Zakonom o investicionim fondovima	31
3.4.2 Dozvole i saglasnosti u skladu sa Zakonom o tržištu hartija od vrijednosti	34
3.5 Ispiti za sticanje zvanja brokera i investicionog menadžera	39
3.6 Razvoj i međunarodna saradnja.....	40
3.6.1 Normativne aktivnosti.....	40
3.6.2 Saradnja	42
3.6.3 Promocija i edukacija	44
3.7 Investicioni fondovi	44
3.7.1 Opšte informacije o investicionim fondovima	44
3.7.2 Pravni okvir funkcionisanja	45
3.7.3 Poslovanje investicionih fondova.....	46
3.8 Ovlašćeni učesnici na tržištu hartija od vrijednosti.....	53
3.8.1 Poslovanje brokerskih odjeljenja/kuća	53
3.8.2 Kastodi banke.....	58
3.8.3 Centralni registar hartija od vrijednosti	60
3.8.4 Promet na Banjalučkoj berzi hartija od vrijednosti u 2009. godini	67
3.8.5 Berzanski indeksi.....	72
3.8.6 Tržišna kapitalizacija.....	75
3.9 Nadzor nad učesnicima na tržištu hartija od vrijednosti.....	77
3.9.1 Kontinuirani nadzor.....	79
3.9.2 Redovna kontrola	80
3.9.3 Vanredna kontrola	81
3.9.4 Odgovori na tužbe.....	82
3.10 Registri i evidencije Komisije	82
3.11 Razvoj informacionog sistema.....	83
3.11.1 Sistem za elektronsko prikupljanje informacija (EPI), verzija 2.1.....	83
3.11.2 Sistem za nadzor	83
3.11.3 Kontinuirani i cold-site backup.....	83
3.11.4 Integralni Informacioni Sistem Komisije (IISK)	83
3.11.5 Web stranica	84
3.12 Seminari, konferencije i okrugli stolovi	85

1 OSNOVNE KARAKTERISTIKE STANJA NA TRŽIŠTU KAPITALA

Tržišni model privrede nije ni cjelovit ni uspješan bez tržišta kapitala. Razvijeno nacionalno tržište kapitala nudi dostupne i jeftine resurse za održiv ekonomski razvoj. Raspoloživi finansijski resursi građana, javnih fondova i preduzeća mogu se posredstvom tržišta kapitala efikasno usmjeriti u razvoj. Značaj tržišta kapitala manifestuje se u njegovom snažnom antikorupcijskom djelovanju, kroz javnost rada institucija tržišta kapitala i poslovanja emitenata hartija od vrijednosti. Na taj način obezbjeđuje se ravnopravnost svih učesnika na tržištu kapitala, te otvaraju investicione mogućnosti i za postojeće i za nove investitore.

Na stvaranju preduslova za dolazak novih investitora na tržištu kapitala Republike Srpske radilo se i u 2009. godini. Međutim, ni domaće tržište kao ni sva tržišta kapitala zemalja u regionu (zemlje Jugoistočne Evrope) nisu pošteđena dešavanja na svjetskom finansijskom tržištu, premda ne kao direktna posljedica krize, nego kroz indirektan i ograničen uticaj na ekonomsko stanje i to upravo zbog veličine, kapaciteta i nivoa razvoja ovih tržišta. Globalna ekonomska i finansijska kriza samo je naglasila slabosti našeg tržišta, premda se pri ocjeni stanja na tržištu treba uzeti u obzir da je praktično počelo da funkcioniše tek prije nekoliko godina. Pored toga, na ovo stanje utiču i stanje u privredi i pravno okruženje, stepen razvoja korporativnog upravljanja u preduzećima, nivo zaštite prava investitora, neadekvatan odnos prema štednji uopšte, a naročito kroz mehanizme ulaganja u hartije od vrijednosti, nedostatak atraktivnog tržišnog materijala, kao i poprilično nesređena politička situacija u BiH, nestabilni politički odnosi zemalja u regionu, politička i druga previranja u tim zemljama, odnos svjetskih sila prema ovom dijelu Evrope, te recidive prošlosti koje se direktno odnose na finansijski sistem. Pored navedenog, loš investicioni rejting Bosne i Hercegovine ima za posledicu slabu zainteresovanost stranih investitora za ulaganje.

U 2009. godini nastojali smo da iskoristimo prednosti malog, nerazvijenog, domaćeg tržišta, koji nije direktno pogođen dešavanjima na svjetskom finansijskom tržištu. U nastojanju da se izgradi tržište kapitala Republike Srpske, do sada je stvoren normativno-pravni okvir za funkcionisanje tržišta hartija od vrijednosti, donošenjem brojnih zakonskih i podzakonskih akata. Stvoren je institucionalni okvir postojanjem institucija i ovlaštenih učesnika na tržištu kapitala. Povećane su aktivnosti na podizanju nivoa korporativne odgovornosti u preduzećima, te povećan pristup podacima o poslovanju preduzeća. Regulisanje i nadzor nad tržištem kapitala, te saradnja sa drugim nadzornim tijelima finansijskog tržišta u Republici Srpskoj visoko su ocijenjeni od strane Međunarodnog udruženja komisija za hartije od vrijednosti (eng. International Organization of Securities Commissions – IOSCO), upućivanjem poziva Komisiji za hartije od vrijednosti Republike Srpske da potpiše Multilateralni Memorandum o razumijevanju, time ukazujući na sposobnosti za međunarodnu saradnju pod uslovima propisanim u IOSCO Multilateralnom meorandumu o razumjevanju (eng. Multilateral Memorandum of Understandings – MmoU). Komisija je time dobila potvrdu da kao regulator domaćeg tržišta kapitala postupa prema principima i pravilima koji odgovaraju najvišim svetskim standardima.

Izmjenom Zakona o unutrašnjem dugu koji je omogućio izmirenje poreskih obaveza nastalih do 31.12.2007. godine obveznicama Republike Srpske, napravljen je pozitivan pomak koji je značajno uticao na tržište hartija od vrijednosti u 2009. godini. Emisijom opštinskih obveznica iskorišćena je mogućnost upotrebe drugih izvora za finansiranje

projekata, osim klasičnog kreditnog zaduženja kod banaka. U narednom periodu planirano je i emitovanje obveznica Republike Srpske za razvoj kapitalnih projekata.

Ove godine uspješno su okončane višegodišnje aktivnosti i naponi nadležnih institucija Republike Srpske na rješavanju problema dodjele međunarodno priznatih ISIN kodova za hartije od vrijednosti koje su emitovane u Republici Srpskoj. Centralni registar 24.02.2009. godine je dodijelio međunarodno priznat ISIN kod svim hartijama od vrijednosti koje su registrovane u Centralnom registru, a pri čemu su usklađeni i CFI kodovi¹ u skladu sa međunarodnim standardom CFI 10962:2001.

Početak godine Centralni registar je sa Centralnom bankom BiH potpisao Protokol o načinu obavljanja depozitarnih poslova od strane Centralne banke za Centralni registar. Potpisivanje ovog protokola omogućava raspolaganje sredstvima na računu za obračun i poravnanje po poslovima sa hartijama od vrijednosti odmah po njihovom prilivu. Potpisivanjem ovog protokola omogućava se primjena principa isporuka po plaćanju (eng. delivery versus payment - DVP) i primjena člana 218. stav 2. Zakona o tržištu hartija od vrijednosti.

U saradnji sa Bečkom i Sarajevskom berzom kreiran je BATX, prvi indeks koji uključuje akcije preduzeća iz Republike Srpske i Federacije BiH, koji treba da posluži kao osnova za kreiranje prvih izvedenih instrumenata na domaćim hartijama od vrijednosti u inostranstvu.

Podaci o prometu, emitentima i hartijama od vrijednosti, te druge značajne informacije sa Banjalučke berze mogu se preuzimati u realnom vremenu posredstvom deset vendora, od kojih su najpoznatiji Bloomberg, Thomson Reuters, SIX Telekurs, Teletrader i Europoint.

Značajna vijest na planu distribucije podataka vezana je za dogovor sa Bečkom berzom prema kome ona preuzima obavezu marketinga i distribucije podataka sa Banjalučke berze u budućnosti u okviru paketa koji bi činili i podaci sa Bečke, Budimpeštanske, Ljubljanske, Praške, Bukureštanske i Sarajevske berze.

Na jedinstvenom portalu tržišta kapitala Republike Srpske, www.blberza.com, nalaze se centralizovane informacije za sve investitore zainteresovane za ulaganje na tržištu kapitala. Portal tržišta kapitala Republike Srpske je jedan od najuređenijih izvora informacija tržišta kapitala zemalja u okruženju.

. . . .

Stanje na tržištu kapitala Republike Srpske u 2009. godini, uzimajući u obzir veličinu i razvijenost tržišta ima slične karakteristike kao i tržišta zemalja u regionu ili razvijena tržišta kapitala. Stanje na svim pomenutim tržištima u 2009. godini se manifestuju kroz velike padove cijena akcija i prometa hartijama od vrijednosti.

Naziv berze	Promet u 2007. (u mil. €)	Promet u 2008. (u mil. €)	Promet u 2009. (u mil. €)
Ljubljanska berza	2.226,90	1.285,79	904,02
Zagrebačka berza	9.076,69	4.241,16	1.493,61
Beogradska berza	2.059,77	882,45	441,98
Makedonska berza	681,61	202,06	109,83

¹ Engleska skraćenica od Classification of Financial Instruments code (CFI).

NEX berza Crna Gora	452,83	82,96	162,52
Montenegro berza	274,67	77,38	242,29
Sarajevska berza	651,56	243,93	112,02
Banja lučka berza	379,68	140,65	92,28
London Stock Exchange	7.544.970,00	2.601.411,00	1.270.019,90

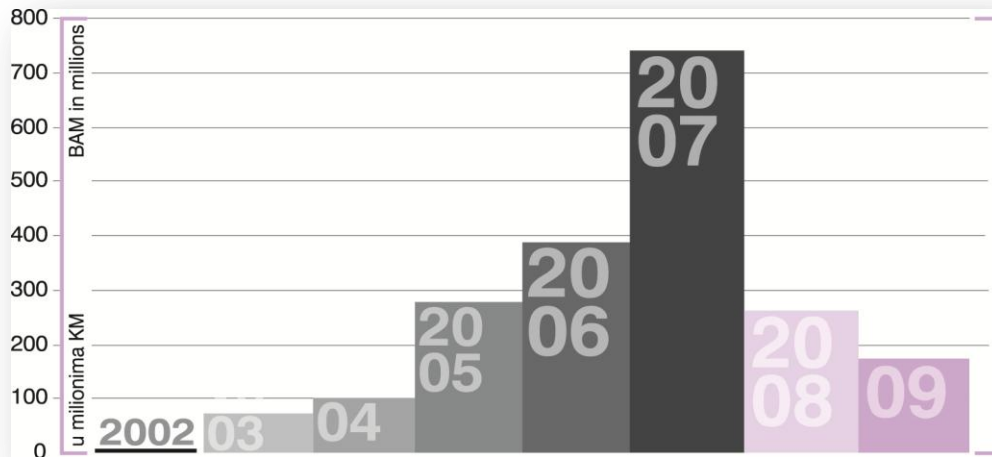
Tabela 1. Promet na berzama u periodu 2007. – 2009. godina

Ukoliko se uporedi promet akcijama u odnosu na GDP, situacija u zemljama u okruženju, te Rumuniji i Bugarskoj izgleda još nepovoljnija.

Berza	Država/ tržište	Promet akcijama u 2009. (u mil. €)	GDP 2008 (u mil. €)	Promet / GDP (u%)
Ljubljanska berza	Slovenija	747,72	37.135,00	2,01%
Zagrebačka berza	Hrvatska	1.034,45	47.390,44	2,18%
Beogradska berza	Srbija	387,86	33.768,00	1,15%
Makedonska berza	Makedonija	89,18	6.422,27	1,39%
Sarajevska berza	Federacija BiH	112,02	7.992,49	1,40%
Banja lučka berza	Republika Srpska	66,65	4.340,50	1,54%
Spanish Exchanges	Španija	897.749,10	1.088.502,00	82,48%
Borsa Italiana	Italija	673.141,10	1.567.851,20	42,93%
Bucharest SE	Rumunija	563,9	139.752,90	0,40%
Bulgarian SE	Bugarska	339,5	34.118,10	1,00%
Budapest SE	Mađarska	18.450,10	105.535,60	17,48%
Prague Se	Češka	17.471,90	147.879,20	11,81%
Vienna SE	Austrija	36.448.900.000	281.867.500.000	12,93%
Warsaw SE	Poljska	38.818.800.000	362.415.100.000	10,71%

Tabela 2. Promet akcijama u 2009. godini u odnosu na bruto društveni proizvod (GDP) u 2008. godini

Nekoliko konstantnih problema na tržištu kapitala Republike Srpske javlja se i u 2009. godini, kao što su nelikvidnost, problem (ne)kvalitetnih hartija od vrijednosti, koje naši berzanski posrednici u ovom trenutku mogu ponuditi investitorima na tržištu, politička situacija u zemlji, koja ja kao takva dovela do pojačanog političkog rizika, te je prepreka većem učešću stranih investitora na domaćem tržištu. Usled tako izražene volatilnosti političkog i društveno-ekonomskog okruženja, svako predviđanje i planiranje budućih ekonomskih i društvenih tokova u Republici Srpskoj je izuzetno otežano.

Slika 1. Ukupan promet na Banjalučkoj berzi u periodu 2002.-2009. godine

U 2009. godini ukupan promet na Banjalučkoj berzi je bio veoma nizak, posebno promet akcijama. Ukupan promet je iznosio 180.493.307 KM, što je za 34,39% manje nego u 2008. godini.

Ukupan promet	2007.	2008.	2009.
Akcije			
Redovan promet - akcije	579.892.275	101.690.494	48.927.044
Blok posao	150.772.879	115.505.779	19.265.552
Preuzimanje	9.761.068	15.921.468	48.567.646
Javna ponuda obveznica	-	17.949.000	19.888.000
Aukcija za paket akcija	861.114	582.692	6.251.930
Javna ponuda akcija	476.949	5.139.365	7.341.959
Obveznice			
Obveznice	818.006	11.673.573	30.251.177
Ukupno	742.582.291	268.462.371	180.493.307

Tabela 3. Ukupan promet na Banjalučkoj berzi u periodu 2007. – 2009. godina

S druge strane, primarno tržište koje praktično nije ni postojalo u prethodnim periodima pokrenuto je u 2009. godini. Nakon uspješno okončane prve inicijalne javne ponude hartija od vrijednosti u Bosni i Hercegovini, na Banjalučku berzu su, početkom godine, uvrštene akcije prvog privatnog preduzeća u vrijednosti od 860.000 KM. U šest sekundarnih javnih ponuda akcija na berzi upisano je još 7,3 miliona KM.

Povećanje obima trgovanja državnim obveznicama emitovanim po osnovu stare devizne štednje predstavlja pozitivnu pojavu u 2009. godini, obaveza dobavljačima i izmirenja ratne štete. U tri emisije municipalnih obveznica upisano 17,7 miliona KM te još 2,1 KM u prvoj emisiji obveznica jedne mikrokreditne institucije. Uvršteno je šest emisija obveznica Brčko Distrikta i dvije obveznice Republike Srpske ukupne vrijednosti 109 miliona KM koje su emitovane za izmirenje stare devizne štednje i ratne štete.

Tržište kapitala Republike Srpske, u odnosu na ostala tržišta zemalja u regionu, je napravilo značajan pomak po pitanju prometa obveznicama u 2008. i 2009. godini.

Berza	Promet u 2007 (u mil. €)	Promet u 2008 (u mil. €)	Promet u 2009 (u mil. €)
Ljubljanska berza	434,7	257,1	156,3
Zagrebačka berza	5.991,82	1.795,31	459,16
Beogradska berza	207,14	65,54	54,12
Makedonska berza	25,49	23,75	20,65
NEX berza Crna Gora	7,87	9,49	9
Montenegro berza	8,75	6,86	7,35
Sarajevska berza	0	0	0,84
Banjalučka berza	0,42	15,15	25,64
London Stock Exchange	2.623.201,80	4.395.513,00	5.007.773,00
Warsaw Stock Exchange	461,50	694,10	940,40

Tabela 4. Promet obveznicama u periodu 2007.-2009. godina

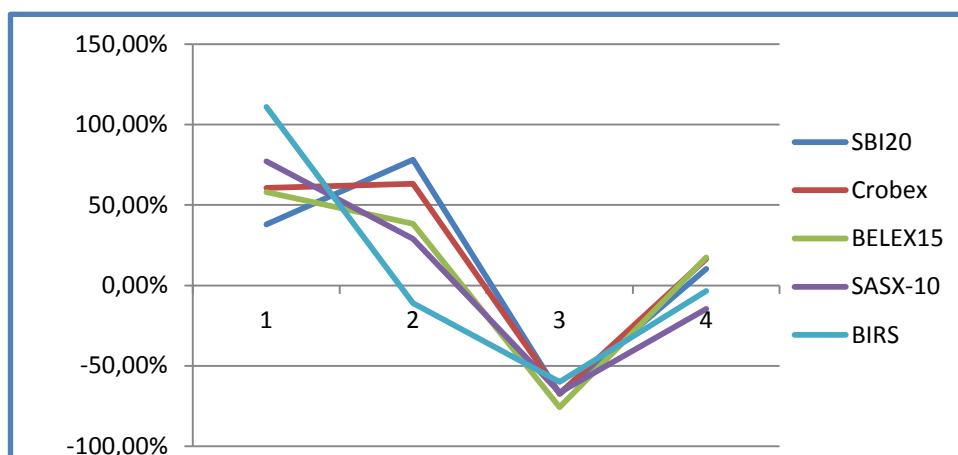
Radi uporednog ukazivanja na stanje, odnosno i na pad vrijednosti indeksa na Banjalučkoj berzi, pogledaćemo kako su se kretala tržišta nekih zemalja. Kao osnovni pokazatelj uzeti su najznačajniji indeksi sa nekoliko tržišta kapitala.

Berza - tržište	Indeks	Promjena indeksa				
		u 2006	u 2007	u 2008	u 2009	2006-2009
Ljubljanska berza	SBI20	37,86%	78,13%	-67,49%	10,36%	-12%
Zagrebačka berza	Crobex	60,70%	63,20%	-67,10%	16,40%	0%
Beogradska berza	BELEX15	58,01%	38,39%	-75,62%	17,44%	-37%
Sarajevska berza	SASX-10	77,10%	29,05%	-66,52%	-14,64%	-35%
Banjalučka berza	BIRS	110,98%	-11,10%	-59,91%	-3,51%	-27%
Athens Exchange	ATHEX	19,93%	17,86%	-65,50%	22,93%	-40%
Borsa Italiana	FTSE ITALIA	18,99%	-8,00%	-48,74%	20,71%	-32%
Bucharest SE	BET-C Index	22,23%	-17,20%	-70,34%	37,31%	-59%
CEESEG - Prague	PX-GLOB	9,72%	14,14%	-51,67%	27,82%	-23%
CEESEG - Vienna	Wiener Börse Index	26,56%	-1,37%	-61,02%	43,70%	-30%
Irish Stock Exchange	ISEQ Overall	27,76%	-26,29%	-66,21%	26,96%	-60%
NASDAQ OMX	OMX Helsinki (OMXH)	17,86%	20,50%	-53,41%	19,48%	-21%
NASDAQ OMX	OMX Iceland All-Share PI	14,68%	-0,92%	-89,98%	-14,66%	-90%
NYSE	S&P 500	13,62%	3,53%	-38,49%	23,45%	-11%
Francuska	CAC 40	17,53%	1,31%	-42,68%	22,32%	-17%
London SE	FTSE 100	10,71%	3,80%	-31,33%	22,07%	-4%
Japan Stock Exchange	NIKKEI 225	6,92%	-11,13%	-42,12%	19,04%	-35%
Nasdaq	NASDAQ	6,79%	18,67%	-40,54%	17,96%	-11%

Tabela 5. Uporedni prikaz promjene indeksa u periodu 2006 – 2009. godina

Osim na tržištima kapitala Bosne i Hercegovine i Islanda, u 2009. godini dolazi do stabilizacije tržišta kapitala u svim zemljama. Indeksi tržišta su još uvijek ispod nivoa iz 2006. godine i prve polovine 2007. godine, ali je primjetan blagi oporavak u 2009. godini, što je i za očekivati poslije drastičnog pada od druge polovine 2007. godine i u 2008. godini. Znatno pad aktivnosti na tržištima kapitala u zemlji i okruženju uzrokovao je zaustavljanje započetih aktivnosti pravnih lica na otvaranju posredstvom berze, ali ipak treba očekivati da će se mogućnosti finansiranja poslovanja posredstvom berze u budućnosti više koristiti.

U cilju jednostavnijeg poređenja stanja na tržištu kapitala Republike Srpske, na grafikonu su izdvojeni indeksi Ljubljanske, Zagrebačke, Beogradske, Sarajevske i Banjalučke berze. Kao što je i vidljivo iz podataka oporavak tržišta kapitala u Bosni i Hercegovini bilježi najlošije rezultate u odnosu na ostale zemlje u okruženju, ali prati trendove ostalih tržišta.

Slika 2. Uporedni prikaz indeksa u periodu 2006 – 2009. godina

Rast na svim berzama u regionu bio je jako snažan sve do polovine 2007. godine, te je visoka vrijednost indeksa na 31.12.2007. godine posljedica tog rasta. Od polovine 2007. i u 2008. godini dolazi do drastičnog pada cijena hartija od vrijednosti na svim tržištima. S obzirom da ekstremno visoka vrijednost hartija koje ulaze u sastav indeksa nije imala osnovu u realnom sektoru, tako ni ekstremno visoka vrijednost indeksa nije bila podražana realnim ekonomskim kretanjima. U takvoj situaciji moralo je doći do smirivanja tržišta i pada cena hartija, jer, tržište ciklično svodi vrijednosti na pravu mjeru. Međutim, kada tržište koriguje cijene hartija od vrijednosti bilo naviše ili naniže, cijene rastu odnosno padaju mnogo iznad odnosno ispod realne cijene. Podaci iz finansijskih izveštaja emitenata pojedinih hartija od vrijednosti pokazuju da se knjigovodstvene vrijednosti akcija u izvještajnoj godini ne razlikuju značajno od istih iz 2007. godine, a u međuvremenu je došlo do drastičnog pada cijena hartija od vrijednosti. Treba navesti i činjenicu da, iako tržišta kapitala u svijetu a i u bližem regionu ne ometaju stalna previranja karakteristična za domaće tržište, ni za njih 2008. godina nije bila godina rasta, odnosno stabilnosti. Tržišta u regionu su i istom periodu izgubila na vrijednosti u prosjeku oko 50%. Oporavak tržišta u 2009. godini bio je skroman i umjeren, a o potpunom oporavku još uvijek je rano govoriti. Posebno će biti težak oporavak tržišta kao što je tržište Republike Srpske, jer u velikoj mjeri zavisi od stranog finansiranja. Do stvaranja uslova za privlačenje stranih investitora, a u cilju prevazilaženja postojećih problema, potrebno je više se oslanjati na vlastite resurse. Oni jesu ograničeni, ali postoje i još uvijek su neiskorišćeni.

Ukupan promet na Banjalučkoj berzi u 2009. godini bio je nedovoljan i za opstanak svih ovlaštenih učesnika na tržištu kapitala Republike Srpske. Najteže pogođeni ovlašteni učesnici na tržištu bili su pojedini berzanski posrednici, imajući u vidu činjenicu da su razvijali samo brokerske poslove koji su im donosili solidnu zaradu u vrijeme kada je promet na berzi bio veći. Sa obimom prometa u 2009. godini, obavljanjem isključivo brokerskih poslova, nisu mogli opstati. Nekoliko berzanskih posrednika u međuvremenu je proširilo svoju djelatnost, odnosno dobilo dozvolu za obavljanje i drugih poslova sa hartijama od vrijednosti kao što su poslovi agenta emisije, podrške tržištu, upravljanja portfeljom i investicionog savjetovanja.

* * *

Komisija će u narednom periodu nastaviti sa radom na reformskim projektima neophodnim za razvoj tržišta kapitala. U planu je nastavak aktivnosti na unapređenju investicione kulture u društvu te promocija investicionih mogućnosti na tržištu kapitala Republike Srpske. Kriza je ponudila nove prilike za razvoj tržišta kapitala, a mogućnosti proizlaze iz velike potrebe privrednih subjekata za novim kapitalom. Budući razvoj zasnivaće se na promovisanju tržišta kapitala kao dominantnog izvora finansiranja. Time će se nastojati riješiti jedan od ključnih problema ovog tržišta, odnosno nastojati unaprediti razvoj primarnog tržišta i poboljšati ponudu hartija od vrijednosti. U tom smislu već su preduzete aktivnosti na edukaciji uprave privatnih kompanija u vezi sa mogućnošću prikupljanja kapitala na berzi i podršku uvrštavanju akcija privatnih kompanija na berzi, edukacija opštinskih administracija i podrška uvrštavanju municipalnih obveznica na berzi. Podrška razvoju primarnog tržišta državnih obveznica takođe će uticati na bolju ponudu hartija od vrijednosti. Započete i su aktivnosti na promociji dobrih praksi korporativnog upravljanja uz kontinuirano praćenje njihove implementacije. Kroz podršku reformi penzijskog sistema i podršku razvoju industrije investicionih fondova nastojaćemo da utičemo na likvidnost tržišta. U planu su i međunarodna promocija domaćeg tržišta kapitala i privlačenje stranih investitora kroz promociju investicionih mogućnosti na tržištu kapitala Republike Srpske.

Pored navedenog, a svjesni veličine tržišta kapitala Republike Srpske, i savremenih kretanja na tržištima kapitala u svijetu, preduzete su i aktivnosti za povezivanje tržišta kapitala Republike Srpske sa tržištima kapitala u regiji.

2.1 Osnivanje, pravni status i nadležnosti Komisije

Pravni status Komisije za hartije od vrijednosti Republike Srpske, njene nadležnosti i način rada uređeni su Zakonom o tržištu hartija od vrijednosti („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 92/06 od 22.09.2006.godine). Komisija za hartije od vrijednosti je stalno i nezavisno pravno lice osnovano radi uređivanja i kontrole emitovanja i prometa hartija od vrijednosti u Republici Srpskoj.

Sjedište Komisije je u Banjoj Luci, u Ulici Vuka Karadžića broj 6. U skladu sa novim Zakonom o tržištu hartija od vrijednosti, Komisija je nadležna da:

- donosi opšte akte za uređivanje određenih pitanja u sprovođenju Zakona o tržištu hartija od vrijednosti i drugih zakona, kada je za to ovlašćena zakonom;
- prati i proučava stanje i kretanje na tržištu hartija od vrijednosti i o tome obavještava Narodnu skupštinu Republike Srpske;
- daje i oduzima dozvole, odobrenja i saglasnosti kada je za to ovlašćena Zakonom o tržištu hartija od vrijednosti i drugim zakonima;
- kontroliše poštivanje pravila uobičajene trgovine i lojalne konkurencije u trgovini hartijama od vrijednosti;
- vrši nadzor nad licima kojima daje dozvolu za obavljanje poslova i emitentima hartija od vrijednosti i nalaže mjere za otklanjanje utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti;
- propisuje, organizuje, preduzima i nadgleda mjere kojima osigurava efikasno funkcionisanje tržišta hartija od vrijednosti i zaštitu interesa investitora;
- utvrđuje pravila prometa hartija od vrijednosti;
- obustavlja emisiju i promet pojedinih hartija od vrijednosti i preduzima druge mjere u slučaju kada procijeni da su tim aktivnostima ugroženi interesi investitora i javnosti, ili one nisu u skladu sa Zakonom o tržištu hartija od vrijednosti i drugim propisima;
- propisuje opšte i posebne uslove poslovanja koje moraju ispunjavati svi ovlašćeni učesnici na tržištu hartija od vrijednosti;
- propisuje obavezni sadržaj informacija koje moraju biti objavljene svim akcionarima i javnosti od strane lica koja vrše emisiju hartija od vrijednosti javnom ponudom;
- propisuje obavezni sadržaj informacija koje se dostavljaju Komisiji i/ili javno objavljuju od strane učesnika koji učestvuju u prometu hartijama od vrijednosti;
- podnosi nadležnom državnom organu prijavu protiv ovlašćenih učesnika, Registra, berzi i drugih uređenih javnih tržišta, za koje u postupku nadzora utvrdi da imaju obilježja krivičnog djela ili prekršaja;
- sprovodi prethodne radnje u slučaju povrede zakonskih odredbi i drugih propisa;
- daje informacije i širi znanja o djelovanju tržišta hartija od vrijednosti;
- saraduje sa srodnim organizacijama u inostranstvu;
- vodi knjige i registre;
- propisuje visinu naknada za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti;
- pokreće inicijativu za donošenje zakona i drugih propisa iz područja izdavanja hartija od vrijednosti i trgovanja hartijama od vrijednosti, primjedbe i prijedloge zakona i drugih propisa iz ovog područja, učestvuje u pripremanju drugih zakona i

propisa koji su od interesa za učesnike tržišta hartija od vrijednosti, informiše javnost o načelima na kojima djeluje tržište hartija od vrijednosti;

- daje mišljenja u vezi sa provođenjem propisa koji sadrže ovlašćenja Komisije, a na zahtjev stranaka u postupku ili osoba koje dokažu svoj pravni interes;
- preuzima ostale mjere i obavlja druge poslove u skladu sa zakonskim ovlašćenjima.

Način rada, odlučivanje i organizacija Komisije bliže se uređuju Statutom i Poslovnikom o radu Komisije.

2.2 Imenovanje članova i sastav Komisije

Komisiju čine predsjednik, zamjenik predsjednika i tri člana, koje na prijedlog predsjednika Republike Srpske, a uz njihovu prethodnu pismenu saglasnost, imenuje Narodna Skupština Republike Srpske.

Mandat članova Komisije traje pet godina, s tim da isto lice može više puta biti imenovano u sastav Komisije. Prilikom imenovanja novog saziva najmanje dva člana se imenuju iz prethodnog saziva Komisije. Za članove Komisije mogu biti imenovana lica koja imaju visoku stručnu spremu ekonomskog ili pravnog smjera, 10 godina radnog staža u toj spremi, od čega 5 godina u oblasti tržišta kapitala, te odgovarajuća stručna znanja i lična svojstva koja ih čine dostojnim za obavljanje ove funkcije.

Imajući u vidu ovlaštenja i odgovornosti Komisije, kao i potrebu očuvanja integriteta svih lica zaposlenih u Komisiji, Zakonom o tržištu hartija od vrijednosti je regulisano da predsjednik, zamjenik predsjednika i članovi Komisije ne mogu:

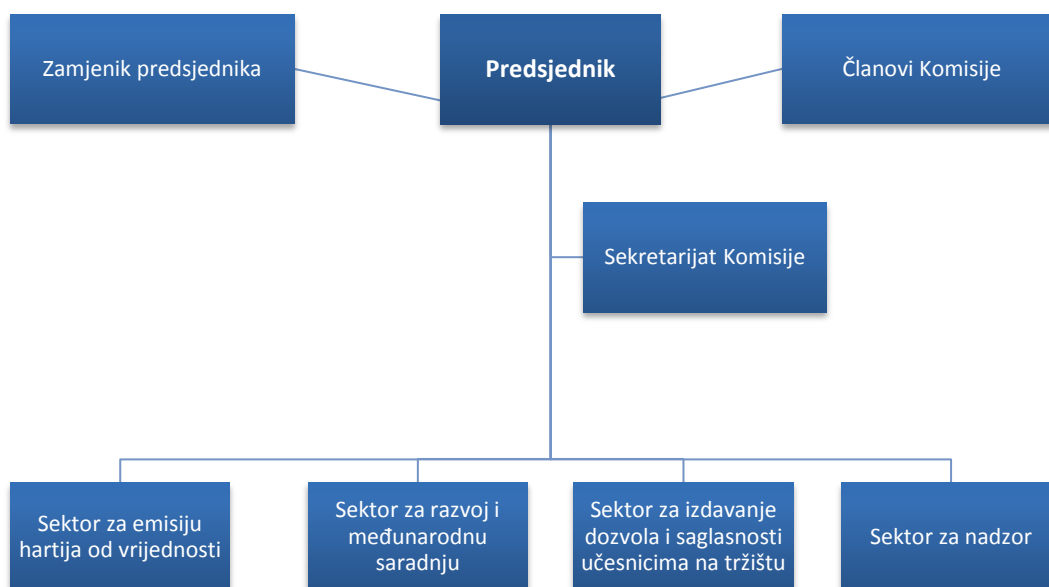
- biti u međusobnom srodstvu ili braku,
- biti lica koja su kažnjavana za djela, koja su nespojiva sa radom u Komisiji,
- obavljati dužnost u političkoj stranci i učestvovati u političkim aktivnostima koje su nespojive sa radom u Komisiji,
- posjedovati, direktno ili indirektno, više od 5% akcija bilo kojeg akcionarskog društva ili preduzeća za poslovanje sa hartijama od vrijednosti
- biti članovi organa pravnih lica kojima komisija daje dozvolu za obavljanje poslova ili djelatnosti, kao ni emitenata hartija od vrijednosti
- obavljati djelatnost ili provoditi aktivnosti koje su u suprotnosti sa načelima zaštite investitora ili samostalnosti Komisije.

Navedena ograničenja primjenjuju se i na zaposlene u Komisiji.

Pored toga, posebnim etičkim pravilima detaljno su uređene sve obaveze, ograničenja i odgovornosti članova i zaposlenih u Komisiji, a s ciljem postizanja što većeg stepena povjerenja u tržište hartija od vrijednosti.

2.3 Organizaciona struktura Komisije

Sa stanovišta organizacione strukture, Komisiju čine četiri sektora i Sekretarijat.

Slika 3. Organizaciona struktura Komisije

Svaki od navedenih sektora obavlja sljedeće poslove iz svoje oblasti:

- priprema nacрта i prijedloga propisa koje donosi Komisija,
- priprema prijedloga mišljenja i stavova Komisije,
- obrada zahtjeva za davanje odobrenja i dozvola ovlaštenim učesnicima i emitentima,
- praćenje izvršenja rješenja,
- vođenje odgovarajućih registara,
- praćenje objavljivanja finansijskih i drugih poslovnih informacija emitenata i ovlaštenih učesnika,
- kontrola izvršavanja obaveza i poslovanja ovlaštenih učesnika,
- davanje saglasnosti na akte ovlaštenih učesnika i
- prikupljanje informacija i izrada izvještaja o stanju i problematici iz svoje oblasti.

Sekretarijat kao poseban organizacioni dio obavlja poslove koji su od zajedničkog interesa za Komisiju u cjelini i čijim se vršenjem obezbjeđuje nesmetan, efikasan i usklađen rad svih organizacionih dijelova, kao i stručno-operativne poslove pravne i ekonomske prirode, finansijsko-materijalne poslove, informatičke, dokumentacione, statističko-evidencione, kancelarijske, birotehničke i poslove tekućeg i investicionog održavanja i obezbjeđivanja drugih uslova rada.

3 AKTIVNOSTI KOMISIJE U 2009. GODINI

3.1 Pregled aktivnosti

Opis	Broj
1. Održane sjednice	32
2. Tačke dnevnog reda	681
- Sekretarijat	62
- Emisija hartija od vrijednosti	278
- Razvoj i međunarodna saradnja	60

- Izdavanje dozvola i saglasnosti učesnicima na tržištu	179
- Nadzor	102

Tabela 6. Pregled održanih sjednica Komisije u 2009. godini po tačkama dnevnog reda

Opis	Broj
1. Pravilnici	4
2. Odluke	7
3. Uputstvo	4
4. Rješenja	255
a) Sektor za emisiju hartija od vrijednosti	82
b) Sektor za razvoj i međunarodnu saradnju	11
v) Sektor za izdavanje dozvola i saglasnosti učesnicima na tržištu	133
g) Sektor za nadzor	18
5. Zaključci	34
a) Sektor za emisiju hartija od vrijednosti	22
b) Sektor za izdavanje dozvola i saglasnosti učesnicima na tržištu	10
v) Sektor za nadzor	14
6. Odgovor na upit	146
7. Analiza	19
8. Dopisi	19
9. Zahtjevi	43
10. Žalbe na rješenja osnovnog suda ²	10
11. Odgovori na tužbu	18
12. Mišljenje	8
13. Aplikacija za IOSCO	1
14. Saopštenja za javnost	2
15. Informacije IOSCO	3
16. Sporazum o saradnji	1
17. Razno	6

Tabela 7. Struktura i broj donesenih akata iz nadležnosti Komisije u 2009. godini

² Većina ovih žalbi odnosi se na vrstu izrečene sankcije u prekršajnim postupcima protiv lica koja nisu objavila ponudu za preuzimanje

3.2 Normativno-pravni okvira za funkcionisanje tržišta hartija od vrijednosti

Zakon o tržištu hartija od vrijednosti (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 92/06, 34/09), Zakon o investicionim fondovima (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 92/06) i Zakon o preuzimanju akcionarskih društava (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 65/08, 92/09), te dijelom i Zakon o privrednim društvima (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 127/08) predstavljaju temeljne pravne akte i glavni zakonodavno-pravni okvir za uspješno funkcionisanje tržišta hartija od vrijednosti Republike Srpske. Komisija je preduzela niz mjera i aktivnosti u cilju njihove dosljedne i poptune primjene u praksi.

Interni opšti akti, kojima se na cjelovit, sveobuhvatan i sistematičan način uređuje funkcionisanje i rad same Komisije su:

- Statut Komisije (koji sadrži i Etička pravila Komisije),
- Poslovnik o radu Komisije
- Odluka o naknadama.

Iz oblasti emisije hartija od vrijednosti primjenjuju se:

- Pravilnik o registru emitenata hartija od vrijednosti,
- Pravilnik o uslovima i postupku emisije hartija od vrijednosti
- Pravilnik o izvještavanju i objavljivanju informacija od strane emitenata hartija od vrijednosti koje su predmet javne ponude.

U dijelu koji se odnosi na poslovanje ovlašćenih učesnika (kojima Komisija daje dozvolu za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti), donijeti su sljedeći podzakonski akti:

- Pravilnik o trgovanju,
- Pravilnik o uslovima i postupku izdavanja dozvole berzanskom posredniku za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti,
- Pravilnik o uslovima i postupku sticanja zvanja i dobijanja dozvole za obavljanje poslova brokera, investicionog savjetnika i investicionog menadžera,
- Pravilnik o poslovanju berzanskih posrednika te izmjene istog,
- Pravilnik o adekvatnosti kapitala, izloženosti riziku, posebnim rezervama i likvidnosti brokersko-dilerskog društva,
- Pravilnik o nadzoru nad učesnicima na tržištu hartija od vrijednosti te izmjene i dopune istog,
- Pravilnik o izvještavanju i objavljivanju informacija o poslovanju sa hartijama od vrijednosti te izmjene i dopune istog,
- Pravilnik o obavljanju kastodi poslova
- Pravilnik o načinu sprečavanja zloupotreba povlašćenih informacija.

Propisi neophodni za zakonito poslovanje investicionih fondova i društava za upravljanje investicionim fondovima:

- Pravilnik o sadržaju rokovima i obliku izvještaja investicionih fondova, društva za upravljanje i banke depozitara
- Pravilnik o obavljanju poslova banke depozitara investicionih fondova,
- Pravilnik o uslovima, načinu sticanja i priznavanju ovlašćenja za prodaju akcija ili udjela u investicionim fondovima s javnom ponudom,
- Pravilnik o poslovanju društva za upravljanje investicionim fondovima, Pravilnik o sadržaju ugovora između zatvorenog investicionog fonda s javnom ponudom i društva za upravljanje,

- Pravilnik o postupku i vrsti poslova koje društvo za upravljanje može prenijeti na treće lice,
- Pravilnik o uspostavljanju, vođenju i objavljivanju podataka iz registra udjela u otvorenom investicionom fondu,
- Pravilnik o ulaganjima i ograničenjima ulaganja otvorenih investicionih fondova rizičnog kapitala s privatnom ponudom,
- Pravilnik o ulaganju otvorenih investicionih fondova s privatnom ponudom,
- Pravilnik o ulaganju zatvorenih investicionih fondova s javnom ponudom u nekretnine,
- Pravilnik o obaveznom sadržaju zahtjeva za izdavanje odobrenja prospekta i sadržaju prospekta otvorenih investicionih fondova s javnom ponudom
- Pravilnik o utvrđivanju vrijednosti imovine investicionog fonda i obračunu neto vrijednosti imovine po udjelu ili po akciji investiconog fonda.

U skladu sa zakonskim ovlaštenjima doneseni su slijedeći propisi:

- Uputstvo o sadržaju web stranica ovlašćenih učesnika na tržištu kapitala
- Uputstvo o načinu uvida javnosti u spisak akcionara emitenta hartija od vrijednosti
- Uputstvo o sadržaju revizorskih izvještaja za investicione fondove i emitente sa javno emitovanim hartijama od vrijednosti
- Uputstvo o načinu zastupanja akcionara na skupštini akcionara
- Uputstvo o formi i sadržaju mišljenja uprave emitenta o obavljenoj ponudi za preuzimanje emitenta
- Uputstvo o načinu ostvarivanja prava prinudne prodaje i prinudne kupovine u postupku preuzimanja akcionaraskog društva.

Sa ciljem uvažavanja interesa privrednih subjekata i udruženja, a kako bi se obezbijedili potrebni pozitivni uticaje poslovnog okruženja, Komisija objavljuje na Internet adresi Komisije nacрте svih akata – prije njihovog konačnog usvajanja. Svi učesnici u javnoj raspravi imaju mogućnost da svoje pisane komentare, prijedloge, mišljenja i/ili sugestije dostave Komisiji.

Pored gore opisanih aktivnosti, predstavnici Komisije aktivno su učestvovali u radu radnih grupa (imenovanih od strane Vlade Republike Srpske) za izradu nacрта novog zakona o privrednim društvima, kao i seta novih propisa potrebnih za reformu penzionog sistema Republike Srpske.

3.3 Emisija hartija od vrijednosti i preuzimanja akcionarskih društava

3.3.1 Emisija hartija od vrijednosti

Postupak emisije podrazumijeva skup radnji koje emitent preduzima u svrhu prikupljanja kapitala prodajom hartija od vrijednosti prvim imaćima, uz obavezu da svakom od njih omogući ostvarivanje prava iz hartije od vrijednosti koju emituje. Prema odredbama Zakona o tržištu hartija od vrijednosti i Pravilnika o uslovima i postupku emisije hartija od vrijednosti, emisija hartija od vrijednosti može se izvršiti na slijedeće načine:

1. **javnim ponudom**, u kojoj se upis i uplata hartija od vrijednosti vrši na osnovu javnog poziva neodređenom broju lica,

2. **privatnom ponudom**, u kojoj se poziv za upis i uplatu hartija od vrijednosti upućuje unaprijed poznatim kupcima: institucionalnim investitorima, akcionarima ili radnicima emitenta, kao i do 20 drugih fizičkih i pravnih lica (u daljem tekstu: unaprijed poznati kupci),
3. **bez obaveze izrade prospekta**, pri čemu postoji obaveza emitenta da obavijesti Komisiju o donesenoj odluci o emisiji, te istovremeno podnese zahtjev za promjenu podataka o kapitalu u registru emitenata.

U slučaju da se postupak emisije odvija javnom ili privatnom ponudom (za unaprijed poznatog kupca), emitent podnosi Komisiji zahtjev za odobrenje prospekta. U postupku odobravanja ovih zahtjeva Komisija cijeni uz potpunost i urednost podnesene dokumentacije, osnovanost zahtjeva emitenta, kako sa stanovišta ispunjenja uslova propisanih Zakonom i aktima Komisije, tako i sa stanovišta elemenata sadržanih u odluci o emisiji. Posebna pažnja se posvećuje javnosti osnovnih podataka i dokumenata koji su bitni za investitore, poput odluke o emisiji, prospekta, te javnog poziva za upis i uplatu u slučaju javne ponude, odnosno saopštenja za javnost u slučaju privatne ponude. Sastavni dio ovog postupka je praćenje pravilnosti toka emisije i utvrđivanje uspješnosti okončane emisije.

Emisija bez obaveze izrade prospekta, podrazumijeva emisije:

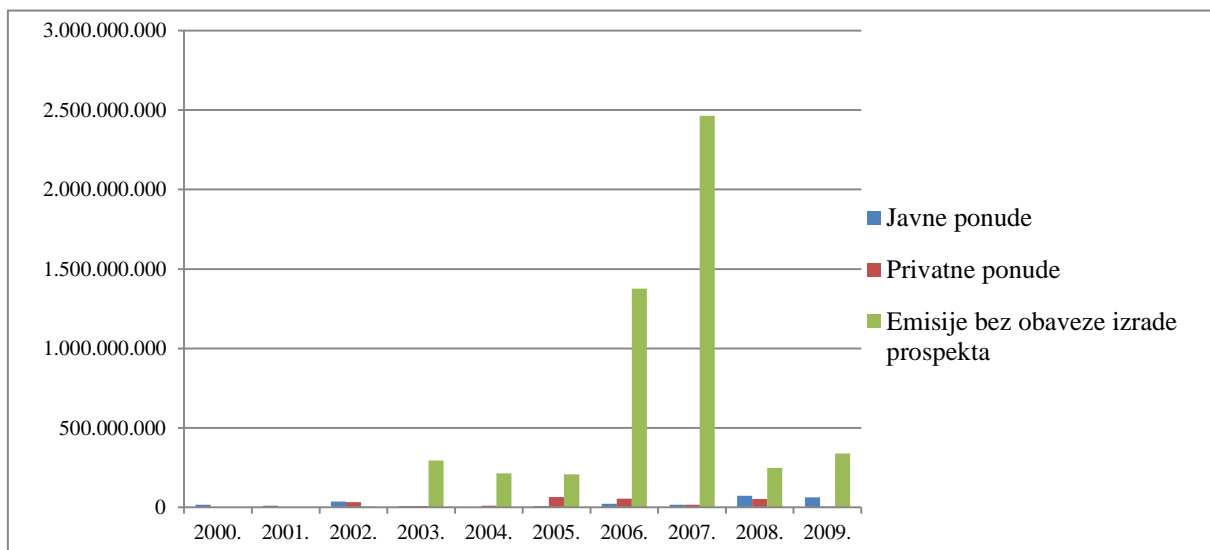
- prilikom simultanog osnivanja akcionarskog društva, kao i prilikom povećanja njegovog kapitala,
- po osnovu pretvaranja rezervi i neraspoređene dobiti u osnovni kapital,
- prilikom smanjenja osnovnog kapitala,
- prilikom statusne promjene,
- kada ukupan iznos emisije nije veći od 100.000 KM, a broj kupaca nije veći od 10,
- emisija novih akcija prilikom njihovog spajanja, podjele, konverzije i denominacije,
- emisija po osnovu pretvaranja zamjenljivih obveznica i varanata u akcije i
- emisija kratkoročnih hartija od vrijednosti.

Kod ove vrste emisije emitent je obavezan da, u određenom roku, obavijesti Komisiju o donesenoj odluci o emisiji, koja se dostavlja u prilogu obavještenja, te istovremeno podnese zahtjev za upis promjene podataka o kapitalu u registru emitenata. U ovom postupku Komisija cijeni da li su iste donesene na način i po postupku utvrđenom Zakonom i drugim propisima, a svojim aktom potvrđuje izvršenje obaveze emitenta o podnošenju obavještenja za ovakvu emisiju, mijenjajući podatke o kapitalu u registru emitenata.

Godina	Emisije javnom ponudom		Emisije privatnom ponudom		Emisije bez obaveze izrade prospekta		Ukupno	
	Broj	Obim (KM)	Broj	Obim (KM)	Broj	Obim (KM)	Broj	Obim (KM)
2000.	5	17.000.000	0	0	0	0	5	17.000.000
2001.	4	11.245.000	2	2.340.200	0	0	6	13.585.200
2002.	3	37.000.000	10	33.749.500	7	5.745.713	20	76.495.213
2003.	3	9.000.000	8	8.346.000	30	295.395.399	41	312.741.399
2004.	1	200.000	6	11.646.000	36	214.912.044	43	226.758.044
2005.	4	9.869.000	7	65.353.207	52	208.196.873	63	283.419.080
2006.	3	22.532.500	10	54.423.438	44	1.376.975.145	57	1.453.931.083
2007.	2	17.551.700	9	17.741.000	68	2.463.795.806	79	2.499.088.506
2008.	10	74.318.232	13	53.374.434	47	248.502.154	70	376.194.820

2009.	12	62.679.303	3	4.700.000	21	340.121.212	36	407.500.515
Ukupno	47	261.395.735	68	251.673.779	305	5.153.644.346	420	5.666.713.860

Tabela 8. Emisije hartija od vrijednosti po vrstama: od 2000. do 2009. godine

Slika 4. Usporedni prikaz obima emisija hartija od vrijednosti od 2000. do 2009. godine³

Vidljiv je nastavak trenda opadanja broja emisija u 2009. godini u odnosu na 2008. i 2007. godinu, dijelom zbog već izvršene konsolidacije tržišta, a dijelom i zbog izraženih posljedica svjetske ekonomske krize. U odnosu na izvještajni period 2008. godine, kada je ukupno završeno 70 emisija ili u odnosu na 2007. godinu kada ih je bilo 79, u toku 2009. godine okončano je 36 emisija.

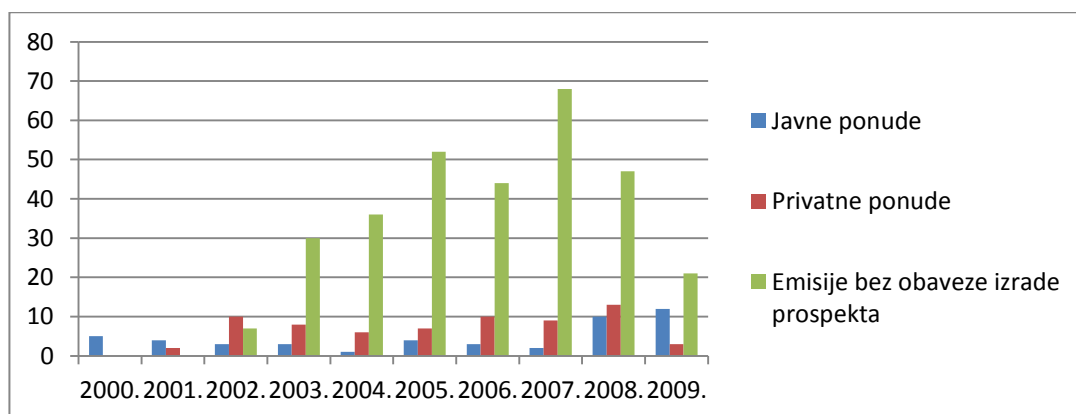
R. br.	Vrsta emisije	Broj emisija	Ukupan obim emisija (KM)
I	Emisija javnom ponudom	12	62.679.303
II	Emisija privatnom ponudom	3	4.700.000
III	Emisija bez obaveze izrade prospekta uz obavezu obavještanja Komisije o donesenoj odluci:	21	340.121.212
	1. Emisija po osnovu novih uloga postojećih akcionara simultano osnovanih društava	4	102.572.581
	2. Emisija po osnovu raspodjele rezervi i neraspoređene dobiti	9	15.605.498
	3. Emisija akcija u postupku statusne promjene – podjela akcionarskog društva	3	212.390.719

³ Na izrazito velike obime emisija u toku 2006. i 2007. godine uticalo je povećanje kapitala mješovitog holdinga „Elektroprivreda Republike Srpske“ u iznosu od 1.148.637.019 KM (postupak okončan u 2006. godini), te registracija državnih fondova kojima upravlja Investiciono razvojna banka. Po osnovu osnivanja i registracije Investiciono–razvojne banke i fondova kojima ovo pravno lice upravlja: Akcijski fond Republike Srpske, Fond za restituciju Republike Srpske, Fond za razvoj i zapošljavanje Republike Srpske, Fond stanovanja Republike Srpske, Fond za razvoj istočnog dijela Republike Srpske u 2007. godini je ostvaren ukupan efekat na obim emisija od 1.969.186.265 KM, pri čemu je posebno potrebno izdvojiti Akcijski fond sa osnovnim kapitalom od 1.476.304.537 KM.

4.	Emisija akcija u postupku statusne promjene – spajanje pripajanjem	1	1.585.457
4.	Emisije akcija u postupku konverzije duga u kapital (potraživanja u ulog)	1	4.778.340
5.	Emisije akcija u postupku smanjenja osnovnog kapitala	3	3.188.617
Ukupno		36	407.500.515

Tabela 9. Zbirni pregled emisija hartija od vrijednosti po vrsti u 2009. godini

Trenutno, u toku su još po jedna javna i privatna ponuda, a u ovom izvještajnom periodu emitenti nisu uspjeli da uspješno okončaju jednu javnu ponudu, dok je u jednom slučaju emitent odustao od emisije. Takođe, dva zahtjeva za odobrenje prospekata za privatnu ponudu su odbačena kao neuredna, dok su sedam obavještenja emitenata po osnovu emisija bez obaveze izrade prospekta odbačena ili odbijena zbog različitih vrsta nedostataka, a u slučaju jedne statusne promjene, emitent je odustao. Naime, u postupku nadzora nad postupcima promjene na kapitalu, Komisija je odbila pet prijava za promjenu na kapitalu u registru emitenata po osnovu smanjenja kapitala, u jednom slučaju pri povećanju kapitala u simultano osnovanom akcionarskom društvu, te takođe u jednom slučaju po osnovu povećanja kapitala iz rezervi i neraspoređene dobiti, a zbog neispunjavanja zakonom propisanih uslova za ove emisije, kao i/ili zbog nepotpunosti zahtjeva, odnosno obavještenja.

Slika 5. Usporedni prikaz broja emisija hartija od vrijednosti u periodu od 2000. do 2009. godine

U strukturi ukupnih emisija i u ovom izvještajnom periodu najveći dio čine emisije bez obaveze izrade prospekta, a sa najvećim udjelom je statusna promjena - podjelom pravnog lica „Incel“ a.d. Banja Luka (sa učešćem od preko 59% u ukupnom obimu ovih emisija).

Za tekući izvještajni period treba posebno istaći važnost uspješnog okončanja prve inicijalne javne ponude u Bosni i Hercegovini, početkom 2009. godine. Radi se o simultano osnovanom akcionarskom društvu koje je izvršilo otvaranje posredstvom Banjalučke berze prodajući akcije uz emisionu premiju (prodajna cijena je bila skoro tri puta veća od nominalne) značajnom broju domaćih i stranih investitora. Ovim događajem tržište kapitala Republike Srpske dobilo na kvalitetu i posebno na promociji, jer je čitav događaj medijski obznanjen u svim velikim pisanim i elektronskim svjetskim medijima⁴ koji prate finansijska tržišta. Takođe, ističemo i informaciju da je jedno društvo sa ograničenom odgovornošću u

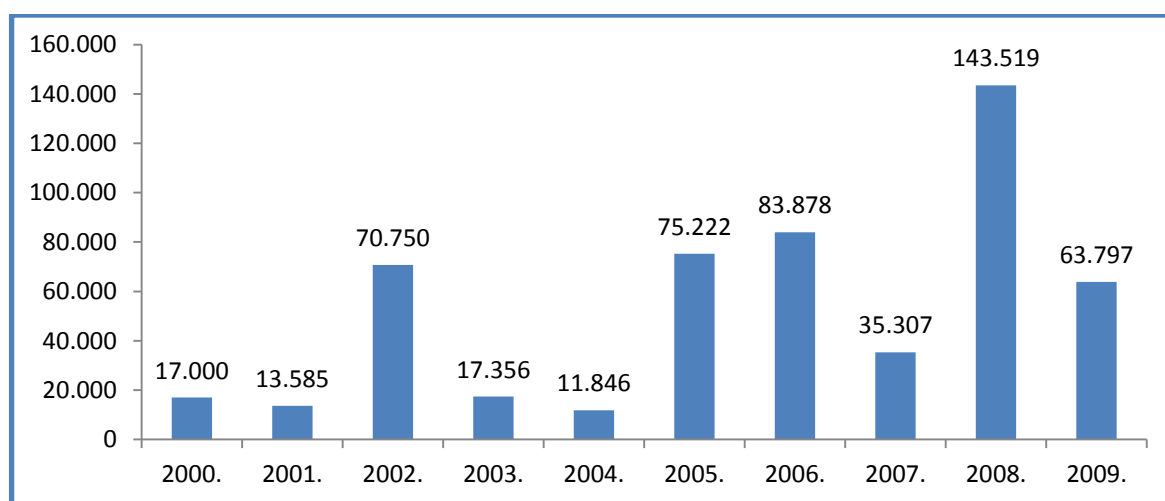
⁴ Reuters, Financial Times, CNBC, Guardian i drugi.

toku izvještajnog perioda emitovalo obveznice, te uspješno okončalo njihovu prodaju posredstvom Banjalučke berze.

Znatan pad aktivnosti na tržištima kapitala u zemlji i okruženju uzrokovao je zaustavljanje započetih aktivnosti i drugih pravnih lica na otvaranju posredstvom Berze, ali ipak treba očekivati da će se mogućnosti finansiranja poslovanja posredstvom berze više koristiti u budućnosti.

Pored navedenih podataka, treba posebno istaći i da je ukupna vrijednost emisija, kojima su emitenti prikupili dodatni kapital u postupcima javne i privatne ponude iznosila 63.796.630 KM⁵. Prema aktuelnim propisima sve uplate su izvršene u novcu.

U periodu od maja 2000. godine, kada je Komisija za hartije od vrijednosti počela sa radom, pa do kraja ovog izvještajnog perioda, emisijom hartija od vrijednosti javnom ponudom i privatnom ponudom prikupljeno je ukupno 532.250.225 KM, sredstava koja su stavljena u funkciju daljeg razvoja privrede.

Slika 6. Sredstva prikupljena emisijom hartija od vrijednosti u periodu od 2000. do 2009. godine

Važna informacija za tržište kapitala jeste i činjenica da je od 2000. godine do kraja analiziranog izvještajnog perioda (2009. godine) povećanje kapitala po osnovu rasporeda rezervi i neraspoređene dobiti obavljeno u 91. slučaju sa ukupnim iznosom od 354.300.855 KM, a u analiziranom izvještajnom periodu bilo je 9 takvih emisija sa ukupnim iznosom od 15.605.498 KM.

S druge strane, od 2000. godine do kraja analiziranog izvještajnog perioda (2009. godine) kod Komisije za hartije od vrijednosti registrovano je ukupno 67 smanjenja osnovnog kapitala i to u ukupnom iznosu od 581.433.959 KM. Ipak, primjetan je trend smanjenja ovih vrsta emisija - u 2009. godini, ovu proceduru obavila su tri emitenta sa ukupnim smanjenjem od 10.723.218 KM (postupak smanjenja kapitala u 2008. godini sprovelo je pet emitenata u ukupnom iznosu od 13.582.739 KM, u 2007. godini smanjenje kapitala izvršilo je 13

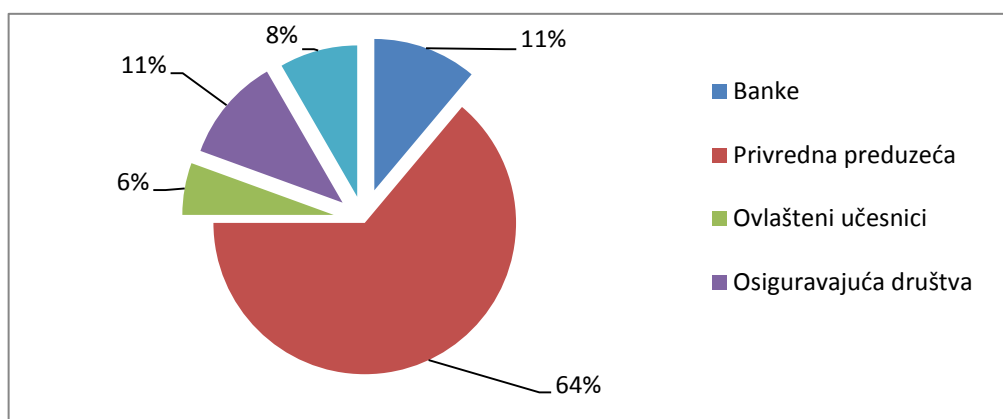
⁵ U prethodnim izvještajnim periodima prikazivani su još i podaci za emisije u postupku simultanog osnivanja i povećanje osnovnog kapitala u simultano osnovanim akcionarskim društvima, te za emisije po osnovu konverzije duga u kapital. Međutim, zbog početka primjere novog Zakona o privrednim društvima (pri čemu će pod nadležnošću Komisije biti samo otvorena akcionarska društva), i očekivanih prilagođavanja Zakona o tržištu hartija od vrijednosti fokus u analizi će biti na emisije kojima se prikupljaju sredstva ovakvih emitenata – javnu i privatnu ponudu.

emitenata u ukupnom iznosu od 214.866.707 KM). Činjenica je da je znatan broj emitenata izvršio usklađivanje finansijskih izvještaja sa Međunarodnim računovodstvenim standardima i Standardima finansijskog izvještavanja iskazujući skrivene gubitke (najčešće iskazane po osnovu ekonomskog zastarjevanja opreme, ali i po osnovu negativnih rezultata poslovanja).

Godine	Povećanje iz nerasp. dobiti i rezervi	Smanjenje kapitala
2002.	5.576.015	0
2003.	144.429.757	23.646.042
2004.	63.999.086	98.636.395
2005.	62.539.249	77.478.149
2006.	10.761.874	144.161.480
2007.	29.631.995	214.866.707
2008.	21.757.381	13.591.739
2009.	15.605.498	9.053.447

Tabela 10. Odnos povećanja kapitala iz neraspoređene dobiti i rezervi društva i smanjenja kapitala

Analiza vrsta akcionarskih društava – emitenata koji su vršili emisije hartija od vrijednosti data je na slijedećem prikazu, pri čemu su podaci slijedeći: 11 % - banke, 64% - privredna društva, 6% - ovlaštene učesnici, 11% - osiguravajuća društva i 8% - jedinice lokalne samouprave. Utvrđena struktura emitenata ne odstupa mnogo od strukture po vrstama emitenata ranijih godina.

Slika 7. Struktura emisija sa stanovišta vrste akcionarskog društva

Red. br.	Naziv emitenta	Redni broj emisije	Obim emisije (KM)	Uplaćeno (KM)
Javna ponuda				
1.	„Fratello trade“ a.d. Banja Luka	osma (akcije)	295.000	864.108
2.	Opština Gradiška	prva (obveznice)	2.700.000	2.700.000
3.	„Sloga“ a.d. Kozarska Dubica	druga (akcije)	446.303	446.303
4.	OC Jahorina a.d. Pale	treća (obične)	16.000.000	16.000.000
5.	Banja Vrućica a.d. Teslić	peta (obične)	5.000.000	3.004.719
6.	Opština Bijeljina	prva (obveznice)	11.000.000	11.000.000
7.	Kosig Dunav osiguranje a.d. Banja Luka	peta (akcije)	8.358.000	7.094.500
	Autokomerc a.d. Doboj	druga (akcije)	300.000	300.000
9.	Opština Šamac	prva (obveznice)	4.580.000	4.580.000
10.	KMD Sinergije plus d.o.o. Banja Luka	prva (obveznice)	3.000.000	2.107.000

Red. br.	Naziv emitenta	Redni broj emisije	Obim emisije (KM)	Uplaćeno (KM)	
11.	Bobar banka a.d. Bijeljina	četrnaesta (prioritetne akcije)	6.000.000	6.000.000	
12.	Hypo Alpe Adria Bank a.d. Banja Luka	deseta (akcije)	5.000.000	5.000.000	
Privatna ponuda					
1.	„Triglav Krajina Kopaonik“ Banja Luka	treća	3.000.000	3.000.000	
2.	„Drina osiguranje“ a.d. Milići	šesta	900.000	900.000	
3.	Novi grad a.d. Ugljevik	druga	800.000	800.000	
Emisije bez obaveze izrade prospekta					
A) Novi ulazi u simultano osnovano akcionarsko društvo					
1.	„Akcijski fond“ a.d. Banja Luka	druga	78.638.284	78.638.284	
2.	„Fond za restituciju“ a.d. Banja Luka	druga	21.853.837	21.853.837	
3.	„Fabrika ambalaže“, Šipovo	četvrta	608.260	608.260	
4.	Kompanija Slobomir a.d.	sedma	1.472.200	1.472.200	
B) Raspored rezervi i dobiti					
1.	„Nešković osiguranje“ a.d. Bijeljina	peta		1.000.000	
2.	„ZTC Banja Vrućica“ a.d. Teslić	četvrta		1.000.000	
3.	„Meridian“ a.d. Banja Luka	treća		1.568.516	
4.	„Hemijska industrija Destilacija“ a.d. Teslić	druga		1.529.686	
5.	„Pavlovic International Bank“ a.d. Bijeljina	jedanaesta		2.281.453	
6.	„Nova Banka“ a.d. Banja Luka	trinaesta		2.576.992	
7.	„Tržnica“ Banja Luka	sedma		2.630.584	
8.	„Vodovod“ a.d. Trebinje	druga		436.237	
9.	MH Elektroprivreda Republike Srpske a.d. Trebinje	peta		2.582.030	
V) Statusne promjene - podjele					
1.	Velepromet a.d. Zvornik	druga		9.550.164	
2.	INCEL Banja Luka	druga		202.325.287	
3.	Komunalno preduzeće a.d. Čelinac	druga		515.268	
G) Statusne promjene – spajanje preuzimanjem					
1.	Holding Drinatrans a.d. Zvornik – spajanje Prevoz a.d. Srebrenica	treća		1.585.457	
D) Konverzija duga u kapital					
1.	„Poljoprivredno industrijski kombinat“ a.d. Šamac	treća		4.778.340	
Đ) Smanjenje kapitala					
Red. br.	Naziv emitenta	Redni broj emisije	Obim emisije	Osnovni kapital prije smanjenja	Iznos smanjenja kapitala
1.	„Poljoprivredno industrijski kombinat“ a.d. Šamac	druga	1.330.995	6.200.242	4.869.247
2.	„Vatrostalna“ a.d. Prijedor	druga	554.475	4.171.743	3.617.268
3.	„Čajavec-alatnica“ a.d. Banja Luka	četvrta	1.303.147	1.870.079	566.932

Tabela 11. Pregled završenih postupaka emisije u 2009. godini

U vezi sa emisijama hartija od vrijednosti Komisija je usvojila i šezdeset i jedan odgovor na razne upite⁶, te donijela odluke o podnošenju zahtjeva za pokretanje prekršajnih prijava u četiri slučaja⁷, kao i šest odgovora na tužbe protiv akata Komisije (nijedna tužba nije okončana u korist tužitelja).

Iako je evidentno da se spoznaje o mogućnosti prikupljanja kapitala po osnovu emisije hartija od vrijednosti na tržišta kapitala sporo šire i još uvijek nedovoljno koriste, potrebno je naglasiti i uticaj negativnih tendencija na svjetskim tržištima kapitala. Nedovoljnost slobodnih domaćih investicionih sredstava, s jedne strane, te nedostatak sposobnosti i znanja za efikasnu zaštitu manjinskih akcionara od zloupotreba većinskih akcionara ili menadžmenta u akcionarskim društvima, mogla bi biti eliminisana većim učešćem stranih investitora. Međutim, već pominjana finansijska kriza koja se prije svega ispoljila u krizi povjerenja u instrumente tržišta kapitala, posebno su naglasila rizike i slabosti malih tranzicionih tržišta, kakvo je i tržište kapitala Republike Srpske. Naime, relativno nizak nivo prometa na sekundarnom tržištu takođe destimuliše i primarne emisije hartija od vrijednosti kao koncept najjeftinijeg mehanizma finansiranja poslovnih aktivnosti privrednih aktivnosti.

Ipak, Komisija za hartije od vrijednosti u ovom segmentu zasniva svoja pozitivna očekivanja na činjenicama da su u prethodnom izvještajnom periodu:

- uspješno okončano nekoliko emisija obveznica Republike Srpske i nekoliko emisija obveznica jedinica lokalne samouprave, čime je tržište obogaćeno hartijama najnižeg rizika,
- uspješno okončana prva inicijalna javna ponuda akcija, odnosno otvaranje zatvorenog akcionarskog društva,
- uspješno okončana emisija obveznica emitenta organizovanog u pravnoj formi društva sa ograničenom odgovornošću,
- znatno poboljšanom situacijom u vezi sa izvršavanjem obaveza emitenata u smislu objavljivanja relevantnih informacija za investitore,
- počela primjena Zakona o privrednim društvima koji nudi efikasnije i preciznije mehanizme zaštite prava akcionara,

Takođe, dalji razvoj tržišta kapitala u smislu emisija hartija od vrijednosti zavisice i od volje i sposobnosti menadžmenta da izvršavajući sopstvene obaveze u smislu adekvatnog upravljanja preduzećem ali i odnosima sa svim zainteresovanim stranama za rad preduzeća ne samo poboljšaju konkurentnost na tržištu, već i steknu povjerenje investitora u njihove poštene namjere.

* * *

U toku 2009. godine, okončano je devet prekršajnih postupaka koje je inicirala Komisija. Svih devet postupaka okončano je prihvatanjem prekršajne prijave i izricanjem prekršajne kazne (po kom osnovu bi priliv u budžet Republike Srpske trebao da iznosi 48.000 KM od pravnih lica, te 9.300 KM od fizičkih lica).

⁶ U 2008. bilo je ukupno 35 ovakvih odgovora

⁷ U 2008. godini je pokrenuto 11 prekršajnih postupaka po istom osnovu

3.3.2 Izvršenje obaveza emitenata po osnovu Pravilnika o izvještavanju i objavljivanju informacija od strane emitenata hartija od vrijednosti koje su predmet javne prodaje

Pravilnikom o izvještavanju i objavljivanju informacija od strane emitenata hartija od vrijednosti koje su predmet javne prodaje, detaljno je regulisan način izvršavanja obaveza akcionarskih društava i emitenata čije su hartije od vrijednosti predmet javne ponude, da objavljuju:

- godišnji finansijski izvještaj,
- polugodišnji finansijski izvještaj,
- revizorski izvještaj,
- izvještaj o značajnim događajima i radnjama koje utiču na poslovanje emitenta⁸.

U 2009. godini znatno je poboljšano objavljivanje informacija o poslovanju emitenata hartija od vrijednosti. Procedura je postavljena tako da godišnje i polugodišnje izvještaje Banjalučka berza automatski preuzima od Agencije za posredničke i informatičke usluge (APIF-a), a da je emitentima omogućeno da revizorske i izvještaje o značajnim događajima dostavljaju elektronskim sredstvima komunikacije, a što takođe besplatno Banjalučka berza objavljuje u okviru informacionog portala institucija tržišta kapitala (Komisije za hartije od vrijednosti, Banjalučke berze i Centralnog registra hartija od vrijednosti).

Takođe, veći dio preostalih obaveza za emitenta, realizuju i same institucije tržišta kapitala u ime emitenata, pa se većina navedenih izvještaja i podataka u tim izvještajima preuzimaju iz registra emitenata hartija od vrijednosti koji vodi Komisija (opšti podaci o emitentima, podaci o upravi i odborima, podaci o povezanim pravnim licima i podaci o emisiji hartija od vrijednosti, različite vrste rješenja itd.) i Centralnog registra hartija od vrijednosti (podaci o vlasnicima i vlasničkoj strukturi). Na ovaj način, tržištu je omogućena veća efikasnost pri disperziji informacija, koje su jednostavno i besplatno dostupne svim zainteresovanim stranama. Najvažnije od svega jeste da je tržište kapitala je učinjeno javnim, pri čemu su sve relevantne informacije o emitentima dostupne javnosti, praktično bez troškova za emitente, ali uz neke obaveze koje po Zakonu o tržištu hartija od vrijednosti moraju da ispoštuju. Navedene informacije posebno uključuju i različite objave emitenata, koje su zajedno sa drugim informacijama i finansijskim izvještajima, te prometu emitovanih hartija, u najvećem dijelu raspoložive i na engleskom jeziku.

U izvještajnom periodu objavljeno je⁹:

- preko 600 godišnjih finansijskih izvještaja (za 2008. godinu),
- preko 400 polugodišnjih finansijskih izvještaja za 2009. godinu,
- 410 revizorskih izvještaja, odnosno mišljenja nadzornog odbora o finansijskom izvještaju emitenata čije su akcije uvrštene na službeno i slobodno berzansko tržište,
- oko 150 nerevidiranih godišnjih i kvartalnih finansijskih izvještaja za preduzeća na službenom berzanskom tržištu, te

⁸ Pomenutim pravilnikom obavezu da sastavljaju i objavljuju polugodišnji finansijski i revizorski izvještaj nemaju emitenti čiji je osnovni kapital manji od 3.000.000 KM i koji ispunjavaju sljedeće uslove: imaju manje od 100 akcionara i akcije koje su emitovali nisu u vlasništvu investicionog fonda. Cilj ovakve odredbe u podzakonskom aktu Komisije je bio da se u ovoj fazi razvoja kulture akcionarstva manjim privrednim subjektima olakša poštovanje principa javnosti njihovog rada.

⁹ Prema podacima Banjalučke berze.

- 168 mjesečnih izvještaja zatvorenih investicionih fondova, koji su preuzeti od njihovih depozitara, te 14 kvartalnih i polugodišnjih finansijskih izvještaja.

Pored toga, u 2009. godini, broj objava, uglavnom o značajnim događajima, iznosio je preko 2.500, odnosno, u prosjeku svaki dan objavljivano je oko 10 novih objava o aktivnostima preduzeća, odnosno emitenata hartija od vrijednosti. U navedene objave nisu uključene kursne liste, statistički i drugi izvještaji Banjalučke berze a u vezi sa trgovanjem.

Generalno, može se konstatovati da je raspoloživost i pristupačnost informacija za investitore na najvišem nivou od kada tržište kapitala postoji, te da su informacije o emitentima kojima raspolaže informacioni portal tržišta kapitala u Republici Srpskoj sigurno na najvišem nivou u poređenju sa tržištima u regionu. Međutim, na privrednim subjektima koji su na tržište kapitala dospjeli posredstvom privatizacionih procesa, i dalje ostaje da ostvare veći kredibilitet sa stanovišta poštovanja standarda pri upravljanju akcionarskim društvima kako bi se mogli smatrati pogodnim za prikupljanje novčanih sredstava na tržištu kapitala, ali i sa stanovišta obezbjeđenja efikasnijeg upravljačkog mehanizma, veću javnost svoga rada, te povećanje opšte konkurentnosti na tržištu.

U skladu sa daljim nastojanjima da se primjena propisa učini efikasnom, Komisija za hartije od vrijednosti je u martu 2009. godine podnijela zahtjev Ministarstvu pravde Republike Srpske za odobrenje obrasca prekršajnog naloga, čime bi se proces sankcionisanja lica koja krše ove i druge propise iz tržišta kapitala učinio efikasnijim i jednostavnijim¹⁰.

3.3.3 Preuzimanje akcionarskih društava

Konsolidacija vlasništva u akcionarskim društvima nastalim u procesu privatizacije nastavljena je i u toku izvještajnog perioda. Postupak se odvija u skladu sa Zakonom o preuzimanju akcionarskih društava, čije odredbe omogućavaju manjinskim, ali i drugim akcionarima da, u postupku preuzimanja društva po unaprijed utvrđenim uslovima prodaju akcije emitenata u kojima nemaju znatnijeg uticaja na upravljanje, ili drugih interesa. Isto tako, primjena Zakona je omogućila veći stepen javnosti u slučajevima značajnih promjena u vlasničkoj strukturi akcionarskih društava, što je i bio jedan od osnovnih zakonskih ciljeva prilikom jačanja zaštite manjinskih akcionara i njihovih prava ovom vrstom regulative.

U izvještajnom periodu (2009. godina) sprovedeno je ukupno trideset i tri postupka preuzimanja pojedinačnih akcionarskih društava (u 2008. godini ukupno četrdeset i tri postupka). Takođe, u toku izvještajnog perioda u četiri slučaja ponuda je data drugi put, a u jednom slučaju ponuda za preuzimanje akcionarskog društva data je i po treći put. U izvještajnom periodu nije bilo konkurentskih ponuda. Od početka primjene Zakona 2002. godine, pa do kraja 2009. godine, objavljene su ponude za preuzimanje 278 akcionarskih društava. U 210 slučajeva ponudoci su stekli više od 50% učešća u vlasništvu, i time faktički preuzeli kontrolu nad radom akcionarskog društva.

U skladu sa svojim zakonskim ovlašćenjima, Komisija je u izvještajnom periodu, svojim rješenjima, a u postupku redovnog nadzora utvrdila obavezu objavljivanja javne ponude za preuzimanje u devet slučajeva. U većini tih slučajeva radilo se o povezanim licima koja zajednički djeluju, a svjesno su ili iz neznanja pokušali da izbjegnju obavezu objavljivanja ponude za preuzimanje, što je zahtijevalo provođenje komplikovanih postupaka nadzora.

¹⁰ U međuvremenu, Komisija je dobila pomenuto odobrenje Ministarstva pravde.

U deset slučajeva Komisija je nadležnim sudovima podnijela zahtjeve za pokretanje prekršajnog postupka, zbog nepoštovanja odredaba i počinjenih prekršaja po Zakonu o preuzimanju akcionarskih društava (u 2008. godini podneseno je devet zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka).

Takođe, Komisija je usvojila trideset i jedan odgovor na upite i zahtjeve za davanje mišljenja u vezi sa procedurom preuzimanja (u toku 2008. godine usvojeno je trideset odgovora na upite i zahtjeve za davanje mišljenja u vezi sa procedurom preuzimanja), kao i sedam žalbi na rješenja sudova o prekršaju (u vezi sa mjesnom nadležnošću sudova ili visine izrečene kazne).

R. br.	Akcionarsko društvo (emitent)	Osnovni kapital emitenta (KM)	Ponudilac i lice/lica koja s ponudiocem zajednički djeluju	Cijena u postupku preuzimanja (KM)	Procenat akcija s pravom glasa u vlasništvu ponudioca	
					prije preuzimanja	nakon preuzimanja
Ponudilac stekao preko 75% vlasništva emitenta						
1.	„Sočkovac“, a.d. Sočkovac	1.921.749	"Fabrika cementa Lukavac" d.o.o. Lukavac	0,10	65,4255%	80,4026%
2.	„Autoservis“ a.d. Šamac	1.249.749	Mileva Tanasić	0,15	79,1621%	79,1621%
3.	„Master komerc“ a.d. Šamac	416.583	Mileva Tanasić	0,10	79,1618%	79,1618%
4.	„Vučevo“ a.d. Foča	2.987.983	"Lovćen" d.o.o. Foča	0,345	78,507%	78,507%
5.	„NLB Razvojna banka“ a.d. Banja Luka	52.003.000	"Nova ljubljanska banka" d.d. Ljubljana, Slovenija	4.096,39	81,4934%	99,5481%
6.	„Oprema“ Bijeljina	4.495.140	Đuro Stanojević	0,14	73,5399%	75,7448%
7.	„Bijeljina put“ a.d. Bijeljina	3.500.822	Srđan Ćorić	1,60	55,6847%	76,8166%
8.	„Zora turist“ a.d. Banja Luka	330.762	Savo Čeprkalo	0,10	63,3960%	98,9618%
9.	"Zanus" a.d. Šekovići	195.804	Ognjen Petković	0,165	94,88978%	94,88978%
10.	"Veterinarska stanica" a.d. Bratunac	40.344	"Vulis" d.o.o. Bratunac	1,00	70,0055%	90,0010%
Ponudilac stekao manje od 75 % vlasništva emitenta						
1.	"Mikroelektronika" a.d. Banja Luka (III)	3.496.755	Dragan Praštalo	0,65	50,2061%	55,0817%
2.	"Glas Srpske" a.d. Banja Luka	2.848.576	NIGD "Dnevne nezavisne novine" d.o.o. Banja Luka	0,5088	44,1000%	61,9875%
3.	"Medicinska elektronika" a.d. Banja Luka	9.454.485	Mile Radišić	0,06	0,5036%	35,4560%
4.	"Unicep group" a.d. Banja Luka (II)	188.732	"Čajavec-Mega" a.d. Banja Luka	1,00	42,2546%	48,6982%
5.	"Čajavec - SIP" a.d. Banja Luka	2.781.943	Petko Zekanović	0,205	50,2279%	50,2279%

R. br.	Akcionarsko društvo (emitent)	Osnovni kapital emitenta (KM)	Ponudilac i lice/lica koja s ponudiocem zajednički djeluju	Cijena u postupku preuzimanja (KM)	Procenat akcija s pravom glasa u vlasništvu ponudioca	
					prije preuzimanja	nakon preuzimanja
6.	"Ukras" a.d. Doboj	229.805	Vlado Miletić	0,19	65,8328%	65,8328%
7.	"Komo" a.d. Modriča	1.626.421	Blagoja Vasiljević	0,15	34,9999%	49,0754%
8.	"Centrotrans" a.d. Istočno Sarajevo (II)	612.058	"Centrotrans Eurolines" d.o.o. Sarajevo	0,78	56,2425%	56,2425%
9.	"Bosnamontaža" a.d. Prijedor	2.855.317	Dušan Berić	0,15	0,0000%	25,6089%
Ponudilac i lica koja zajednički djeluju s ponudiocem stekli više od 75 % vlasništva emitenta						
1.	"Jedinstvo" a.d. Novi Grad	1.983.577	Igor Janković	0,25	71,9306%	88,0482%
			Radivoje Janković		0,0050%	0,0050%
			Goran Janković		0,0025%	0,0025%
2.	"TP Veselin Masleša" a.d. Banja Luka (II)	1.143.040	"Jaćimović" d.o.o. Banja Luka	1,00	47,3710%	66,2978%
			Gostimir Jaćimović		17,1640%	17,1640%
3.	"Jahorina osiguranje" a.d. Pale	15.000.000	"VIM" Gmbh, Beč, Republika Austrija	400,00	62,2509	74,8390%
			("EFIL Consulting Establishment", Liechtenstein)		3,6282	3,6282%
			("Simpliciuic establishment", Liechtenstein)		3,6273	3,6273%
			("Assecura Management" AG, Beč)		10,2791	10,2791
4.	"Trgovina" a.d. Laktaši	2.420.620	Stanko Karać	0,36	27,1894%	27,2965%
			Ljubomir Šormaz		27,1894%	27,2965%
			Radovan Bobić		4,8973%	5,0044%
			("Bobić Company d.o.o. Klačnice)		22,2921%	22,2921%
5.	"TGK" a.d. Kakmuž, Petrovo	1.177.999	"TGT" a.d. Laktaši	2,00	23,3085%	26,4353%
			"SOL" SPA Monza, Italia		60,9575%	60,9575%
6.	"Gacko UIT" a.d. Gacko	4.299.792	Slavko Grčić	0,25	54,8224%	60,5995%
			Milovan Grčić		4,3850%	4,3850%
			Vule Višnjevac		6,3574%	6,3754%
			Žarko Višnjevac		5,1796%	5,1796%
7.	"Hotel Bosna" a.d. Banja Luka (II)	18.968.379	Brane Janković	0,36	1,0544%	3,576236%
			("B&Č trade tours" d.o.o.)		60,5999%	60,5999%

R. br.	Akcionarsko društvo (emitent)	Osnovni kapital emitenta (KM)	Ponudilac i lice/lica koja s ponudiocem zajednički djeluju	Cijena u postupku preuzimanja (KM)	Procenat akcija s pravom glasa u vlasništvu ponudioca	
					prije preuzimanja	nakon preuzimanja
			Banja Luka)			
			("Euro line sport" d.o.o. Banja Luka)		10,9931%	10,9931%
			(Nikola Stojičić)		0,1160%	0,1160%
8.	"Teslić prevoz" a.d. Teslić	1.237.903	Holding "Drina trans" a.d. Zvornik	1,78	36,9527%	59,8616%
			"Bobar osiguranje" a.d. Bijeljina		9,0589%	9,0589%
			"Bobar Autosemberija" d.o.o. Bijeljina		8,7884%	8,7884%
			Darko Jeremić		0,1904%	0,1904%
9.	"Industroprojekt" a.d. Prijedor (III)	820.847	"Prijedorputevi d.o.o. Prijedor	0,96	46,9305%	76,2052%
			("Livnica" a.d. Ljubija)		16,2279%	16,2279%
			(Mladen Čorokalo)		10,8259%	10,8259%
Ponudilac i lica koja zajednički djeluju s ponudiocem stekli manje od 75 % vlasništva emitenta						
1.	"Žitopromet-Drina" a.d. Zvornik	6.740.546	"Progres ad" d.o.o. Zvornik	0,20	4,9148%	20,2992%
			(Stevo Radić)		24,9987%	24,9987%
2.	"Žitopromet" a.d. Bijeljina	7.048.991	Slobodan Pavlović	0,85	23,5544%	36,8918%
			Kompanija "KIMJIM LLC" a.d. Slobomir		1,8672%	1,8672%
3.	"Mikrofin osiguranje" a.d. Banja Luka	5.500.000	"Mikrofin" d.o.o. Banja Luka	100,00	52,1654%	52,1654%
			Aleksandar Kremenović		8,1818%	8,1818%
			Sandra Lonco		1%	1%
			Saša Popović		0,9091%	0,9091%
			Mira Nenadić		0,9091%	0,9091%
			Radmila Bjeljic		0,9091%	0,9091%
			Braco Erceg		0,9091%	0,9091%
			Željko Ivanović		0,4545%	0,4545%
			Mira Cvijan		0,4545%	0,4545%
			Saja Ignjić		0,4545%	0,4545%
			Miljan Janković		0,4545%	0,4545%
			Milada Kovačević		0,4545%	0,4545%
			Đuro Marković		0,4545%	0,4545%
			Dragan Đurić		0,4545%	0,4545%

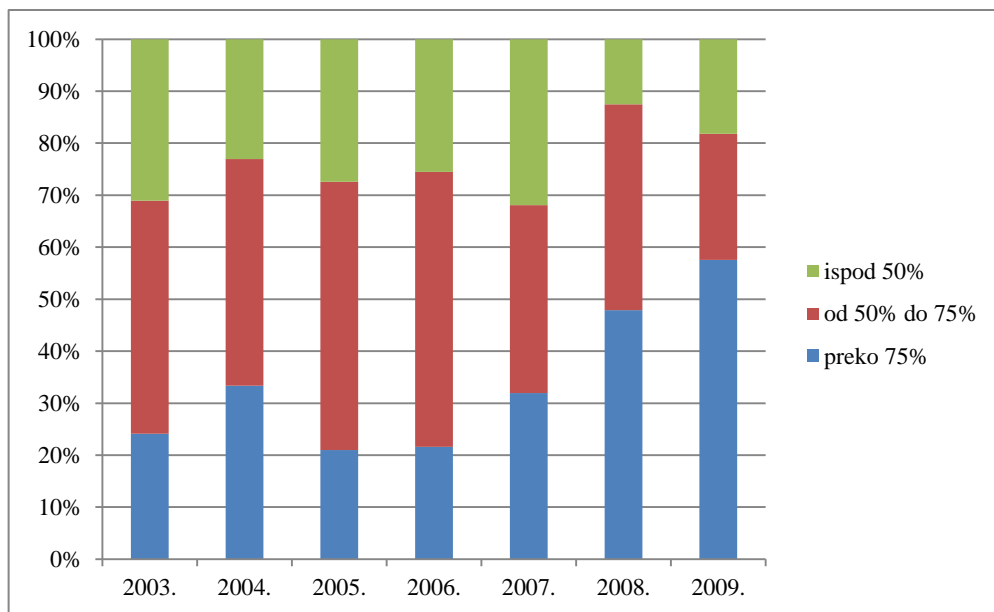
R. br.	Akcionarsko društvo (emitent)	Osnovni kapital emitenta (KM)	Ponudilac i lice/lica koja s ponudiocem zajednički djeluju	Cijena u postupku preuzimanja (KM)	Procenat akcija s pravom glasa u vlasništvu ponudioca	
					prije preuzimanja	nakon preuzimanja
			Jasmin Beširević		0,4545%	0,4545%
			Nenad Ivaštanin		0,4545%	0,4545%
			Novo Kuzman		0,4545%	0,4545%
			Gordana Čikarić		0,4545%	0,4545%
			Slobodan Šarčević		0,4545%	0,4545%
			Danko Nikolić		0,4545%	0,4545%
4.	"Prevoz" Srebrenica a.d.	2.910.564	Darko Jeremić	0,3481	16,2582%	27,79595%
			Holding "Drina trans" Zvornik a.d.		25%	25%
5.	"Grafokomerc štamparija" Trebinje a.d.	1.584.361	Darko Jeremić	1,60	26,3411%	41,8811%
			"Bobar osiguranje" Bijeljina a.d.		23,3028%	23,3028%

Tabela 12. Pregled završenih postupaka preuzimanja akcionarskih društava u toku 2009. godine

Iz prethodnog prikaza vidljivo je da je u 19 slučajeva (58%) učešće ponudioca u osnovnom kapitalu emitenta prešlo 75%, dok je u 8 slučajeva (24%) učešće ponudioca u osnovnom kapitalu emitenta između 50% i 75%.

Period	preko 75%	od 50% do 75%	ispod 50%	ukupno
2003.	7	13	9	29
2004.	13	17	9	39
2005.	13	32	17	62
2006.	11	27	13	51
2007.	15	17	15	47
2008.	23	19	6	48
2009.	19	8	6	33

Tabela 13. Pregled završenih postupaka preuzimanja akcionarskih društava u toku perioda 2003 - 2009. godine

Slika 8. Procentualna struktura postupaka preuzimanja akcionarskih društava u toku perioda 2003-2009. godine

Podaci za ukupan broj preuzimanja po rezultatima preuzimanja nisu relevantni s obzirom da je postupak za pojedina akcionarska društva proveden dva ili čak i tri puta.

Pored predstavljenih činjenica može se konstatovati i da je broj postupaka preuzimanja koji su provedeni nakon što je Komisija za određena lica utvrdila da je za njih nastala obaveza objavljivanja ponude za preuzimanje (u devet slučajeva) smanjen u odnosu na prethodni izvještajni period (u 2008. godini - četrnaest slučajeva).

Pored navedenog, sprovedena su još sedam postupka vanrednog nadzora primjene zakona o preuzimanju koja su okončana uz zaključak da ne postoje činjenice kojima bi se identifikovao pravni osnov za utvrđivanje obaveza kontrolisanih lica za objavljivanje ponude za preuzimanje.

Bitno je istaći i činjenicu da je Komisija za hartije od vrijednosti dio nadzora u sprovođenju Zakona o preuzimanju obavljala na zahtjev pojedinačnih akcionara emitentata, čime je analiza konkretnih slučajeva znatno olakšana, naročito u postupcima zajedničkog djelovanja povezanih lica prema emitentima, s tim da utvrđivanje ovakvog djelovanja sa stanovišta ovlaštenja Komisije i drugih nadležnih organa za sprovođenje odgovarajućih radnji, predstavlja značajan problem u postupcima nadzora.

Na strani emitentata koji su predmet preuzimanja može se konstatovati da se radi uglavnom o malim i srednjim preduzećima, koja su ponudoci samostalno preuzimali, što ukazuje na tendenciju zatvaranja pojedinih akcionarskih društava.

Bez obzira na različitost ključnih motiva za sticanje većinskog učešća u vlasničkoj strukturi, u narednom periodu očekujemo da koncentracija vlasništva doprinese i prijeko potrebnom finansijskom restrukturiranju i efikasnijem upravljanju preduzećima, te olakša praćenje kontrolnih interesa, na osnovu čega će biti moguće i prve procjene efekata u preuzetim akcionarskim društvima.

U zaključku ovog dijela još navodimo podatak o tome da je u izvještajnom periodu Komisija protiv lica koja su postupala suprotno odredbama Zakona o preuzimanju

akcionarskih društava nadležnim sudovima podnijela deset zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka, te da je od početka rada Komisije zaključno sa 2008. godinom po osnovu okončanih prekršajnih postupaka¹¹ koje je inicirala Komisija svojim podnescima u vezi sa navedenim postupcima iz Zakona o preuzimanju akcionarskih društava i pravosnažnih odluka po tom osnovu, prilikom u budžet Republike Srpske trebao da iznosi 39.700 KM od pravnih lica, te 16.350 KM od fizičkih lica.

3.4 Izdavanje dozvola i saglasnosti učesnicima na tržištu

Poslovi izdavanja dozvola i saglasnosti učesnicima na tržištu koje obavlja Komisija grupisani su u tri cjeline i to: operativne aktivnosti, edukativne aktivnosti i registracioni poslovi.

Operativne aktivnosti odnose se na prijem i obradu zahtjeva podnesenih u skladu sa Zakonom o investicionim fondovima („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 92/06) i Zakonom o tržištu hartija od vrijednosti („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 92/06 i 34/09).

3.4.1 Dozvole i saglasnosti u skladu sa Zakonom o investicionim fondovima

U skladu sa Zakonom o investicionim fondovima Komisija za hartije od vrijednosti je ovlašćena da izdaje slijedeće dozvole:

- Društvima za upravljanje investicionim fondovima izdaje dozvolu za obavljanje djelatnosti vezanih uz upravljanje investicionim fondovima (član 28. Zakona);
- Društvima za upravljanje izdaje dozvolu za osnivanje i upravljanje investicionog fonda i to:
 - zatvorenih investicionih fondova sa javnom ponudom (član 60. Zakona),
 - zatvorenih investicionih fondova sa javnom ponudom za ulaganje u nekretnine (član 80. Zakona),
 - otvorenih investicionih fondova sa javnom ponudom (član 87. Zakona) i
 - otvorenih investicionih fondova sa privatnom ponudom (član 123. Zakona);
- Društvima za upravljanje investicionim fondovima rizičnog kapitala izdaje dozvolu za obavljanje djelatnosti vezanih uz osnivanje i upravljanje investicionim fondovima rizičnog kapitala sa privatnom ponudom (član 195. Zakona);
- Investicionim fondovima izdaje dozvolu za promjenu banke depozitara.

Pored nabrojanih dozvola, Komisija za hartije je ovlašćena da donosi i slijedeća rješenja kojima se daje:

- Saglasnost na prospekt i statut investicionog fonda i sve njihove izmjene i dopune (član 105., 142., i 217. Zakona);
- Saglasnost na pravilnik kojim se uređuje sukob interesa društva za upravljanje sa investicionim fondovima kojima upravlja (član 30. Zakona);
- Saglasnost na imenovanje članova uprave društva za upravljanje (član 2. Pravilnika o uslovima za obavljanje poslova članova uprave društva za upravljanje investicionim fondovima);

¹¹ Ukupan broj pokrenutih prekršajnih postupaka zbog nepoštovanja odredaba Zakona o preuzimanju, od početka rada Komisije je 54

- Saglasnost na prenos poslova iz člana 23. Zakona na treća lica radi povećanja efikasnosti obavljanja poslova za čiji se prenos daje saglasnost (član 24. Zakona);
- Odobrenje svih promotivnih informacija o investicionim fondovima i društvima koja njima upravljaju, a posebno koje se odnose na vlasničke udjele, finansijsko poslovanje i prava vlasnika udjela investicionog fonda (član 115. Zakona);
- Saglasnost na pripajanje dva otvorena investiciona fonda.

U toku 2009. godine u Republici Srpskoj poslovalo je 16 društava za upravljanje investicionim fondovima koja upravljaju sa 14 zatvorenih investicionih fondova i 4 otvorena investiciona fonda sa javnom ponudom, a od ovoga su 2 društva likvidarana i pokrenuta je likvidacija 1 otvorenog investicionog fonda.

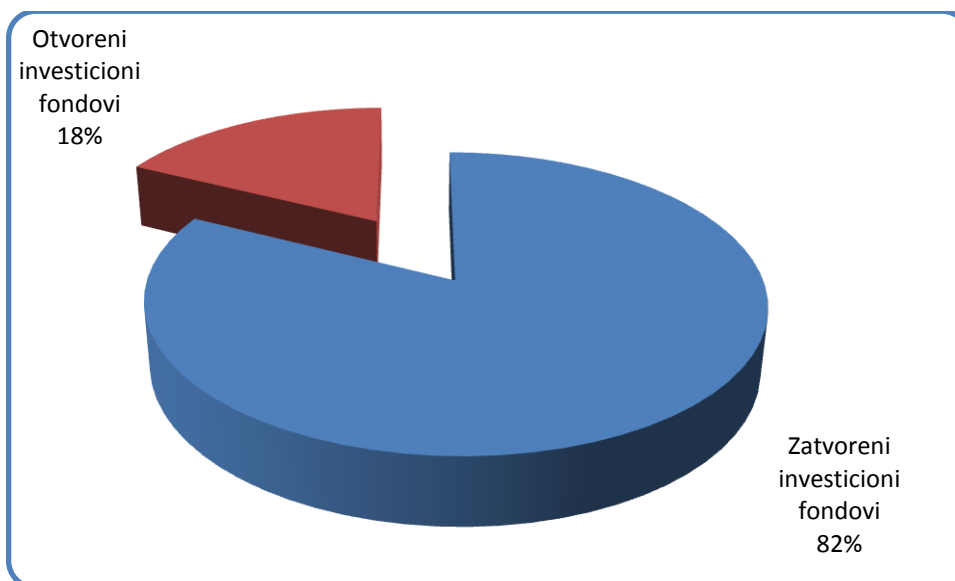
Pred Osnovnim sudom u Banjaluci provedeni su postupci likvidacije društava za upravljanje investicionim fondovima "NIMAKO" a.d. Banja Luka i "VB INTER INVEST" a.d. Banja Luka Takođe je pokrenut i postupak likvidacije otvorenog investicionog fonda sa javnom ponudom "NIMAKO TREND" , koji nije okončan do kraja izvještajnog perioda.

Naziv društva:	Naziv fonda	Datum izdavanja dozvole
Naziv društva: DUIF "EUROINVESTMENT" a.d. Banja Luka	Zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "EUROINVESTMENT FOND" a.d. Banja Luka	27.8.2007
DUIF "ZEPTER INVEST" a.d. Banja Luka	Zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "ZEPTER FOND" a.d. Banja Luka	25.5.2007
DUIF "ADVANTIS KAPITAL MENADŽMENT" a.d. Banja Luka	Otvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "ADVANTIS DIAMOND"	16.10.2007 26.12.2008
DUIF "AKTIVA INVEST" a.d. Banja Luka	Zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "AKTIVA INVEST FOND" a.d. Banja Luka	25.7.2007
	Zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "VB FOND" a.d. Banja Luka	3.7.2007
DUIF "VIB" a.d. Banja Luka	Zatvoreni investicioni fond "VAUČERSKO INVESTICIONI BIZNIS FOND" a.d. Banja Luka	11.9.2007
DUIF "INVEST NOVA" a.d. Bijeljina	Zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "INVEST NOVA FOND" a.d. Bijeljina	15.6.2007
	Zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "UNIOINVEST FOND" a.d. Bijeljina	28.9.2007
DUIF "Jahorina Konseko " a.d. Pale	Zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "JAHORINA KONSEKO INVEST" a.d. Pale	21.12.2007
DUIF "MIKROFIN INVEST" d.o.o. Banja Luka	Otvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "MIKROFIN PLUS"	23.9.2008
DUIF „BIM“ a.d. Banja Luka	Zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "BALKAN INVESTMENT FOND"	25.7.2007
DUIF "BLB MENADŽMENT INVEST" a.d. Banja Luka	Zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "BLB-PROFIT" a.d. Banja Luka	25.5.2007
DUIF "BORS INVEST" a.d. Banja Luka	Zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "BORS INVEST FOND" a.d. Banja Luka	3.7.2007
DUIF "KRISTAL INVEST" a.d. Banja Luka	Zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "KRISTAL INVEST FOND" a.d. Banja Luka	13.7.2007
	Otvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "KRISTAL KAPITAL"	11.12.2007
DUIF "POLARA INVEST" a.d. Banja Luka	Zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "POLARA INVEST FOND" a.d. Banja Luka	3.7.2007

Naziv društva:	Naziv fonda	Datum izdavanja dozvole
DUIF "PRIVREDNIK" a.d. Banja Luka	Zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom "PRIVREDNIK INVEST" a.d. Banja Luka	15.6.2007

Tabela 14. Pregled društava za upravljanje i investicionih fondova¹²

Pored društava za upravljanje navedenih u tabeli, u Registru investicionih fondova nalazi se i DUIF "VB INTER INVEST" a.d. Banja Luka koje u izvještajnom periodu nije imalo investicioni fond pod upravljanjem.

Slika 9. Struktura investicionih fondova na tržištu Republike Srpske

U Republici Srpskoj i dalje je prisutan veći broj zatvorenih od otvorenih investicionih fondova, što je posljedica transformacije privatizacionih investicionih fondova u zatvorene investicione fondove tokom 2007. godine.

Vrsta predmeta	Broj predmeta
Saglasnost na izmjene prospekta i statuta fonda	12
Saglasnost na imenovanje direktora	2
Saglasnost na imenovanje članova upravnog odbora društva	8
Saglasnost na prenos poslova	2
Saglasnost na Pravilnik o sukobu interesa	4
Saglasnost na promjenu banke depozitara	4
Oduzimanje dozvole društvu za upravljanje	2
Zaključak sa nalogom za usklađivanje akata sa Zakonom	5

¹² Izvor: Registar investicionih fondova

Tabela 15. Pregled obrađenih predmeta u periodu 01.01.-31.12.2009. godine u skladu sa Zakonom o investicionim fondovima

U izvještajnom periodu obrađeno je 12 predmeta koji su se odnosili na davanje saglasnosti na izmjene opštih akata investicionih fondova, 2 zahtjeva za davanje saglasnosti na imenovanje direktora društva za upravljanje investicionim fondovima, 8 zahtjeva za davanje saglasnosti na imenovanje članova upravnog odbora društva za upravljanje. Donesena su i 2 rješenja kojima se daje saglasnost za prenos poslova na treća lica, obrađena su 4 zahtjeva kojima je data saglasnost na Pravilnik o sukobu interesa društva za upravljanje investicionim fondovima, kao i 4 rješenja kojima je data saglasnost na promjenu banke depozitara investicionog fonda.

Pored navedenih predmeta rješavanih po podnesenom zahtjevu stranke, Komisija je po službenoj dužnosti provela postupak i donijela dva rješenja kojima se oduzima dozvola za poslovanje društvima za upravljanje investicionim fondovima "VB INTER INVEST" a.d. Banja Luka i "NIMAKO" a.d. Banja Luka. U slučaju DUIF "NIMAKO" a.d. Banja Luka razlog za oduzimanje dozvole je provođenje postupka likvidacije Društva, a u slučaju DUIF "VB INTER INVEST" a.d. Banja Luka razlog za oduzimanje dozvole Društvu je istek zakonski propisanog roka u kome Društvo može poslovati bez investicionog fonda pod upravljanjem.

Pored zahtjeva za davanje saglasnosti, izdavanje dozvole ili odobrenja, Komisija utvrđuje ispunjenost uslova za obavljanje člana nadzornog odbora društva za upravljanje i nadzornog odbora zatvorenog investicionog fonda. Nakon što utvrdi da su ispunjeni uslovi navedeni u Zakonu o investicionim fondovima podaci se upisuju u Registar investicionih fondova i društava za upravljanje. Na isti način se utvrđuje usklađenost akata društva za upravljanje sa zakonskim propisima.

3.4.2 Dozvole i saglasnosti u skladu sa Zakonom o tržištu hartija od vrijednosti

U skladu sa Zakonom o tržištu hartija od vrijednosti Komisija za hartije od vrijednosti je nadležna da daje slijedeće dozvole:

1. Berzanskim posrednicima izdaje dozvole za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti i to (član 62. Zakona):
 - brokerske poslove,
 - dilerske poslove,
 - poslove podrške tržištu – market making,
 - poslove upravljanja portfeljom,
 - poslove agenta emisije,
 - poslove preuzimanja emisije – underwriting,
 - poslove investicionog savjetovanja,
 - kastodi poslove;
2. Kastodi bankama izdaje dozvolu za obavljanje poslova vođenja računa hartija od vrijednosti za račun klijenata i postupanja po nalogu klijenata i koja obavlja i druge poslove u skladu sa Zakonom (član 128. Zakona);
3. Berzi i drugom uređenom javnom tržištu izdaje dozvolu za poslovanje (član 143. Zakona);
4. Centralnom registru hartija od vrijednosti izdaje dozvolu za obavljanje poslova propisanih u članu 189. Zakona (član 196. Zakona);

5. Fizičkim licima izdaje dozvole za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti u zvanju brokera, investicionog savjetnika i investicionog menadžera (član 93. Zakona).

Pored nabrojanih dozvola, Komisija za hartije je ovlaštena da donosi i slijedeća rješenja kojima se daje:

1. Saglasnost na opšta akta i izmjene i dopune opštih akata berzanskih posrednika, Banjalučke berze hartija od vrijednosti, Centralnog registra hartija od vrijednosti i kastodi banaka;
2. Odobrava promotivni materijal berzanskih posrednika;
3. Saglasnost na imenovanje organa berzanskih posrednika, Banjalučke berze hartija od vrijednosti, Centralnog registra hartija od vrijednosti i kastodi banaka;
4. Uvjerena o položenom ispitu za sticanje zvanja brokera, investicionog savjetnika i investicionog menadžera.

U toku 2008. godine osnovano je jedno društvo čija je djelatnost obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti. Radi se o brokersko dilerskom društvu „Zepter Broker“ a.d. Banja Luka. Takođe je data dozvola za osnivanje posebnog odjeljenja Pavlović International Bank a.d. Slobomir, Bijeljina za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti PIB Broker.

R. Br.	Naziv berzanskog posrednika	Poslovi obuhvaćeni dozvolom	Datum izdavanja dozvole	Važenje dozvole
1	Monet Broker a.d. Banja Luka	Brokerski i dilerski poslovi	18.1.2007.	18.1.2013.
		Poslovi upravljanja portfeljom, poslovi agenta emisije	02.10.2008.	02.10.2011.
		Investiciono savjetovanje	30.12.2009.	30.12.2012.
2	Zepter Broker a.d. Banja Luka	Brokerski i dilerski poslovi	31.3.2008.	31.3.2011.
3	Eurobroker a.d. Banja Luka	Brokerski poslovi	19.4.2006.	19.4.2011.
		Dilerski, poslovi agenta emisije i poslovu upravljanja portfeljom	25.07.2007.	25.07.2012.
4	Hypo Alpe Adria bank a.d. Banja Luka, Odjeljenje za poslovanje sa hartijama od vrijednosti Hypo Broker	Brokerski, dilerski poslovi , poslovi podrške tržištu, poslovi preuzimanja emisije, poslovi agenta emisije, poslovi investicionog savjetovanja	24.4.2009.	24.4.2012.
5	Advantis Broker a.d. Banja Luka	Brokerski, dilerski poslovi , poslovi upravljanja portfeljom, poslovi preuzimanja emisije, poslovi agenta emisije, poslovi podrške tržištu	5.3.2007.	5.3.2010.
		Poslovi investicionog savjetovanja	19.1.2009.	19.1.2012.
6	Unicredit Bank a.d. Banja Luka, Unicredit Broker	Brokerski, dilerski poslovi	25.3.2005.	25.3.2010.
7	"Bobar Banka" a.d. Bijeljina, Odjeljenje za poslovanje sa hartijama od vrijednosti Bobar Broker	Brokerski, dilerski poslovi	28.3.2008.	28.3.2011.
		Poslovi upravljanja portfeljom, poslovi agenta emisije, poslovi podrške tržištu, poslovi investicionog savjetovanja, poslovi preuzimanja emisije	17.6.2008	17.6.2011
8	"NLB Razvojna Banka" a.d. Banja Luka, Odjeljenje za poslovanje sa hartijama od	Brokerski i dilerski poslovi	19.4.2006.	19.4.2011.

R. Br.	Naziv berzanskog posrednika	Poslovi obuhvaćeni dozvolom	Datum izdavanja dozvole	Važenje dozvole
	vrijednosti RB Broker			
9	"Nova Banka" a.d. Banja Luka, Filijala za poslove sa hartijama od vrijednosti Nova Broker	Brokerski i dilerski poslovi	19.4.2006	19.4.2011.
		Poslovi upravljanja portfeljom, poslovi preuzimanja emisije, poslovi agenta emisije, poslovi podrške tržištu, poslovi investicionog savjetovanja	5.9.2008	5.9.2011
10	Raiffeisen Capital a.d. Banja Luka	Brokerski poslovi	2.2.2007.	2.2.2010.
11	Balkan Investment Bank a.d. Banja Luka, Odjeljenje za posredovanje u poslovima za hartije od vrijednosti "Balkan Investment Broker"	Brokerski i dilerski poslovi, poslovi agenta emisije, poslovi podrške tržištu i poslovi preuzimanja emisije	18.04.2008.	18.04.2011.
12	PAVLOVIĆ INTERNATIONAL BANK a.d. Slobomir, Bijeljina, Odjeljenje za poslovanje sa hartijama od vrijednosti PIB Broker	Brokerski i dilerski poslovi, poslovi agenta emisije, poslovi podrške tržištu i poslovi preuzimanja emisije	28.7.2008	28.7.2011
13	Fima International a.d. Banja Luka	Poslovi agenta emisije	5.9.2008.	5.9.2011.
		Brokerski i dilerski poslovi i poslovi upravljanja portfeljom	25.7.2007.	25.7.2010.

Tabela 16. Pregled berzanskih posrednika koji su imali dozvolu za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti 31.12.2009. godine¹³

Izvršajni period karakteriše smanjen obim trgovanja hartijama od vrijednosti što je prouzrokovalo smanjenje broja brokerskih kuća. Berzanski posrednici Volksbank a.d. Banja Luka, Odjeljenje za poslovanje sa hartijama od vrijednosti, "Volksbank Broker" i "Grand Broker" a.d. Zvornik su pokrenuli postupak likvidacije. Pored toga, za izvršajni period karakteristično je i ukidanje dozvola za obavljanje pojedinih poslova nekim od berzanskih posrednika. Naime, usljed smanjenog prometa na Banjalučkoj berzi brokerske kuće posluju u otežanim uslovima smanjenog prometa, a samim tim i znatno smanjenim prihodima. Upravo radi toga određen broj berzanskih posrednika je bio primoran da smanji obim poslovanja, odnosno prestane sa obavljanjem pojedinih poslova sa hartijama od vrijednosti. Tako je berzanskom posredniku "Raiffeisen CAPITAL" a.d. Banja Luka prestala da važi dozvola za obavljanje poslova upravljanja portfeljom i agenta emisije.

S druge strane, uprkos smanjenom obimu trgovanja, u aprilu 2009. godini izdata je i nova dozvola za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti Berzanskom posredniku "Hypo Alpe Adria bank" a.d. Banja Luka, Odjeljenje za poslovanje sa hartijama od vrijednosti "Hypo Broker".

Naziv banke depozitara	Datum izdavanja	Važenjedozvole
"Raiffeisen BANK" d.d. BiH	05.01.2007.	05.01.2010
"Hypo Alpe-Adria-Bank" a.d. Banja Luka	12.01.2007.	12.01.2010

¹³ Izvor: Registar ovlašćenih učesnika

"Nova Banka" a.d. Banja Luka	30.03.2007.	30.03.2010
"UniCredit Bank" d.d. Mostar	07.05.2007.	07.05.2010
"Balkan Investment Bank" a.d. Banja Luka	05.01.2007.	05.01.2010
"Intesa SanPaolo Banka" d.d. BiH	19.02.2009.	19.02.2012

Tabela 17. Pregled kastodi banaka koje su imale dozvolu za obavljanje poslova na dan 31.12.2009. godine¹⁴

Naziv banke depozitara	Datum izdavanja	Važenje dozvole
UniCredit Bank a.d. Banja Luka	20.05.2009.	20.05.2012.
"Nova Banka" a.d. Banja Luka	07.05.2008.	07.05.2011.
"Balkan Investment Bank" a.d. Banja Luka	26.11.2008.	26.11.2011.
"Hypo Alpe Adria Bank" a.d. Banja Luka	11.12.2007.	11.12.2010.
CENTRALNI REGISTAR HARTIJA OD VRIJEDNOSTI a.d. Banja Luka	04.05.2007.	04.05.2010.

Tabela 18. Pregled depozitara investicionih fondova koji su imale dozvolu za obavljanje poslova na dan 31.12.2009. godine¹⁵

Vrsta predmeta	Broj dozvola
Dozvola za obavljanje brokerskih poslova i produženja važećih dozvola	3
Dozvola za obavljanje dilerskih poslova i produženja važećih dozvola	3
Dozvola za obavljanje poslova agenta emisije i produženja važećih dozvola	1
Dozvola za obavljanje poslova investicionog savjetovanja i produženja važećih dozvola	2
Dozvola za obavljanje poslova podrške tržištu i produženja važećih dozvola	1
Dozvola za obavljanje poslova preuzimanja emisije i produženja važećih dozvola	1
Utvrđivanje uslova za obavljanje poslova za obavljanje poslova banke depozitara investicionih fondova (davanje saglasnosti na obavljanje poslova)	1
Saglasnost na imenovanje rukovodioca banke depozitara	2
Saglasnost na akta banke depozitar (pravila i cjenovnik)	2
Brisanje berzanskog posrednika iz Registra ovalšćenih učesnika radi prestanka poslovanja sa hartijama od vrijednosti	3
Davanje saglasnosti za imenovanje direktora berzanskog posrednika	2
Davanje saglasnosti na akta berzanskog posrednika	8
Davanje saglasnosti na promotivni materijal berzanskog posrednika	1
Davanje dozvole za obavljanje kastodi poslova i produženja važeće dozvole	2
Davanje saglasnosti na akta dijela banke koji se bavi kastodi poslovima	2
Davanje saglasnosti za imenovanje rukovodioca dijela banke koji se bavi kastodi poslovima	1
Davanje dozvole i produženja dozvola za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti u svojstvu investicionog menadžera	17
Davanje dozvole i produženja dozvola za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti u svojstvu investicionog savjetnika	2
Davanje dozvole i produženja dozvola za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti u svojstvu brokera	22

¹⁴ Isto

¹⁵ Isto

Vrsta predmeta	Broj dozvola
Oduzimanje dozvole fizičkim licima za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti zbog neispunjenja uslova iz dozvole (prestanka radnog odnosa u berzanskom posredniku)	10
Odgovori na upit	12
Zaključci sa nalogom za usklađivanje akata berzanskog posrednika sa Zakonom	3

Tabela 19. Pregled obrađenih predmeta u skladu sa Zakonom o tržištu hartija od vrijednosti

U toku izvještajnog perioda izdata je jedna nova dozvola berzanskom posredniku i to "Hypo Alpe Adria bank" a.d. Banja Luka, Odjeljenje za poslovanje sa hartijama od vrijednosti "Hypo Broker", te produžene dvije dozvole za obavljanje brokerskih i dilerskih poslova. Takođe, izdata je i jedna dozvola za investiciono savjetovanje berzanskom posredniku kao proširenje upisane djelatnosti.

Izdata je dozvola za poslovanje banci depozitaru "UniCredit Bank" a.d. Banja Luka, kao i kastodi banci "Intesa SanPaolo Banka" d.d. BiH. Pored izdatih dozvola pravnim licima, obrađen je ukupno 41 zahtjev za izdavanje dozvole ili produženje postojeće fizičkim licima za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti u zvanju broker, investicioni savjetnik ili investicioni menadžer. U 10 slučajeva oduzeta je dozvola fizičkom licu zbog neispunjenja uslova iz dozvole, odnosno prestanka radnog odnosa u berzanskom posredniku.

Obrađeno je 5 zahtjeva za davanje saglasnosti na imenovanje rukovodioca berzanskog posrednika, kastodi banke ili banke depozitara, te 12 zahtjeva za davanje saglasnosti na opšta akta berzanskog posrednika, kastodi banke ili banke depozitara.

Tokom izvještajnog perioda donesena su 3 zaključka kojima se berzanskim posrednicima nalaže usklađivanje djelatnosti navedenih u aktima sa izdatom dozvolom za obavljanje pojedinih poslova sa hartijama od vrijednosti.

U izvještajnom periodu Komisiji se obratila Banjalučka berza hartija od vrijednosti a.d. Banja Luka, sa zahtjevima za davanje saglasnosti na izmjene i dopune Pravila poslovanja Banjalučke berze, na Odluku o naknadama Banjalučke berze i davanje saglasnosti na imenovanje članova Upravnog i Nadzornog odbora Berze.

Izmjenom važećih Pravila Berze uveden je novi segment na službenom tržištu Novo tržište, za preduzeća koja po prvi put izlaze na berzu (IPO). Pored toga, izmjenjeni su uslovi izvršavanja pojedinih naloga, kao i trajanje otvaranja tržišta, trajanje aukcije za paket akcija i određeno da prodajni nalog u aukciji za paket akcija može biti dat samo kao dnevni nalog. Pravila berze su promjenjena i usklađena sa novim sistemom trgovanja koji je Banjalučka Berza uvela.

Donošenje nove Odluke o naknadama Berze inicirano je od strane Komisije, odnosno Berzi je naloženo da određene naknade smanji smatrajući da su neprimjerene za tržište u uslovima smanjenja prometa hartija od vrijednosti, te njihova visina umanjuje likvidnost tržišta i time destimulativno djeluje na potencijalne investitore.

Komisija je, u izvještajnom periodu, obradila zahtjeve i donijela rješenja kojima se daje saglasnost na imenovanje pet članova upravnog odbora Berze i tri člana nadzornog odbora Berze.

U periodu 01.01.-31.12.2009. godine Centralni registar se obratio Komisiji sa zahtjevima za davanje saglasnosti na imenovanje direktora Centralnog registra, te saglasnosti na Odluku o visini naknade koja se plaća za usluge Centralnog registra, kao i saglasnosti na Statut i Pravilnik o obračunu, poravnanju i prenosu hartija od vrijednosti.

Nova Odluka o naknadama je donešena radi usklađivanja sa odredbama Zakona o tržištu hartija od vrijednosti, a smanjenje određenih naknada je kao i u slučaju Banjalučke berze inicirala Komisija za hartije od vrijednosti takođe u svrhu podsticaja razvoja tržišta kapitala.

3.5 Ispiti za sticanje zvanja brokera i investicionog menadžera

U skladu sa članom 93. Zakona o tržištu hartija od vrijednosti i odredbama Pravilnika o uslovima i postupku sticanja zvanja i dobijanja dozvole za obavljanje poslova brokera, investicionog savjetnika i investicionog savjetnika („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 119/06 i 17/08) Komisija za hartije od vrijednosti organizuje i sprovodi pripreme i polaganje stručnih ispita za sticanje zvanja brokera, investicionog savjetnika i investicionog menadžera.

Ispiti se polažu u skladu sa Programom za polaganje stručnih ispita.

Ispit za sticanje zvanja brokera polaže se iz slijedećih oblasti:

- regulacija i infrastruktura finansijskog tržišta
- regulatorni i nadzorni organi
- učesnici na finansijskom tržištu i njihova zaštita
- finansijski instrumenti i procesi
- finansijska analiza

Ispit za sticanje zvanja investicioni savjetnik polaže se iz slijedećih oblasti:

- ekonomska analiza
- pravo i etika
- analiza finansijskih instrumenata
- investicione strategije i portfolio menadžment

Ispit za sticanje zvanja investicioni menadžer polaže se iz slijedećih oblasti:

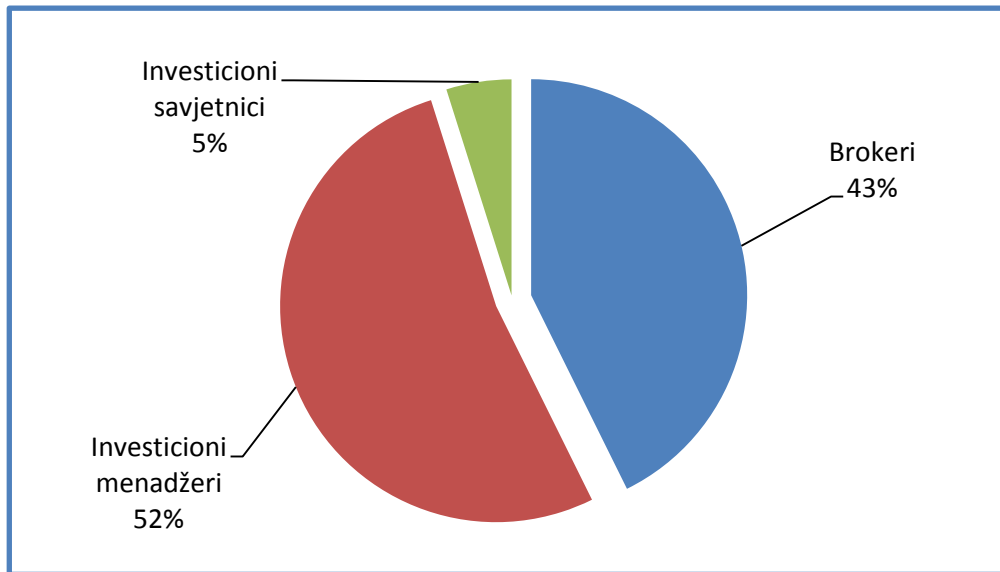
- ekonomska analiza
- pravo i etika
- analiza finansijskih instrumenata
- investicione strategije i portfolio menadžment
- analiza finansijskih izvještaja
- korporativne finansije

Polaganje stručnih ispita održava se prema utvrđenom planu Komisije sa unaprijed utvrđenim terminima održavanja ispita za cijelu godinu.

U 2009. godini Komisija je organizovala dvanaest ispitnih rokova. Na ispit za sticanje zvanja brokera izašla su 4 kandidata, a investicionog menadžera 8 kandidata. Na ispit za sticanje zvanja investicionog savjetnika nije se prijavilo nijedno lice. Stručni ispit je položilo ukupno 9 kandidata. Zvanje brokera stekla su 3 lica, a zvanje investicionog menadžera steklo je 6 lica.

Na dan 31.12.2009. godine dozvolu za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti u zvanju brokera, investicionog savjetnika i investicionog menadžera imala su ukupno 82 lica.

Od toga 35 lica ima dozvolu za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti u zvanju brokera, 4 u zvanju investicionog savjetnika i 43 lica u zvanju investicionog menadžera.

Slika 10. Procenualno učešće pojedinih zvanja u ukupnom broju važećih dozvola izdatih fizičkim licima za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti

3.6 Razvoj i međunarodna saradnja

Ključne aktivnosti Komisije u pogledu razvoja i međunarodne saradnje mogu se grupisati u tri cjeline: 1) normativne aktivnosti, 2) saradnja i 3) promocija i edukacija. U 2009. godini pažnja je prvenstveno posvećena normativnim aktivnostima, kao i višemjesečnoj saradnji sa Međunarodnom organizacijom komisija za hartije od vrijednosti – (eng. International Organization of Securities Commissions (IOSCO)).

3.6.1 Normativne aktivnosti

Pod normativnim aktivnostima podrazumijeva se izrada nacрта i prijedloga regulative, u direktnoj ili indirektnoj nadležnosti Komisije, kao što su: zakoni, pravilnici iz nadležnosti Komisije, interni akti Komisije, opšti akti i pravila poslovanja učesnika na tržištu i dr.

Glavna aktivnost Komisije na polju normativnih aktivnosti ogledala se u pripremi prijedloga novih opštih akata, kao i pripremi prijedloga izmjena i/ili dopuna već donijetih podzakonskih akata iz nadležnosti Komisije. Komisija je pripremila slijedeća podzakonski akta koja su usvojena i objavljena u 2009. godini:

- Pravilnik o načinu sprečavanja zloupotreba povlašćenih informacija
- Pravilnik o sadržaju, rokovima i obliku izvještaja investicionih fondova, društava za upravljanje i banke depozitara
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o poslovanju berzanskih posrednika
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o izvještavanju i objavljivanju informacija o poslovanju sa hartijama od vrijednosti
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o nadzoru nad učesnicima na tržištu hartija od vrijednosti
- Uputstvo o načinu ostvarivanja prava prinudne prodaje i prinudne kupovine u postupku preuzimanja akcionarskog društva

- Uputstvo o formi i sadržaju mišljenja uprave emitenta o objavljenoj ponudi za preuzimanje emitenata
- Uputstvo o sadržaju web stranica ovlaštenih učesnika na tržištu kapitala
- Uputstvo o načinu uvida javnosti u spisak akcionara emitenta hartija od vrijednosti
- Uputstvo o sadržaju revizorskih izvještaja za investicione fondove i emitente sa javno emitovanim hartijama od vrijednosti
- Uputstvo o načinu zastupanja akcionara na skupštini akcionara

Pripreman je i prijedlog Pravilnika kojim se uređuje postupak, troškovi i rokovi likvidacije investicionih fondova te prijedlog Pravilnika o obavljanju kastodi poslova, čije usvajanje je planirano u 2010. godini.

Novim Pravilnikom o načinu sprečavanja zloupotreba povlašćenih informacija, utvrđen je pojam povlašćene informacije, obaveze emitenta hartija od vrijednosti u vezi sa povlašćenim informacijama, sadržaj i način obavještavanja o transakcijama, izvještavanje Komisije, kao i druga pitanja od značaja za sprečavanje zloupotrebe povlašćenih informacija. Odredbe ovog pravilnika odnose se na sve emitente čije akcije su uvrštene na Banjalučku berzu. Pravilnikom je propisano da se sve činjenice, događaji, radnje, pisani i/ili elektronski dokumenti koji nisu poznati javnosti, a odnose se na emitenata hartija od vrijednosti (kao i na društva povezana sa emitentom), ili na same hartije od vrijednosti, koje bi, da su poznate javnosti, mogle uticati na cijenu hartija od vrijednosti, smatraju povlašćenim informacijama, u skladu sa članom 271. stav 1. Zakona o tržištu hartija od vrijednosti. Pored toga, povlašćenim informacijama smatraju se i svi izvještaji emitenta iz člana 1. stav 2., kao i svi događaji i radnje iz člana 7. Pravilnika o izvještavanju i objavljivanju informacija od strane emitenata hartija od vrijednosti koje su predmet javne prodaje, ukoliko nisu objavljeni na način iz člana 9. tog Pravilnika.

Uputstvom o načinu uvida javnosti u spisak akcionara emitenta hartija od vrijednosti utvrđen je način uvida javnosti u spisak akcionara emitenta hartija od vrijednosti, u skladu sa članom 238. stav 4. Zakona o tržištu hartija od vrijednosti, kao i u spisak deset najvećih akcionara emitenta hartija od vrijednosti, te obaveze Centralnog registra hartija od vrijednosti u pogledu primjene ovog Uputstva. Ovim Uputstvom propisano je da svako fizičko i pravno lice ima pravo uvida u listu akcionara, na način i pod uslovima propisanim ovim Uputstvom i u skladu sa članom 32. stav 3. Pravilnika o registraciji i prenosu hartija od vrijednosti.

Uputstvom o sadržaju web stranica ovlaštenih učesnika na tržištu kapitala utvrđen je sadržaj WEB stranica za sve ovlašćene učesnike na tržištu hartija od vrijednosti, u skladu sa odredbama Zakona o tržištu hartija od vrijednosti i Zakona o investicionim fondovima. Ovim Uputstvom se na jedinstven i sistematizovan način uređuje obavezan (minimalan), kao i neobavezan (preporučeni) sadržaj WEB stranica ovlaštenih učesnike na tržištu hartija od vrijednosti, sa ciljem veće transparentnosti i javnosti poslovanja ovlaštenih učesnika, kao i veće zaštite interesa investitora i unapređenja funkcionisanja tržišta kapitala u cjelini. Odredbe ovog Uputstva odnose se na berzanske posrednike, kastodi banke, banke depozitare, Banjalučku berzu, Centralni registar hartija od vrijednosti i društva za upravljanje investicionim fondovima.

Uputstvom o načinu zastupanja akcionara na skupštini akcionara, propisani su uslovi za davanje punomoći, sadržaj punomoći i druga pitanja od značaja za ostvarivanje prava glasa akcionara na skupštini akcionara preko punomoćnika.

Izmjenama i dopunama Pravilnika o nadzoru nad ovlaštenim učesnicima na tržištu hartija od vrijednosti implementirani su evropski pravni standardi o zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda. Naime, propisano je da se rješenje o pokretanju vanredne kontrole bez odlaganja dostavlja nadziranom licu (pravno načelo *prava na pošten postupak*), te da se u slučaju kada Komisija utvrdi postojanje osnova sumnje o počinjenom krivičnom djelu ili prekršaju, i kada podnese prijavu nadležnom organu – ne vrši se obavještanje javnosti o podnijetim prijavama nadležnom organu, a samo pravosnažne odluke nadležnih organa se objavljuju na Internet adresi Komisije (pravno načelo *presumpcije nevinosti*).

3.6.2 Saradnja

Saradnja obuhvata raznovrsne oblike poslovnih kontakata i razmjene informacija sa domaćim, stranim i međunarodnim institucijama, organizacijama, organim vlasti, kao i udruženjima i obrazovnim ustanovama. U prvom redu to je saradnja sa regulatornim organima Republike Srpske (npr. Agencija za bankarstvo, Agencija za osiguranje i sl.), sa organima Vlade Republike Srpske, sa sudovima i tužilaštvima Republike Srpske, sa obrazovnim institucijama, strukovnim udruženjima i sl., ali i saradnja sa institucijama Federacije BiH, zajedničkim organima Bosne i Hercegovine, regulatornim tijelima drugih država, kao i saradnja sa međunarodnim institucijama i asocijacijama.

Saradnja u Republici Srpskoj je u najvećoj mjeri bila ostvarena sa organima Vlade Republike Srpske (40%), a nešto manje (po 20%) podjednako sa svim drugim: regulatorima, sudovima i drugim organizacijama i institucijama Republike Srpske.

Krajem 2009. godine održana je prva (konstituirajuća sjednica Komiteta regulatora, koji je uspostavljen Zakonom o Komitetu za koordinaciju nadzora finansijskog sektora Republike Srpske. Na ovoj sjednici izabran je predsjedavajući Komiteta, usvojen je Poslovnik o radu Komiteta i – u skladu sa obavezama iz navedenog Zakona – formirana je Komisija za saradnju nadzornih organa finansijskog sektora. Pored toga jednoglasno su usvojene Smjernice zajedničke saradnje u 2010. godini, kao i tekst saopštenja za javnost o početku rada Komiteta regulatora.

Saradnja sa organima Vlade Republike Srpske ogledala se u prvom redu u razmjeni komentara u pogledu pojednostavljenja procedura i formalnosti za započinjanje poslovnih aktivnosti, sa Savjetom za regulatornu reformu pri Ministarstvu za ekonomske odnose i regionalnu saradnju. Kroz ovu saradnju Komisija se izjasnila o prijedlogu za pojednostavljenje identifikovanih administrativnih procedura.

U 2009. godini Komisija je imala saradnju sa Finansijsko-obavještajnim odjeljenjem Državne agencije za istrage i zaštitu – SIPA, kojima je predloženo organizovanje sastanka sa ciljem postizanja dogovora o načinu saradnje po pitanju edukacije zaposlenih saradnika u Komisiji, kao i lica zaposlenih kod berzanskih posrednika i drugih učesnika na tržištu kapitala – posebno u oblasti sprečavanja pranja novca.

Ujedno je predloženo i definisanje drugih oblika saradnje u drugim oblastima, kao što su sadržaj i način dostavljanja informacija do kojih Komisija dođe u postupcima provođenja nadzora i sl. S tim u vezi, dogovoreni su načini saradnje sa Ministarstvom unutrašnjih poslova. Dalje aktivnosti po ovom pitanju očekuju se tokom 2010. godine.

U ovom izvještajnom periodu, najznačajnija međunarodna saradnja bila je sa Međunarodnom organizacijom komisija za hartije od vrijednosti (eng. International Organization of Securities Commissions - IOSCO) i sa Komisijom za hartije od vrijednosti Republike Srbije.

Najvažnije aktivnosti u vezi saradnje sa IOSCO, ostvarene su u postupku podnošenja aplikacije za sticanje statusa potpisnika Multilateralnog memoranduma o razumijevanju (eng. Multilateral Memorandum of Understandings – (IOSCO MMoU). U januaru 2009. godine Komisija je usvojila osnovni akt za pripremu zvanične aplikaciju za sticanje statusa potpisnika IOSCO MMoU - Upitnik (eng. IOSCO Questionnaire), a nakon toga pripremljen je zvaničan dopis Generalnom sekretarijatu IOSCO-a, te dokument koji sadrži izvode iz važećih zakona i propisa u Republici Srpskoj, koji su bili osnov za odgovore date u Upitniku. U skladu sa instrukcijama, u februaru ove godine kompletirana je sva dokumentacija te Generalnom sekretarijatu IOSCO-a poslata zvanična aplikacija za sticanje statusa potpisnika IOSCO MMoU.

Komisija za hartije od vrijednosti Republike Srpske je, kao i ostali kandidati koji su podnijeli zahtjeve za sticanje statusa potpisnika IOSCO MMoU, prošla višemjesečni rigorozan proces provjere uslova i sposobnosti da ispunjavanja odredbe propisane u IOSCO MMoU, odnosno sposobnosti za međunarodnu saradnju pod uslovima propisanim u IOSCO MMoU.

Potisivanjem IOSCO MMoU članice IOSCO, regulatorna tijela tržišta kapitala zemalja u svijetu, izražavaju jasne namjere da međusobno sarađuju i razmjenjuju informacije sa ciljem da osiguraju sprovođenje i primjenu zakona i propisa iz nadležnosti regulatora. IOSCO MMoU obezbjeđuje mehanizam putem kojeg regulatori tržišta kapitala mogu sigurno i pouzdano razmjenjivati veoma važne informacije i dokumentaciju vezanu za istrage o vlasništvu nad hartijama od vrijednosti, transakcijama sa hartijama od vrijednosti i derivatima, prenosu hartija od vrijednosti i novčanim transakcijama vezanim za trgovanje i prenos hartija od vrijednosti, otkriti i informisati relevantne regulatore o eventualnim nepravilnostima i nezaklonitostima na tržištu kapitala, kako bi se iste pravovremeno mogle procesuirati.

Potisivanjem IOSCO MMoU u oktobru 2009. godine, Komisiji predstoji intenzivnija saradnja sa drugim potpisnicima IOSCO MMoU sa ciljem međunarodne saradnje, razmjene informacija te zajedničke borbe u otkrivanju i sprečavanju finansijskog kriminala na tržištu kapitala.

Pored toga, članice IOSCO nastavile su redovno informisanje ostalih članica o nelegalnim aktivnostima pojedinih investitora na različitim tržištima, u nastojanju da se kroz distribuciju informacija i aktivnosti regulatora na domaćim tržištima, investitori zaštite i spriječe štete, nepravilnosti i nezaklonitosti na tržištima kapitala.

Na inicijativu naše Komisije, u aprilu je organizovan sastanak sa Komisijom za hartije od vrijednosti Republike Srbije, na kojem je dogovoren nastavak započetih aktivnosti, a posebno u vezi provođenja Sporazuma o uspostavljanju specijalnih i paralelnih odnosa između Republike Srbije i Republike Srpske. Dogovoreno je da se način provođenja saradnje utvrdi u skladu sa programom Vlade Republike Srpske i Vlade Republike Srbije.

Komisije su se usaglasile da se saradnja realizuje u sljedećim oblastima:

1. Usaglašavanje propisa;
2. Saradnju u oblasti licenciranja fizičkih i pravnih lica ovlašćenih za poslovanje sa hartijama od vrijednosti u Republici Srbiji i Republici Srpskoj, koja treba da obezbijedi međusobno bezuslovno priznavanje dozvola i/ili odobrenja;
3. Razmjenu informacija prilikom obavljanja nadzora;
4. Edukaciju osoblja regulatora, putem tematskih sastanaka, a sa ciljem razmjene iskustava, po pojedinim oblastima (npr. emisija obveznica, IPO, način provođenja nadzora i sl.).

Komisiji za hartije od vrijednosti Republike Srbije dostavljen je prijedlog Sporazuma o saradnji, kojim je predviđeno da se saradnja utvrđena ovim Sporazumom zasniva na sljedećim principima:

1. Komisije su ravnopravne u pogledu iznošenja svojih stavova i/ili prijedloga;
2. Komisije će saradnju obavljati u skladu sa Sporazumom o uspostavljanju specijalnih i paralelnih odnosa između Republike Srbije i Republike Srpske, kao i u skladu sa IOSCO principima i standardima;
3. Komisije će nastojati da u što je većoj mogućoj mjeri preuzmu dobre prakse funkcionisanja razvijenih tržišta kapitala, a naročito preporuke definisane direktivama Evropske unije;
4. Saradnja će se planirati tako da se omogući proširenje saradnje i na ostala tržišta kapitala u regiji, što može doprinijeti transformaciji regije u evropsku oblast stabilnosti, saradnje i prosperiteta.

3.6.3 Promocija i edukacija

Promocija tržišta i edukacija učesnika na tržištu kapitala obuhvata pripremu i objavljivanje mišljenja, saopštenja, stavova, tumačenja i drugih oblika javnog objavljivanja, kao i edukaciju učesnika, organizovanje stručnih skupova, izradu studija i projekata i dr.

U ovom izvještajnom periodu sve aktivnosti u oblasti promocije i edukacije ogledale su se samo kroz odgovor na upite ovlašćenih učesnika na tržištu kapitala i drugih lica.

Broj postavljenih upita u 2009. godini znatno manji ukupan u odnosu na 2008. godinu, što je i razumljiva posljedica opšteg pada svih aktivnosti na tržištu kapitala. Upiti su se najčešće odnosili na primjenu odgovarajućih propisa, posebno podzakonskih akata iz nadležnosti Komisije. Trećina svih upita (33%) podnijeta je od strane berzanskih posrednika, slijede upiti društava za upravljanje investicionim fondovima, kastodi banaka, i drugih učesnika (po 17%), a ostatak upita podnijet je od strane Banjalučke berze (11%) i Centralnog registra (5%).

3.7 Investicioni fondovi

3.7.1 Opšte informacije o investicionim fondovima

Donošenjem i primjenom Zakona o investicionim fondovima i podzakonskih akata regulisano je kolektivno investiranje i upravljanje sredstvima, ne samo institucija već i fizičkih lica. Investicioni fondovi, kao i dobrovoljni penzioni fondovi, čije formiranje se očekuje nakon provedene penzione reforme, sigurno će pozitivno uticati na tržište hartija od vrijednosti. Iskustva razvijenih tržišta kapitala pokazuju da investicioni fondovi, kao alternativni oblik

ulaganja u odnosu na klasičnu štednju u bankama, postaju sve značajniji učesnici na tržištu i mehanizam za prikupljanje i plasiranje viškova kapitala koji postoje u zemlji. Na ovaj način prikupljen kapital, neophodan sektoru privrede, trebao bi biti jeftiniji i lakše dostupan investiranjem preko hartija od vrijednosti (akcija i/ili obveznica). U poređenju sa realnom situacijom, kada su jedina sredstva za razvoj privrednih subjekata kreditna sredstva ili reinvestiranje profita kompanija, hartije od vrednosti mogu postati značajan alternativni izvor finansiranja kao što je to u drugim ekonomijama.

Investicioni fondovi omogućavaju vlasnicima da višak sredstava plasiraju na tržište kapitala, što ne podrazumjeva posebno specijalističko znanje o investiranju i napor u analiziranju investicionih mogućnosti, kao prethodnih aktivnosti koje se inače provode u donošenju investicionih odluka. Investicioni fondovi trebaju biti profesionalno osposobljeni za načine pronalaženja prinostnih, tržišno atraktivnih i kvalitetnih hartija (i uopšte investicija) kojima će trgovati, obezbjeđujući svojim ulagačima profit. Uslov je da postoje dovoljno kvalitetne i kapitalno značajne kompanije u koje se može ulagati. Bez dobre i kvalitetne ponude hartija od vrijednosti na tržištu kapitala normativnopravni okvir kojim je omogućeno osnivanje fondova, ne može sam po sebi doprinijeti značajnijoj afirmaciji ovog segmenta finansijskog tržišta. Pojava investicionih fondova je značajna, ali njihov uticaj na finansijski život Republike Srpske biće mjerljiv jedino na uređenom tržištu. Investicionim fondovima upravljaju društva za upravljanje investicionim fondovima, donošenjem investicionih odluka i vršenjem administrativnih, marketinških i ostalih aktivnosti. Društvo za upravljanje fondovima može da osniva i upravlja sa više investicionih fondova, pri čemu ne može sticati udjele, odnosno akcije investicionog fonda kojim upravlja. Investicioni fond je institucija kolektivnog investiranja u okviru koje se prikupljaju i ulažu novčana sredstva u različite vrste imovine sa ciljem ostvarenja prihoda i smanjenja rizika ulaganja.

3.7.2 Pravni okvir funkcionisanja

Osnivanje i poslovanje investicionih fondova i društava za upravljanje regulisano je Zakonom o investicionim fondovima ("Službeni glasnik RS" broj 92/06,), kao i sa više podzakonskih propisa koje je donijela Komisija.

Zakon o investicionim fondovima sadržajno obuhvata nekoliko cjelina:

- fondove (vrste, karakteristike, osnivanje, ograničenja i dozvoljena ulaganja, upravljanje fondom, utvrđivanje vrijednosti imovine i cijena udjela ili akcija, prospekt, izvještavanje, promocija i oglašavanje, prodaja udjela ili akcija),
- društva za upravljanje (uslovi za osnivanje, licenciranje, poslovanje),
- banke depozitare (osnovna obilježja, uloga i obaveze) i
- ovlašćenja regulatora (nadležnost Komisije za hartije od vrijednosti u pogledu davanja dozvole, vršenja nadzora i preduzimanja mjera nadzora).

Posebno treba naglasiti da su odredbe zakona koje se odnose na uspostavljanje otvorenih investicionih fondova sa javnom ponudom u najvećem dijelu u saglasnosti sa direktivama Evropske unije o društvima za zajednička ulaganja u prenosive hartije od vrijednosti kojima se podrazumijeva ukidanje prekograničnih barijera u poslovanju društava za upravljanje (uspostavlja se tzv. Single passport).

Zakonom o investicionim fondovima određeno je osnivanje i poslovanje Fonda, definisanog kao pravno lice ili posebna imovina. U smislu zakona fondom se smatra svaki pravni subjekt, društvo ili posebna imovina, bez obzira na pravni oblik, u kojoj se učešće putem akcija, udjela ili kakvog prava – nudi sa ciljem prikupljanja uloga u gotovom novcu te

sa izričitom namjerom ulaganja više od 60% tih uloga u portfelj hartija od vrijednosti, novčanih depozita i svih drugih vrsta imovine, pri čemu investitori nemaju svakodnevni nadzor nad donošenjem odluka o ulaganjima. Bitan cilj, prema zakonu, je osiguranje investitorima povrata njihovih ulaganja, i to bilo u dobiti ili kakvoj drugoj koristi. Zakon je dao mogućnost fomiranja, uz saglasnost Komisije, fondova kako sa javnom tako i sa privatnom ponudom. Kao fondove sa javnom ponudom, Komisija može odobriti zatvoreni investicioni fond, uključujući i zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom za ulaganje u hartije od vrijednosti koje nisu uvrštene na službeno berzansko tržište, zatvoreni investicioni fond sa javnom ponudom za ulaganje u nekretnine, kao i otvoreni investicioni fond. Kao fondove sa privatnom ponudom, Komisija prema Zakonu može odobriti otvoreni investicioni fond sa privatnom ponudom i otvoreni investicioni fond rizičnog kapitala sa privatnom ponudom.

Komisija je odredbama Zakona o investicionim fondovima ovlaštena da vrši redovan i vanredan nadzor nad poslovanjem otvorenih i zatvorenih investicionih fondova, sa javnom ili privatnom ponudom, društava za upravljanje i banaka depozitara, kao i pravnih lica koja su ovlašćena za prodaju akcija ili udjela u investicionim fondovima.

3.7.3 Poslovanje investicionih fondova

U Republici Srpskoj, zaključno sa 31.12.2009. godine, posluje 14 društava za upravljanje investicionim fondovima i 17 investicionih fondova. U odnosu na 2008. godinu broj društava za upravljanje je manji za dva i to DUIF NIMAKO a.d. Banja Luka i DUIF VB INTER INVEST a.d. Banja Luka nad kojima je u toku 2009. godine završen postupak likvidacije. Broj investicionih fondova u odnosu na 2008. godinu je takođe manji. Otvorenim investicionim fondom sa javnom ponudom NIMAKO TREND izvršen je postupak likvidacije koji je DUIF NIMAKO a.d. Banja Luka pokrenulo još krajem 2007. godine.

Početkom 2009. godine, izmjenama prospekta i statuta na koje je Komisija dala saglasnost, izvršena je promjena oblika organizovanja i naziva Otvorenog investicionog fonda sa privatnom ponudom ADVANTIS QUALIFID 1 u Otvoreni investicioni fond sa javnom ponudom ADVANTIS DIAMOND.

3.7.3.1 Neto vrijednost imovine

Jedan od najvažnijih parametara u poslovanju investicionih fondova jeste neto vrijednost imovine, ukupno, i po akciji, odnosno udjelu. Prema propisima, za izračunavanje neto vrijednosti imovine fonda odgovorno je društvo za upravljanje, s tim da društvo poslove obračuna može prenijeti i na drugo lice, a na osnovu ugovora na koji saglasnost daje Komisija. Banka depozitar investicionog fonda vodi računa da je obračun neto vrijednosti pojedine akcije ili udjela u fondu obavljen u skladu sa propisima.

R. br	Naziv zatvorenog investicionog fonda	Neto vrijednost imovine po akciji u KM				
		31.12. 2005	31.12. 2006	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2009
1.	ZIF "BLB-PROFIT" a.d. Banja Luka	28,13	27,05	16,67	5,27	7,26
2.	ZIF "BALKAN INVESTMENT FOND" a.d. Banja Luka	18,2	18,27	15,74	6,46	7,02
3.	ZIF "AKTIVA INVEST FOND" a.d. Banja Luka	27,12	25,7	17,08	5,69	8,49
4.	ZIF "VAUČERSKO INVESTICIONI BIZNIS FOND" a.d. Banja Luka	18,24	13,17	11,04	5,86	7,13
5.	ZIF "UNIOINVEST FOND" a.d. Bijeljina	/	/	/	0,69	0,64

R. br	Naziv zatvorenog investicionog fonda	Neto vrijednost imovine po akciji u KM				
		31.12. 2005	31.12. 2006	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2009
6.	ZIF "JAHORINA KONSEKO INVEST" a.d. Pale	19,4	15,52	7,15	1,94	2,60
7.	ZIF "ZEPTER FOND" a.d. Banja Luka	19,2	24,54	21,46	9,28	13,03
8.	ZIF "EUROINVESTMENT FOND" a.d. Banja Luka	74,28	66,07	40,57	11,51	18,38
9.	ZIF "PRIVREDNIK INVEST" a.d. Banja Luka	19,24	17,23	9,69	4,25	4,40
10.	ZIF "INVEST NOVA FOND" a.d. Bijeljina	0,45	0,43	0,29	0,1	0,11
11.	ZIF "BORS INVEST FOND" a.d. Banja Luka	17,25	22,23	16,08	4,74	6,20
12.	ZIF "POLARA INVEST FOND" a.d. Banja Luka	34,77	36,79	20,68	6,63	12,65
13.	ZIF "VB FOND" a.d. Banja Luka	10,73	14,65	12,71	4,23	6,54
14.	ZIF "KRISTAL INVEST FOND" a.d. Banja Luka	30,78	29,77	26,35	10,25	12,38

Tabela 20. Pregled neto imovine zatvorenih investicionih fondova po akciji u KM

Do 2004. godine neto vrijednost imovine fondova je bila pretežno bazirana na knjigovodstvenoj vrijednosti hartija iz portfelja i stoga nije odražavala fer i objektivno vrednovanje portfelja fonda. Naime, u tom periodu nizak stepen likvidnosti većine akcija iz privatizacije, imao je za posljedicu da je u obračunu neto vrijednosti imovine dominirala knjigovodstvena vrijednost. Zbog toga je vrednovanje imovine fondova u najvećoj mjeri zavisilo od realnosti i fer iskazivanja finansijskih rezultata, odnosno kvaliteta finansijskih izvještaja emitenata iz portfelja. Istovremeno je neto vrijednost bila i osnovica za obračun provizije, pa je postalo očigledno da se regulativa u ovom segmentu morala radikalno mijenjati, što je na inicijativu Komisije ostvareno i to u 2004. godini dopunama podzakonskog propisa, a u 2005. godini promjenama Zakona o privatizacionim investicionim fondovima i društvima za upravljanje privatizacionim fondovima.

U skladu sa Zakonom o investicionim fondovima i Pravilnikom o utvrđivanju vrijednosti imovine investicionog fonda i obračunu neto vrijednosti imovine po udjelu ili po akciji investicionog fonda, neto imovina zatvorenih investicionih fondova na dan 31.12.2009. godine uglavnom je obračunata na bazi prosječne cijene trgovanja ponderisane količinom hartija od vrijednosti prometovanih na berzi te prijavljenih blok poslova. Do stupanja na snagu izmjena Pravilnika o utvrđivanju vrijednosti imovine investicionog fonda i obračunu neto vrijednosti imovine po udjelu ili po akciji investicionog fonda, obračun neto vrijednosti za zatvorene investicione fondove vršen je i uz ispunjen uslov tržišnosti za akcije koje se nalaze na slobodnom berzanskom tržištu. Iz prethodne tabele je vidljivo kako je pad vrijednosti na tržištu uticao na vrijednost neto imovine po akciji kod zatvorenih investicionih fondova.

R. br.	Naziv otvorenog investicionog fonda	Neto vrijednost imovine po udjelu u KM	
		31.12.2008.	31.12.2009.
1.	OIF "ADVANTIS DIAMOND"	701,14	105,22
2.	OIF "KRISTAL KAPITAL"	63,73	65,93
3.	OIF "MIKROFIN PLUS"	99,61	119,39

Tabela 21. Pregled neto vrijednosti imovine otvorenih investicionih fondova po udjelu u KM na dan 31.12.2009. godine

Neto vrijednost imovine prikazana u tabeli za investicioni fond ADVANTIS DIAMOND na dan 31.12.2008. godine odnosi se na obračun neto vrijednosti po udjelu za otvoreni investicioni fond ADVANTIS QUALIFIED 1. Nakon izmjena prospekta izvršen je i novi obračun vrijednosti udjela tako da je početna vrijednost udjela je smanjena na 100 KM.

3.7.3.2 Provizija za upravljanje

U tabeli 25. dat je uporedni pregled obračunate provizije za upravljanje u 2008. i 2009. godini za zatvorene i otvorene investicione fondove:

R. br.	Naziv zatvorenog investicionog fonda	Obračunata provizija	
		2008.	2009.
1.	ZIF "BLB-PROFIT" a.d. Banja Luka	428.442	240.018
2.	ZIF "BALKAN INVESTMENT FOND" a.d. Banja Luka	228.966	251.503
3.	ZIF "AKTIVA INVEST FOND" a.d. Banja Luka	352.835	267.488
4.	ZIF "VAUČERSKO INVESTICIONI BIZNIS FOND" a.d. Banja Luka	475.120	392.994
5.	ZIF "UNIOINVEST FOND" a.d. Bijeljina	40.729	25.538
6.	ZIF "JAHORINA KONSEKO INVEST" a.d. Pale	146.462	68.609
7.	ZIF "ZEPTER FOND" a.d. Banja Luka	2.503.867	1.764.132
8.	ZIF "EUROINVESTMENT FOND" a.d. Banja Luka	781.217	476.656
9.	ZIF "PRIVREDNIK INVEST" a.d. Banja Luka	130.805	110.753
10.	ZIF "INVEST NOVA FOND" a.d. Bijeljina	730.274	418.023
11.	ZIF "BORS INVEST FOND" a.d. Banja Luka	402.420	228.527
12.	ZIF "POLARA INVEST FOND" a.d. Banja Luka	741.666	629.866
13.	ZIF "VB FOND" a.d. Banja Luka	311.238	243.856
14.	ZIF "KRISTAL INVEST FOND" a.d. Banja Luka	1.549.889	1.066.041
	Naziv otvorenog investicionog fonda	2008.	2009.
1.	OIF "ADVANTIS DIAMOND"	25.033	32.431
2.	OIF "KRISTAL KAPITAL"	27.141	28.847
3.	OIF "MIKROFIN PLUS"	6.199	52.144

Tabela 22. Uporedni pregled obračunate provizije za upravljanje u 2008. i 2009. godini

3.7.3.3 Trgovanje akcijama fondova

U skladu sa zakonskim odredbama akcije zatvorenih investicionih fondova uvrštene su na posebnu kotacionu listu na Banjalučkoj berzi. U narednoj tabeli prikazan je pregled osnovnih elemenata trgovanja akcijama transformisanih fondova u 2009. godini.

Re d. br.	Naziv ZIF-a	Vrijednost prometa u KM	Min. cijena	Mak. cijena	Pros. cijena	Pros. NVI po akciji	Pros. cij. / prosj. NVI
1.	"BLB-PROFIT" a.d. Banja Luka	185.585	2,43	6,50	4,18	5,91	0,71
2.	"BALKAN INVESTMENT FOND" a.d. Banja Luka	495.144	3,25	5,53	4,35	6,67	0,65
3.	"AKTIVA INVEST FOND" a.d. Banja Luka	48.314	3,70	5,10	4,07	6,81	0,60
4.	"VIB" a.d. Banja Luka	21.573	2,70	3,10	2,83	6,29	0,45
5.	"UNIOINVEST FOND" a.d. Bijeljina	0	/	/	/	0,66	/
6.	"JAHORINA KONSEKO INVEST" a.d. Pale	79.389	1,44	3,63	2,83	2,37	1,20
7.	"ZEPTER FOND" a.d. Banja Luka	2.125.306	2,70	7,21	5,00	11,30	0,44

Re d. br.	Naziv ZIF-a	Vrijednost prometa u KM	Min. cijena	Mak. cijena	Pros. cijena	Pros. NVI po akciji	Pros. cij. / prosj. NVI
8.	"EUROINVESTMENT FOND" a.d. Banja Luka	1.125.704	3,86	10,50	7,73	14,87	0,52
9.	"PRIVREDNIK INVEST" a.d. Banja Luka	22.531	1,80	2,79	2,05	4,15	0,49
10.	"INVEST NOVA FOND" a.d. Bijeljina	271.196	0,04	0,09	0,06	0,11	0,60
11.	"BORS INVEST FOND" a.d. Banja Luka	419.344	2,75	4,20	3,57	5,59	0,64
12.	"POLARA INVEST FOND" a.d. Banja Luka	385.044	3,33	6,34	5,22	11,28	0,46
13.	"VB FOND" a.d. Banja Luka	7.293	4,50	5,40	4,97	5,26	0,94
14.	"KRISTAL INVEST FOND" a.d. Banja Luka	2.481.044	2,93	7,19	4,88	12,05	0,40

Tabela 23. Trgovanje akcijama fondova u periodu od 01. 01. do 31.12.2009. godine

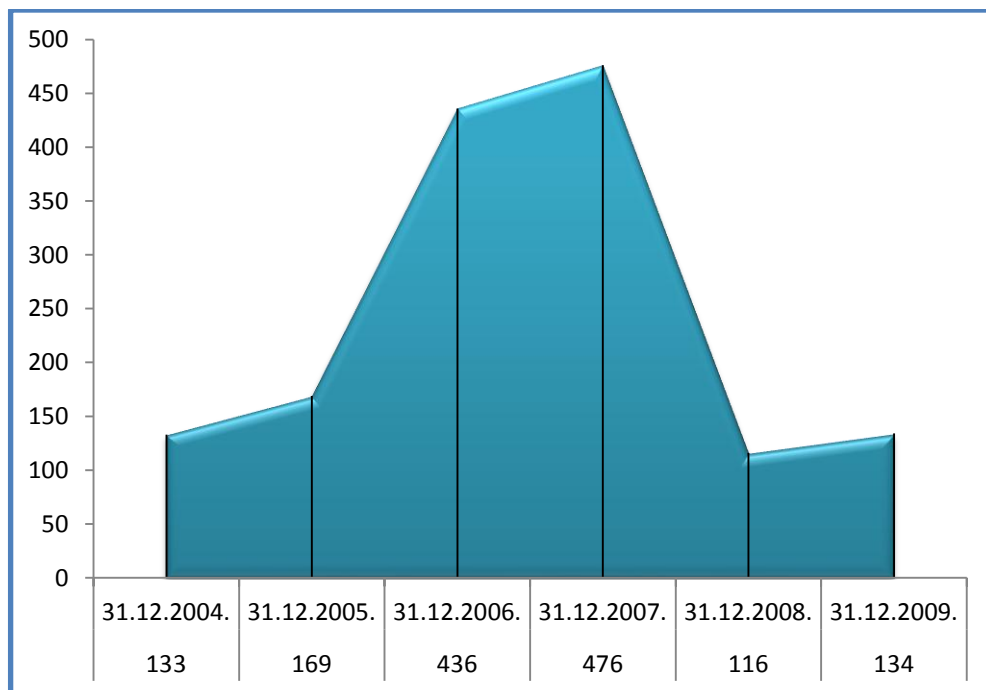
Iz tabele je vidljivo da je najveća vrijednost prometa u 2009. godini akcijama zatvorenih investicionih fondova ostvarena akcijama „KRISTAL INVEST FOND“ a.d. Banja Luka i to 2.481.044 KM što čini 32,36% ukupnog prometa segmenta investicionih fondova u 2009. godini. Dalje, značajno učešće u ukupnom prometu akcijama zatvorenih investicionih fondova imaju i akcije investicionog fonda "ZEPTER FOND" a.d. Banja Luka sa 2.125.306 KM, odnosno 27,72% ukupnog prometa ovog segmenta tržišta.

Akcijama investicionog fonda „UNIOINVEST“ a.d. Bijeljina nije bilo trgovanja u 2009. godini.

U posljednjoj koloni dat je odnos prosječne cijene akcija zatvorenih investicionih fondova (u 2009. godini) i prosječne neto vrijednosti imovine udjela (tokom 2009. godine). Kod većine akcija bio je ispod 1, što je karakteristika zatvorenih investicionih fondova da cijene njihovih akcija nisu jednake NVI po akciji, iz razloga što se cijena akcija zatvorenog investicionog fonda formira na osnovu ponude i tražnje na tržištu kapitala. Činjenica da je ovaj odnos u većini slučajeva ispod jedan, govori da je tokom 2009. godine većina akcija zatvorenih investicionih fondova bila podcjenjena. Tako, je prosječna cijena akcija zatvorenog investicionog fonda „KRISTAL INVEST FOND“ a.d. Banja Luka iznosila tek 0,40 prosječne neto vrijednosti po akciji.

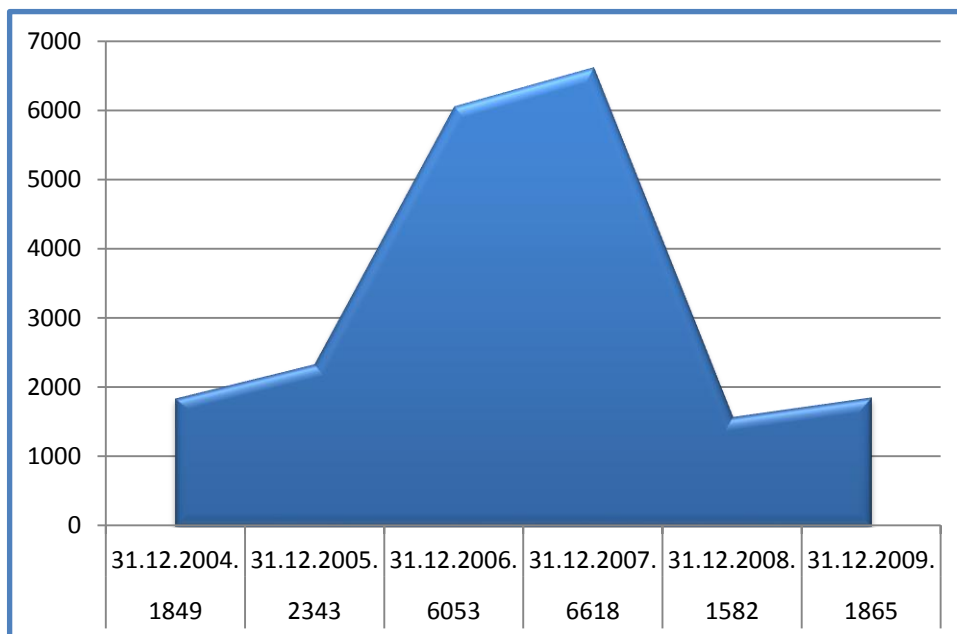
Trgovanjem akcijama zatvorenih investicionih fondova, kao posebnim segmentom trgovanja na Banjalučkoj berzi ostvaren je promet od 7.667.467 KM, što je za 71,01% manje u odnosu na 2008. godinu kada je ostvaren promet od 26.448.492 KM. Promet akcijama zatvorenih investicionih fondova čini 15,67% redovnog prometa ostvarenog na Banjalučkoj berzi. U prethodnoj izvještajnoj godini promet akcijama zatvorenih investicionih fondova iznosio je 23,33% redovnog berzanskog prometa.

Ukupna tržišna kapitalizacija fondova na dan 31.12.2009. godine iznosila je 136.852.121 KM. U odnosu na 31.12.2008. godine zabilježen je blagi porast tržišne kapitalizacije investicionih fondova.

Slika 11. Kretanje ukupne tržišne kapitalizacije akcija investicionih fondova od 2004. do 2009. godine (u milionima KM)

Vrijednost indeksa investicionih fondova (FIRS) je u blagom porastu u odnosu na vrijednost na dan 31.12.2008. godine.

Slika 12. Vrijednost indeksa zatvorenih investicionih fondova Republike Srpske (FIRS) u periodu od 2004. do 2009. godine

U narednoj tabeli prikazan je pregled prometa, odnosno, kupovina i prodaja udjela otvorenih investicionih fondova u 2009. godini, kao i kretanje cijene udjela, odnosno minimalna i maksimalna cijena te prosječna cijena udjela u 2009. godini:

R.B	Naziv otvorenog investicionog fonda	Vrijednost prometa udjelima u OIF		Min cijena	Mak. cijena	Prosječna cijena
		Prodaja udjela	Otkup udjela			
1.	"ADVANTIS DIAMOND"	771.419	66.384	98,77	109,80	103,70
2.	"KRISTAL KAPITAL"	212.512	195.419	58,33	100,11	79,22
3.	"MIKROFIN PLUS"	1.101.770	72.840	99,41	124,25	111,83

Tabela 24. Pregle prometa udjelima u OIF u 2009. Godini

U odnosu na 31.12.2008. godine primjetan je porast neto vrijednosti imovine po akciji i to najviše u slučaju ZIF POLARA INVEST FONDA a.d. Banja Luka, čak 47,59%. Jedino je kod ZIF-a UNIOINVEST a.d. Banja Luka zabilježen pad neto vrijednosti po akciji od 7,81% u odnosu na kraj 2008. godine, što je prikazano u narednoj tabeli:

R.B.	Naziv zatvorenog investicionog fonda	Neto vrijednost imovine po akciji		Procentualna promjena vrijednosti
		31.12.2008.	31.12.2009.	
1.	ZIF "BLB-PROFIT" a.d. Banja Luka	5,27	7,26	27,41
2.	ZIF "BALKAN INVESTMENT FOND" a.d. Banja Luka	6,46	7,02	7,98
3.	ZIF "AKTIVA INVEST FOND" a.d. Banja Luka	5,69	8,49	33,00
4.	ZIF "VIB" a.d. Banja Luka	5,86	7,13	17,81
5.	ZIF "UNIOINVEST FOND" a.d. Bijeljina	0,69	0,64	-7,81
6.	ZIF "JAHORINA KONSEKO INVEST" a.d. Pale	1,94	2,60	25,38
7.	ZIF "ZEPTER FOND" a.d. Banja Luka	9,28	13,03	28,78
8.	ZIF "EUROINVESTMENT FOND" a.d. Banja Luka	11,51	18,38	37,38
9.	ZIF "PRIVREDNIK INVEST" a.d. Banja Luka	4,25	4,40	3,41
10.	ZIF "INVEST NOVA FOND" a.d. Bijeljina	0,1	0,11	9,09
11.	ZIF "BORS INVEST FOND" a.d. Banja Luka	4,74	6,20	23,55
12.	ZIF "POLARA INVEST FOND" a.d. Banja Luka	6,63	12,65	47,59
13.	ZIF "VB FOND" a.d. Banja Luka	4,23	6,54	35,31
14.	ZIF "KRISTAL INVEST FOND" a.d. Banja Luka	10,25	12,38	17,21

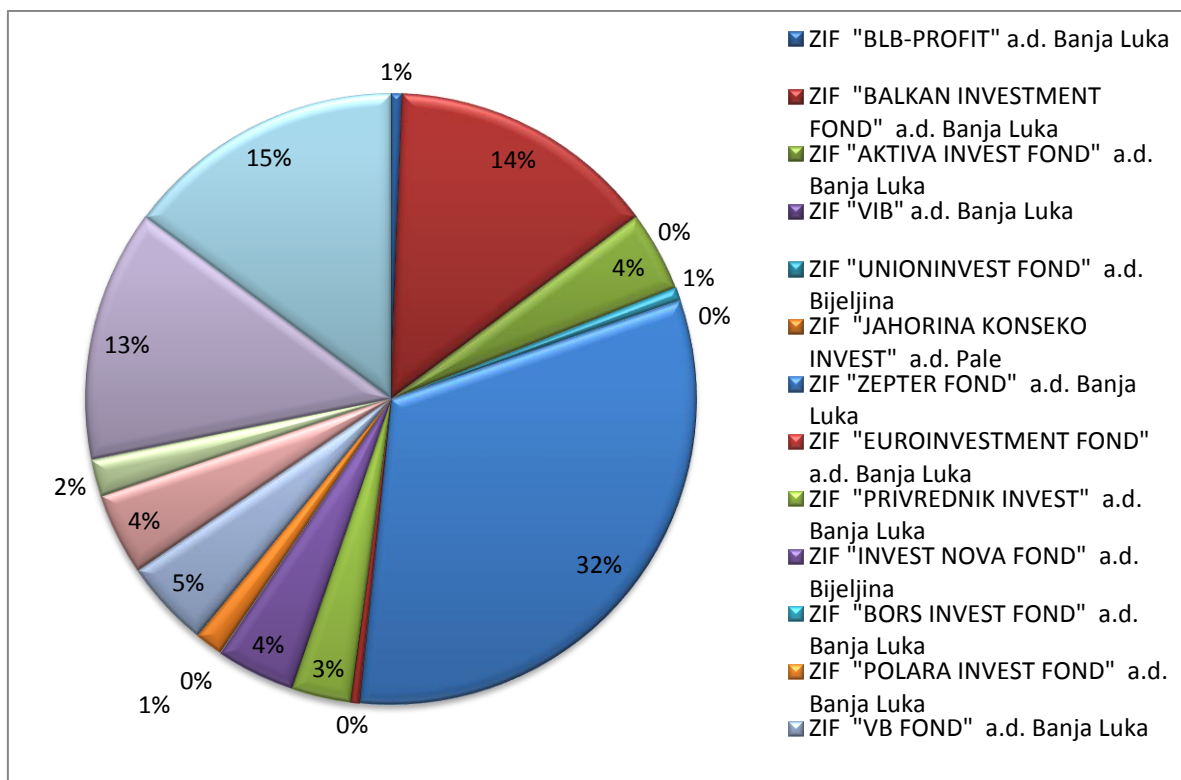
Tabela 25. Pregled neto vrijednost imovine ZIF po akciji na dan 31.12.2008. i 31.12.2009. godini

R.B.	Naziv investicionog fonda	Vrijednost kupovnih transakcija	Vrijednost prodajnih transakcija
1.	ZIF "BLB-PROFIT" a.d. Banja Luka	65.795,95	560.832,86
2.	ZIF "BALKAN INVESTMENT FOND" a.d. Banja Luka	1.544.195,19	1.009.105,70
3.	ZIF "AKTIVA INVEST FOND" a.d. Banja Luka	462.207,55	718.122,07
4.	ZIF "VIB" a.d. Banja Luka	0	3.875.000,00
5.	ZIF "UNIOINVEST FOND" a.d. Bijeljina	76.770,83	28.613,21
6.	ZIF "JAHORINA KONSEKO INVEST" a.d. Pale	0	13.416,30
7.	ZIF "ZEPTER FOND" a.d. Banja Luka	3.461.783,63	2.800.215,59
8.	ZIF "EUROINVESTMENT FOND" a.d. Banja Luka	50.850,53	109.198,02
9.	ZIF "PRIVREDNIK INVEST" a.d. Banja Luka	342.000,00	219.898,89
10.	ZIF "INVEST NOVA FOND" a.d. Bijeljina	449.892,01	393.625,94

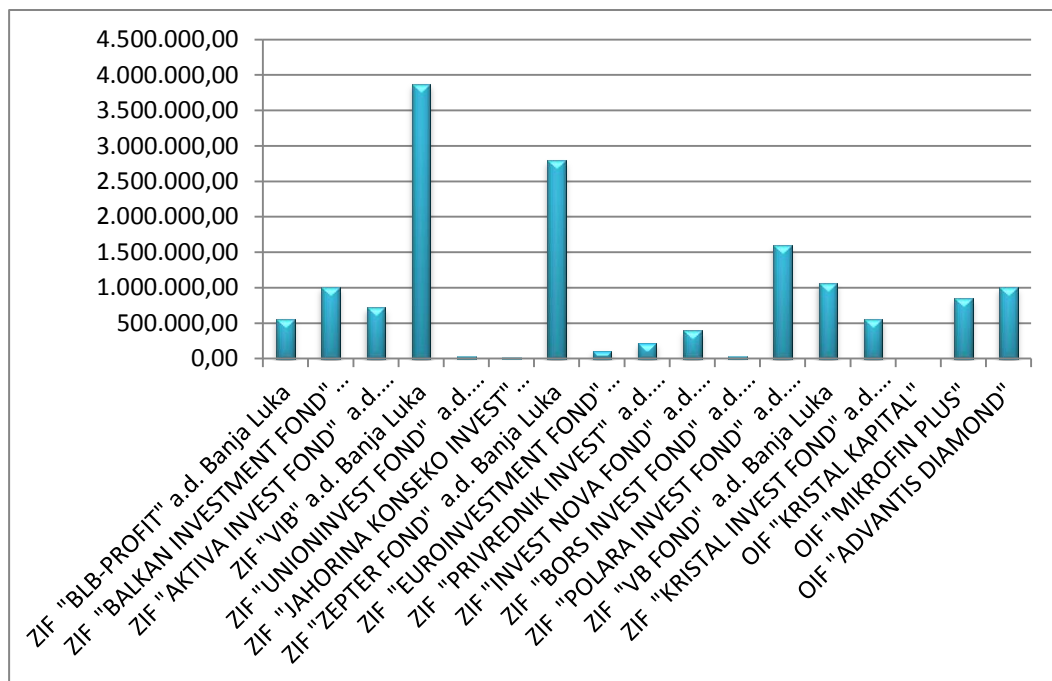
R.B.	Naziv investicionog fonda	Vrijednost kupovnih transakcija	Vrijednost prodajnih transakcija
11.	ZIF "BORS INVEST FOND" a.d. Banja Luka	6.062,00	34.801,56
12.	ZIF "POLARA INVEST FOND" a.d. Banja Luka	159.370,41	1.592.511,61
13.	ZIF "VB FOND" a.d. Banja Luka	499.495,07	1.067.416,93
14.	ZIF "KRISTAL INVEST FOND" a.d. Banja Luka	474.272,32	562.709,74
15.	OIF "KRISTAL KAPITAL"	211.538,23	0,00
16.	OIF "MIKROFIN PLUS"	1.447.987,43	853.954,54
17.	OIF "ADVANTIS DIAMOND"	1.613.805,20	1.002.752,35

Tabela 26. Pregled vrijednosti kupovnih i prodajnih transakcija akcijama iz portfelja investicionih fondova u 2009. godini na Banjalučkoj berzi

Iz tabele je vidljivo da je najveća aktivnost, odnosno vrijednost kupovine hartija od vrijednosti (akcija, obveznica i akcija/udjela drugih investicionih fondova) ZIF-a ZIF "ZEPTER FOND" a.d. Banja Luka i to 3.461.783,63 KM, dok za portfelj ZIF "VIB" a.d. Banja Luka i ZIF "JAHORINA KONSEKO INVEST" a.d. Pale nije ostvarena nijedna kupovina. S druge strane najveće učešće u prodajama imovine zauzima ZIF "VIB" a.d. Banja Luka sa ukupno 3.875.000,00 KM vrijednosti prodajnih transakcija.

Slika 13. Pregled učešća pojedinih investicionih fondova u ukupnoj vrijednosti kupovine hartija od vrijednosti investicionih fondova

Slika 14. Pregled učešća pojedinih investicionih fondova u ukupnoj vrijednosti prodaje hartija od vrijednosti investicionih fondova

3.8 Ovlašćeni učesnici na tržištu hartija od vrijednosti

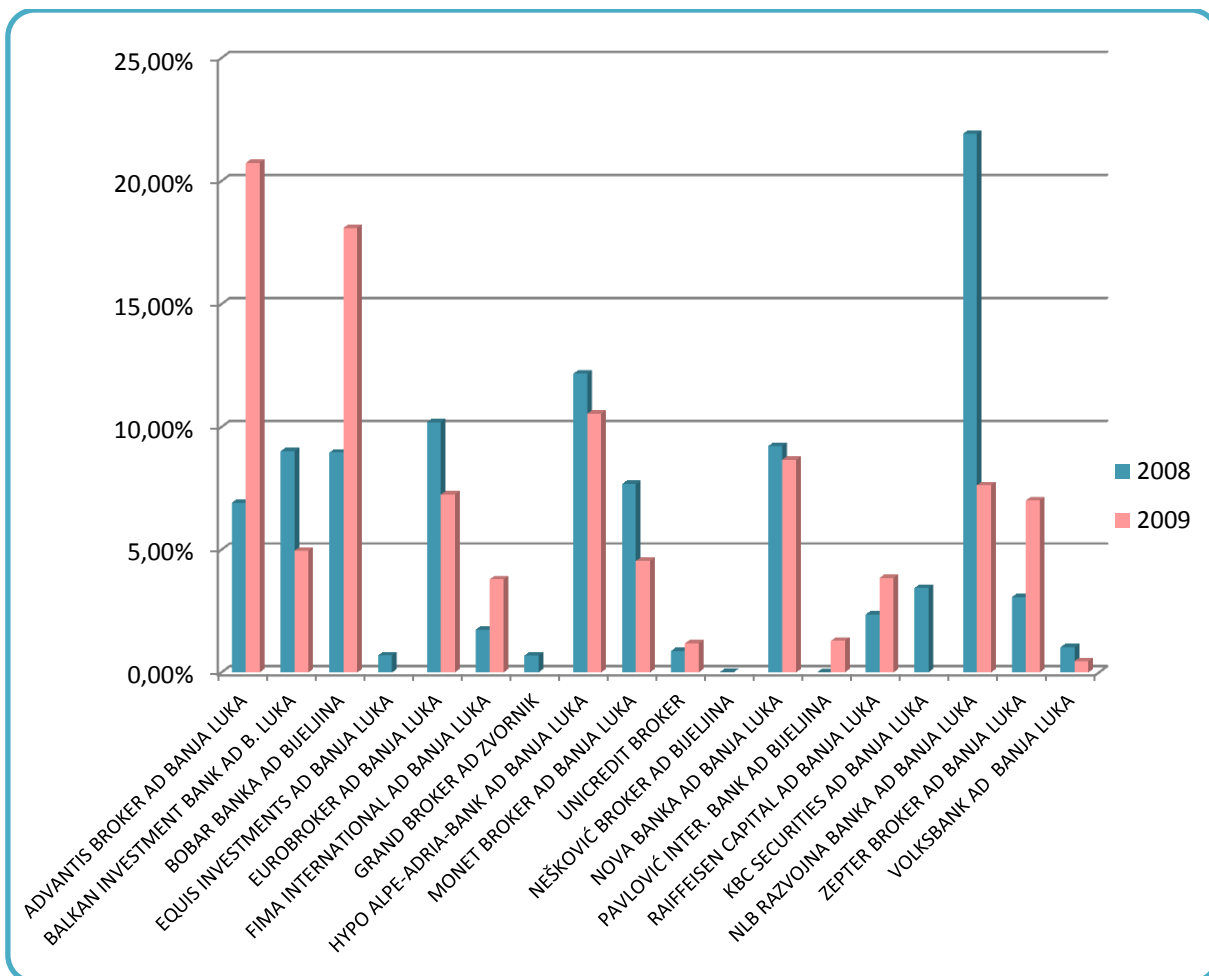
3.8.1 Poslovanje brokerskih odjeljenja/kuća

Zakonom o tržištu hartija od vrijednosti propisano je da su ovlašćeni učesnici na tržištu hartija od vrijednosti pravna i fizička lica, koja za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti imaju dozvolu Komisije, odnosno to su: berzanski posrednici, brokeri, investicioni savjetnici, investicioni menadžeri i kastodi banke. U širem značenju, ovlašćeni učesnici na tržištu hartije od vrijednosti su i Banjalučka berza hartija od vrijednosti, Centralni registar hartija od vrijednosti, društva za upravljanje investicionim fondovima i investicioni fondovi.

Nakon izdavanja posebnih ovlaštenja za poslovanje sa hartijama od vrijednosti (dozvola), potrebnih saglasnosti na imenovanja lica, kao i saglasnosti na opšta i druga akta kojima je regulisano poslovanje ovlaštenih učesnika, Komisija vrši kontinuirani nadzor nad svim ovlaštenim učesnicima, te propisuje, organizuje, preuzima i nadgleda mjere kojima se osigurava efikasno funkcionisanje tržišta hartija od vrijednosti i zaštita interesa investitora.

U 2009. godini berzanski posrednici su obavili manji dio poslova sa hartijama od vrijednosti trgujući akcijama. Pored redovnog prometa akcijama u 2009. godini najviše prometa ostvareno je kroz blok poslove i prijavljene poslove po osnovu preuzimanja.

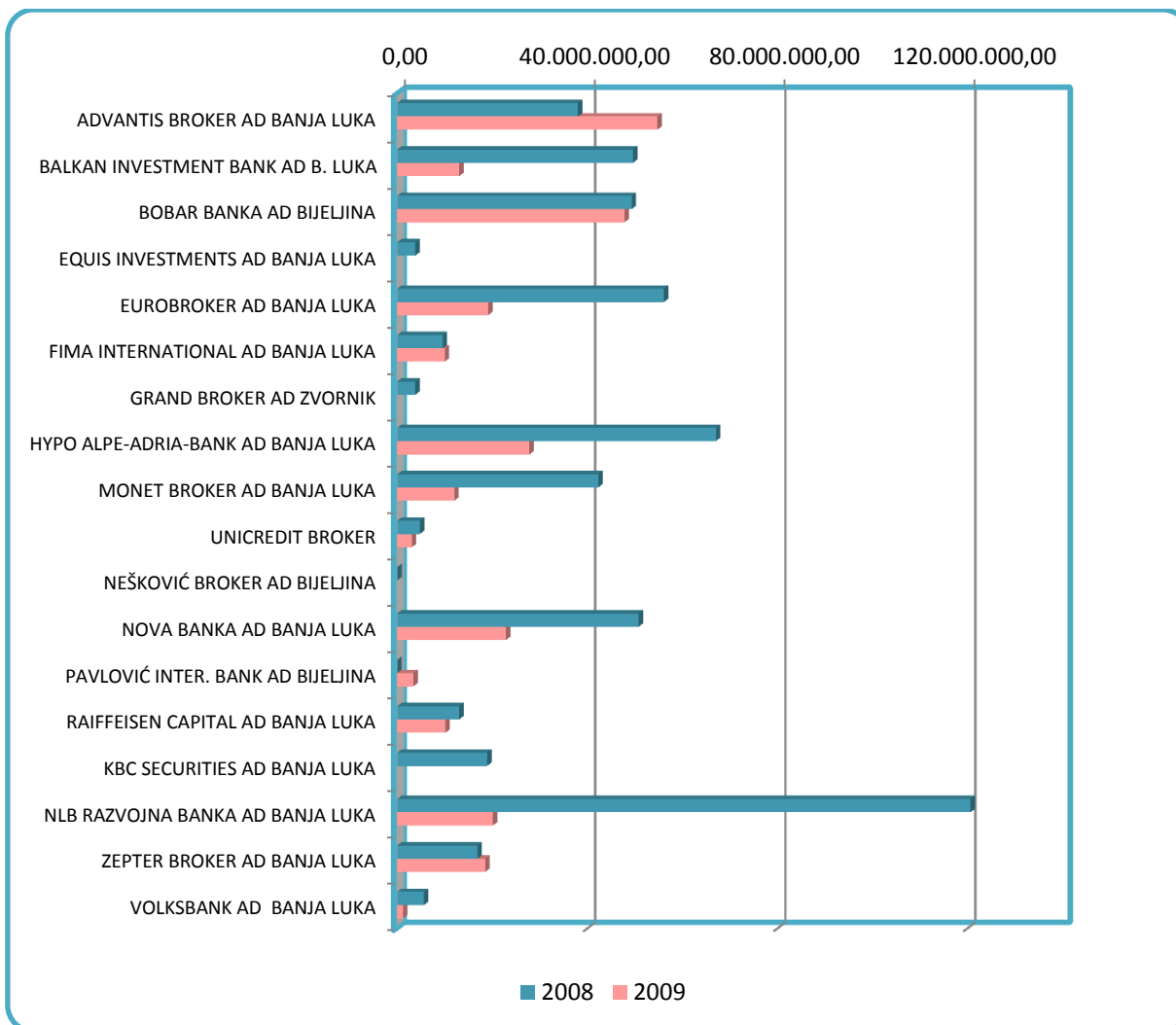
Učešće berzanskih posrednika u ukupnom prometu na Banjalučkoj berzi u 2009. godini, bez poslova preuzimanja, prikazano je u slijedećoj tabeli.

Slika 16. Promjene u učešću pojedinih berzanskih posrednika u ukupnom prometu u 2008. i 2009. godine

S obzirom da je ukupan promet u 2009. godini, znatno niži od istog iz 2008. godine, grafički smo prikazali promjene u učešću pojedinih berzanskih posrednika u ukupnom prometu 2008. i 2009. godine. Iz grafikona je vidljivo da je “Advantis Broker” a.d. Banja Luka značajno povećao svoje učešće u ukupnom prometu u 2009. godini u odnosu na 2008. godinu, odnosno sa 6,92% iz 2008. godine, na 20,74% u 2009. godini. Sa druge strane, “NLB Razvojna banka” je u 2008. godini u ukupnom prometu učestvovala sa 21,93%, a u 2009. godini tek sa 7,63%.

S obzirom da je, kako je navedeno, ukupan promet u 2009. godini znatno niži od istog u 2008. godini, grafički ćemo prikazati i vrijednosti ukupnog prometa po članovima u 2008. odnosno 2009. godini.

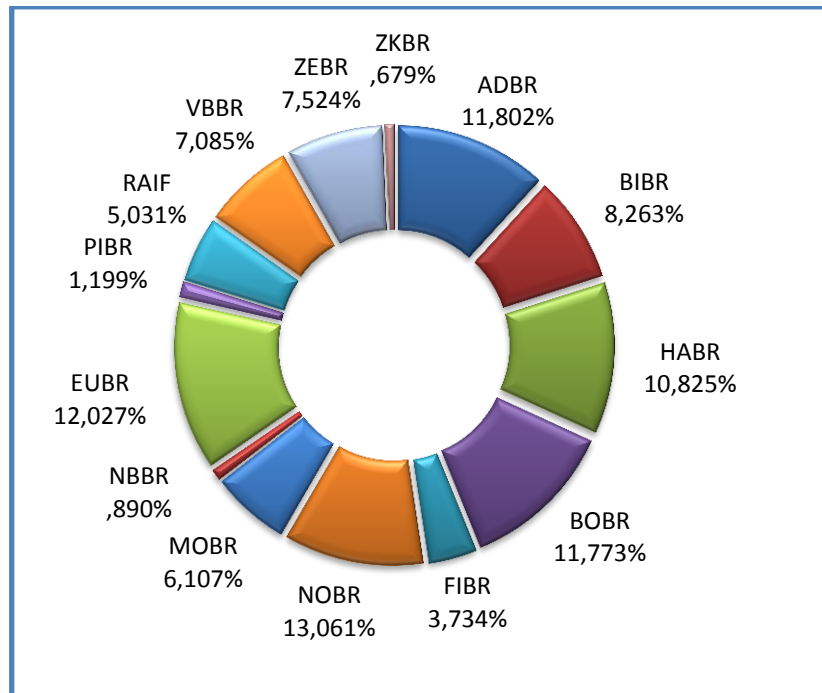
Slika 17. Ukupan promet po članovima u 2008/2009. godini

Učešće berzanskih posrednika u redovnom prometu, koji isključuje blok poslove, poslove preuzimanja, javne ponude i aukcije za paket akcija, je izmjenjeno u odnosu na ukupan promet, a razlog tome je veliko učešće blok poslova i preuzimanje akcionarskih društava u ukupnim transakcijama pojedinih berzanskih posrednika.

Član	Kupovina		Prodaja		Ukupno		%
	Promet	Br. poslova	Promet	Br. poslova	Promet	Br. poslova	
ADVANTIS BROKER AD BANJA LUKA	10.493.834	2.524	8.195.365	1.158	18.689.199	3.682	11,80
BALKAN INVESTMENT BANK AD BL	7.275.271	916	5.809.888	495	13.085.160	1.411	8,26
BOBAR BANKA AD BIJELJINA	11.842.337	1.643	6.800.793	2.125	18.643.130	3.768	11,77
EUROBROKER AD BANJA LUKA	7.017.900	1.568	12.028.391	3.473	19.046.291	5.041	12,03
FIMA INTERNATIONAL AD BANJA LUKA	4.344.754	700	1.567.775	367	5.912.529	1.067	3,73
HYPO ALPE-ADRIA-BANK AD BANJA LUKA	6.162.528	1.650	10.979.335	2.588	17.141.863	4.238	10,82
MONET BROKER AD BANJA LUKA	4.931.463	1.724	4.738.921	562	9.670.384	2.286	6,11
UNICREDIT BROKER	923.687	239	485.558	113	1.409.245	352	0,89
NOVA BANKA AD BANJA LUKA	8.526.883	2.148	12.155.572	2.577	20.682.455	4.725	13,06
PAVLOVIĆ INT. BANK AD BIJELJINA	1.118.768	32	780.468	155	1.899.236	187	1,20
RAIFFEISEN CAPITAL AD BANJA LUKA	3.643.430	1.162	4.324.037	1.072	7.967.467	2.234	5,03

Član	Kupovina		Prodaja		Ukupno		%
	Promet	Br. poslova	Promet	Br. poslova	Promet	Br. poslova	
NLB RAZVOJNA BANKA AD BANJA LUKA	4.040.189	1.379	7.178.773	2.447	11.218.963	3.826	7,08
ZEPTER BROKER AD BANJA LUKA	8.091.265	1.965	3.824.114	709	11.915.379	2.674	7,52
VOLKSBANK AD BANJA LUKA	765.910	394	309.230	203	1.075.140	597	0,68
Ukupno	79.178.220	18.044	79.178.220	18.044	158.356.441	36.088	

Tabela 28. Redovan promet po članovima Berze u 2009. godini (Isključuje blok poslove, preuzimanja, aukcije za paket akcija, javne ponude)

Slika 18. Učešće članova Berze u redovnom prometu na berzi u 2009. godini

Tri člana berze sa ostvarenim najvećim redovnim prometom u 2009. godini (isključujući blok poslove, prijavljivanje preuzimanja, aukcije za pakete akcija i javne ponude) su:

1. Nova banka a.d. Banja Luka (13,06%)
2. Eurobroker a.d. Banja Luka (12,03%)
3. Advantis broker a.d. Banja Luka (11,80%).

Komisija je i u toku 2009. godine nastavila sa održavanjem tematskih sastanaka sa udruženjem ovlaštenih učesnika na tržištu hartija od vrijednosti radi zajedničkog unapređenja i promovisanja tržišta kapitala. Nastojanja Komisije i predstavnika ovlaštenih učesnika je da se zajednički usaglašenim prijedlozima i sugestijama rješavaju aktuelni problemi, te dalje utiče na unapređenje funkcionisanja svih institucija na tržištu kapitala Republike Srbije.

3.8.2 Kastodi banke

Kastodi banka je banka koja ima dozvolu Komisije za obavljanje poslova vođenja računa hartija od vrijednosti za račun klijenata i postupanja po nalogu klijenata i koja obavlja druge poslove u skladu sa Zakonom. Prema Zakonu o tržištu, kastodi banka se ugovorom obavezuje da će za račun klijenta obavljati jedan ili više kastodi poslova prema odredbama ovoga zakona, a dužna je da kastodi poslove obavlja u posebnom organizacionom dijelu, pri čemu bliže uslove za obavljanje kastodi poslova propisuje Komisija. U svakom slučaju, kastodi banka je dužna da kod Registra otvori račune hartija od vrijednosti na kojima se vode hartije od vrijednosti klijenta, s tim da kastodi račun može biti na ime ili zbirni kastodi račun. Hartijama od vrijednosti na računu kastodi banka može raspolagati samo po nalogu klijenta, a hartije od vrijednosti na računu kastodi banke vlasništvo su klijenta, ne ulaze u imovinu kastodi banke, likvidacionu ili stečajnu masu niti se mogu upotrebiti za izvršenje u pogledu potraživanja prema kastodi banci. Važno je istaći da je kastodi banka dužna da sa sredstvima klijenta postupa u skladu sa odredbama zakona, te da kastodi banka odgovara za svu štetu koju njen klijent pretrpi zbog nedostataka u ispunjenju ugovora o obavljanju kastodi poslova, uključujući i izgubljenu dobit, pri čemu se ugovorom o obavljanju kastodi poslova odgovornost kastodi banke ne može ograničiti niti isključiti.

U Republici Srpskoj kastodi banke obavljaju sljedeće poslove:

1. otvaranje i vođenje računa vlasnika – svojih klijenata;
2. otvaranje i vođenje računa hartija od vrijednosti u Registru u ime kastodi banke a za račun vlasnika – svojih klijenata, odnosno u ime svojih klijenata koji nisu vlasnici tih hartija a za račun vlasnika (zbirni kastodi račun);
3. izvršavanje naloga za prenos prava iz hartija od vrijednosti i naloga za upis prava trećih lica na hartijama od vrijednosti i staranje o prenosu prava iz tih hartija;
4. naplata potraživanja od emitenata po osnovu dospjelih hartija od vrijednosti, kamata i dividendi za račun vlasnika tih hartija, i staranje o ostvarivanju drugih prava koja pripadaju vlasnicima hartija od vrijednosti koji su njeni klijenti;
5. pružanje usluge pozajmljivanja hartija od vrijednosti;
6. obavještanje akcionara o godišnjim skupštinama akcionarskih društava i zastupanje na tim skupštinama;
7. obavještanje o pravima vezanim za hartije od vrijednosti te izvršenje naloga klijenta u vezi sa ostvarivanjem tih prava;
8. obavještanje o zakonskim promjenama koje posredno ili neposredno utiču na obavještanje klijenta o stanju hartija od vrijednosti na kastodi računu;
9. staranje o izvršavanju poreskih obaveza vlasnika hartija od vrijednosti;
10. ostale usluge vezane uz hartije od vrijednosti, ostvarivanje prava i ispunjenje obaveza iz hartija od vrijednosti, dogovorene između klijenta i banke koja obavlja kastodi poslove, a koje nisu u suprotnosti sa zakonom.

Kako se odredbe novog zakona koje se odnose na poslovanje, nadzor i oduzimanje dozvole berzanskom posredniku, shodno primjenjuju i na kastodi banku, a članom 84. tog zakona je propisano da dozvola za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti izdata u Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko Distriktu važi i na teritoriji Republike Srpske – Komisija je tokom 2007. godine izdala pet dozvola za obavljanje katodi poslova, i to dvjema bankama iz Federacije BiH i trima bankama iz Republike Srpske.

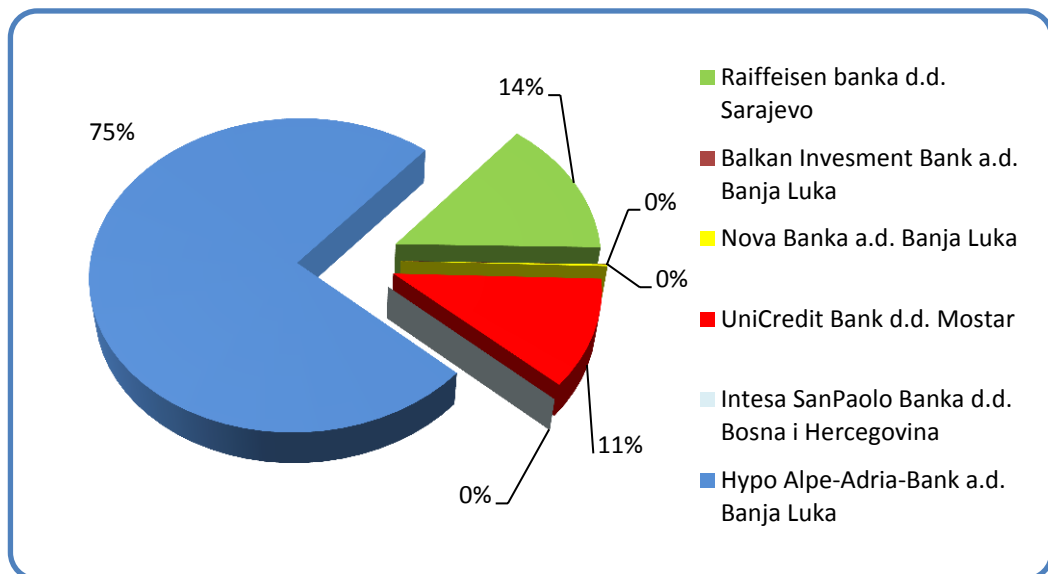
Dozvolu za obavljanje kastodi poslova imaju sljedeće banke:

- Raiffeisen banka d.d. Sarajevo

- Hypo Alpe-Adria-Bank a.d. Banja Luka
- Nova Banka a.d. Banja Luka
- UniCredit Bank d.d. Sarajevo
- Balkan Investment Bank a.d. Banja Luka
- Intesa Sao Paolo dd Bosna i Hercegovina

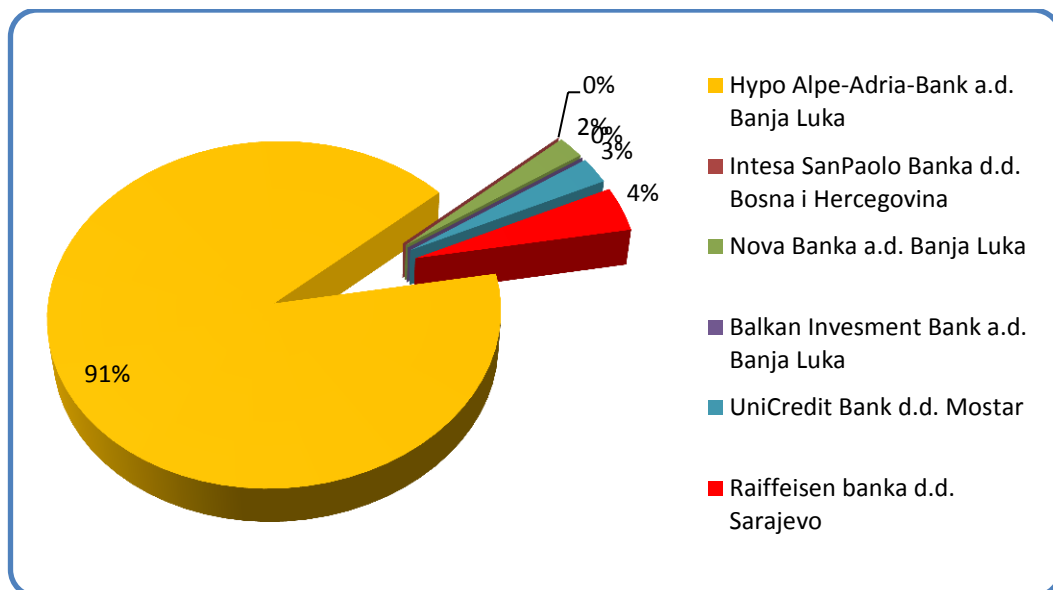
Od navedenih kastodi banaka u toku 2009. godine aktivne su bile Hypo Alpe-Adria-Bank a.d. Banja Luka, Nova Banka a.d. Banja Luka, UniCredit Bank d.d. Sarajevo i Raiffeisen banka d.d. Sarajevo. U ukupnom prometu na tržištu kapitala u 2009. godini učestvovala su sa 8,87%.

Od četiri aktivne kastodi banke najveće učešće u ukupnom prometu imala je Hypo Alpe-Adria Bank a.d. Banja Luka sa 17.432.449,11 KM, te Raiffeisen banka d.d. Sarajevo koja je učestvovala sa 3.326.175,00 KM od ukupnom prometa na Banjalučkoj berzi.

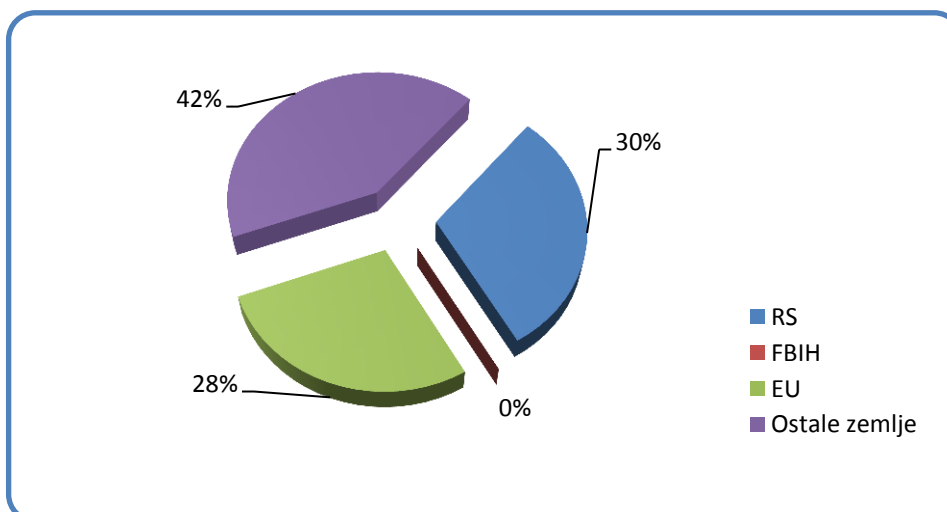
Slika 19. Pojedinačno učešće kastodi banaka u ukupnom prometu

U poslovanju kastodi banaka dominiraju poslovi prijema i izvršavanja naloga klijenata. Tako je u 2009. godini realizovano 2.072 naloga klijenata, koji se najvećim dijelom odnose na izvršavanje naloga za prenos prava iz hartija od vrijednosti. Od navedenog Hypo Alpe-Adria-Bank a.d. Banja Luka je imala najviše aktivnosti, te u ukupnom broju realizovanih naloga klijenata učestvuje sa 91,12%. Raiffeisen banka d.d. Sarajevo realizovala je tokom 2009. godine 88 naloga klijenata, te u ukupnom broju realizovanih naloga učestvuje sa 4,25%.

Slika 20. Pojedinačno učešće kastodi banaka u broju realizovanih naloga klijenata

Na dan 31.12.2009. godine, broj aktivnih klijenata kastodi banaka je 36, za koje je kod Centralnog registra hartija od vrijednosti otvoreno 18 kastodi računa na ime odnosno 18 zbirnih kastodi računa. Tokom 2009. godine kastodi banka UniCredit Bank d.d. Mostar otvorila je dva kastodi računa na ime, a na navedeni datum 31.12.2009. godine ima 16 klijenata, do kojim je većina klijenata sa sjedištem odnosno prevalištem van granica Bosne i Hercegovine. Kastodi banke Balkan Invesment Bank a.d. Banja Luka i Intesa SanPaolo Banka d.d. Bosna i Hercegovina na datim 31.12.2009. godine nemaju klijenata.

Slika 21. Klijenti kastodi banaka prema zemlji sjedišta/prebivališta u 2009. godini

3.8.3 Centralni registar hartija od vrijednosti

Centralni registar hartija od vrijednosti (u danjem tekstu: Centralni registar) je institucija koja obezbjeđuje podršku tržištu i svim njegovim učesnicima, sa ciljem da sigurno i

na način definisan zakonom evidentira transfer vlasništva nad hartijama od vrijednosti, što garantuje sigurnost svim sadašnjim i budućim investitorima.

Centralni registar je pravno lice koje obavlja poslove jedinstvene evidencije o hartijama od vrijednosti, o pravima iz hartija od vrijednosti i pravima trećih lica na hartijama od vrijednosti. Istovremeno je klirinška kuća koja obavlja poslove obračuna, poravnanja i prenosa hartija od vrijednosti i novčanih obaveza i potraživanja nastalih po osnovu poslova sa hartijama od vrijednosti. Na osnovu izvještaja o zaključenim poslovima na berzi, Centralni registar obavlja poslove obračuna i poravnanja novčanih obaveza za berzanske posrednike koji su trgovali hartijama od vrijednosti. Nakon tri dana od dana trgovanja, Centralni registar vrši i prenos hartija od vrijednosti sa klijent računa prodavca na klijent račun kupca hartija od vrijednosti.

Pored navedenog, važan segment aktivnosti Centralnog registra je obavljanje poslova depozitara investicionih fondova.

Prema Zakonu o tržištu hartija od vrijednosti, akcionar Centralnog registra može biti Republika Srpska, berza, drugo uređeno javno tržište, berzanski posrednik, društvo za upravljanje investicionim fondom i drugo pravno lice koje dobije odobrenje Komisije, pri čemu pojedini akcionar može steći najviše 10% od ukupnog broja emitovanih akcija Registra, osim Republike Srpske, berze i drugog uređenog javnog tržišta, koji mogu steći do 25% od ukupnog broja emitovanih akcija Registra.

Kao redovne i svakodnevne aktivnosti, Centralni registar je u 2009. godini obavljao niz poslova utvrđenih zakonima, propisima Komisije i opštim aktima Centralnog registra.

Zakon o tržištu hartija od vrijednosti dao je članom 198. Centralnom registru ovlašćenje za donošenje opštih akata za regulisanje određenih pitanja iz oblasti tržišta kapitala. **U okviru normativnih djelatnost Centralnog registra iz oblasti tržišta kapitala** izrađeni ili izmijenjeni/dopunjeni su podzakonski akti koji se odnose na registraciju i prenos hartija od vrijednosti, obračun, poravnanje i prenosu hartija od vrijednosti, dodjelu ISIN oznake i označavanje hartija od vrijednosti.

Centralni registar 24.02.2009. godine je dodijelio međunarodno priznat ISIN kod, koji je usaglašen sa zamjenskom agencijom, svim hartijama od vrijednosti koje su registrovane u Centralnom registru, a pri čemu su usklađeni i CFI kodovi u skladu sa međunarodnim standardom CFI 10962:2001.

S obzirom da je Komisija za hartije od vrijednosti donijela Pravilnik o izvještavanju i objavljivanju informacija o poslovanju sa hartijama od vrijednosti (objavljen u Službenom glasniku Republike Srpske broj 123/08 od 26.12.2008. godine), Centralni registar je obavio aktivnosti na usklađivanju postojećih izvještaja i statistika Centralnog registra, da bi se ispoštovala obaveza novog načina izvještavanja i komuniciranja sa Komisijom putem EPI sistema.

U poslovima obrade zahtjeva i naloga u poslovima vođenja registra hartija od vrijednosti, svakodnevno je vršen prijem i kontrola podnijetih naloga i dokumentacije uz naloge, odnosno kontrolisana je zakonitost naloga za prenos vlasništva na hartijama od vrijednosti, kao i zakonitost naloga za upis prava trećih lica.

VRSTA ZAHTJEVA I NALOGA	POZITIVNO RIJEŠENI
Prva emisija akcija	25
Prva emisija obveznica	5
Naredna emisija obveznica	8
Emisije po osnovu smanjenja kapitala	3
Emisije po osnovu povećanja kapitala	24
Emisije po ostalim osnovama	/
Otvaranje vlasničkih računa	8.353
Izdavanje potvrda o stanju na računu	1.333
Izdavanje knjige i liste akcionara	594
Korekcija podataka o vlasnicima	≈ 15 dnevno
Spajanje računa usljed korekcije podataka	804
Prenos po osnovu naslijeđa	1.087
Prenos po osnovu drugih pravnih poslova	363
Izdavanje izvoda o stanju na računu	≈ 15 dnevno
Povrat hartija s klijent računa na vlasnički račun	≈ 8 dnevno
Upis založnih prava	163
Upis promjene kod založnog prava	152
Brisanje založnih prava	186
Prinudna prodaja založenih hartija od strane Centralnog registra	28
Upis zabrane raspolaganja	286
Brisanje zabrane raspolaganja	26
Prijem u članstvo	2
Isključenje iz članstva	4
Preuzimanja akcionarskih društava	29

Tabela 29. Struktura i broj pozitivno riješenih naloga i zahtjeva u 2009. godini

Centralni registar je u 2009. godini registrovao je 13 obveznica i to:

- Sedam emisija obveznica Brčko Distrikta BiH za izmirenje obaveza po osnovu verifikovanih računa stare devizne štednje,
- Tri emisije municipalnih obveznica (Opštine Gradiška, Bijeljina i Šamac),
- Dvije emisije obveznica Republike Srpske-Ministarstva finansija (po osnovu izmirenja obaveza po osnovu verifikovanih računa stare devizne štednje i po osnovu materijalne i nematerijalne štete nastale u periodu ratnih dejstava od 20.maja 1992. do 19.juna 1996.godine),
- Jedna emisija korporativnih obveznica (MKD Sinergija Plus doo Banja Luka).

Sve emitovane obveznice u 2009. godini su kuponske obveznice, čija se otplata vrši kroz amortizacioni plan.

S obzirom da je Ministarstvo finansija donijelo Uredbu o izmirenju poreskih obaveza putem obveznica Republike Srpske, u trećem kvartalu 2009. godine Centralni registar je izvršio veliki broj prenosa obveznica sa vlasnika obveznica na Republiku Srpsku i nakon toga izdao potvrde o obavljenom prenosu hartija od vrijednosti.

Redovno su pružane konsultantske usluge emitentima u postupku povećanja i smanjenja osnovnog kapitala i statusnih promjena akcionarskih društava. Izvršeno je 3 registracija akcija po osnovu smanjenja kapitala, a 24 registracije po osnovu povećanja kapitala.

U 2009. godini otvoreno je 8.353 novih računa vlasnika hartija od vrijednosti.

Centralni registar je pratio, kontrolisao, organizovao i obavljao poslove u vezi sa deponovanjem akcija u postupku preuzimanja akcionarskih društava. U izvještajnom periodu realizovano je i završeno 29 postupaka preuzimanja akcionarskih društava.

Na dan 31.12.2009. godine Centralni registar je imao 19 članova i to 13 berzanskih posrednika i 6 kastodi banaka.

Berzanski posrednici koji imaju status člana Centralnog registra su:

1. Advantis Broker ad Banja Luka
2. Balkan Investment Bank ad Banja Luka
3. Bobar Banka ad Bijeljina
4. Eurobroker ad Banja Luka
5. Fima International ad Banja Luka
6. Hypo Alpe-Adria-Bank ad Banja Luka
7. Monet Broker ad Banja Luka
8. NLB Razvojna Banka ad Banja Luka
9. Nova Banka ad Banja Luka
10. Pavlović International Bank ad Slobomir, Bijeljina
11. Raiffeisen Capital ad Banja Luka
12. Unicredit Bank ad Banja Luka
13. Zepter Broker ad Banja Luka

Kastodi banke koje imaju status člana Centralnog registra su:

1. Balkan Investment Bank ad Banja Luka
2. Hypo Alpe-Adria-Bank ad Banja Luka
3. Intesa Sanpaolo Banka dd Bosna i Hercegovina
4. Nova Banka ad Banja Luka
5. Raiffeisen Bank dd BiH Sarajevo
6. Unicredit Bank dd Mostar

Upravni odbor Centralnog registra je donio Odluku o izricanju mjere isključenja iz članstva za sljedeće članove:

- 12. januara 2009. godine za Akcionarsko društvo za poslovanje sa hartijama od vrijednosti "Grand broker" Zvornik,
- 05. februara 2009.godine za "Hypo Alpe Adria Bank" a.d. Banja Luka - Odjeljenje za poslovanje sa hartijama od vrijednosti "Hypo Broker",
- 27. februara 2009.godine za "KBC hartije od vrijednosti B-H" a.d. Banja Luka,
- dana 30.jula 2009.godine za VOLKSBANK a.d. Banja Luka, Odjeljenje za poslovanje sa hartijama od vrijednosti VOLKSBANK- broker.

Odluku o prijemu u članstvo u sistemu obračuna, poravnanja i prenosa hartija od vrijednosti Upravni odbor Centralnog registra je donio za sljedeće članove:

- 23. marta 2009. za kastodi banku "Intesa Sanpaolo banka" d.d. Bosna i Hercegovina,
- 29. aprila 2009.godine za "Hypo Alpe Adria Bank" a.d. Banja Luka - Odjeljenje za poslovanje sa hartijama od vrijednosti "Hypo Broker", (ponovni prijem u članstvo).

U poslovima obračuna i poravnanja u 2009. godini bila je prisutna tendencija značajnog povećanja broja registrovanih dužničkih hartija od vrijednosti (obveznica) kao i smanjenja obima redovnog prometa i prometa ostvarenog kroz blok poslove.

Centralni registar je u martu izvještajne godine sa Centralnom bankom BiH, Glavnom bankom Republike Srpske potpisao Protokol o načinu obavljanja depozitarnih poslova od strane Centralne banke za Centralni registar. Cilj potpisivanja ovog protokola je da se omogući raspolaganje sredstvima na računu za obračun i poravnanje odmah po njihovom prilivu. Potpisivanjem ovog protokola omogućava se uvođenje stvarnog DVP (*delivery versus payment*) i primjena člana 218. stav 2. Zakona o tržištu hartija od vrijednosti.

Ukupan promet odnosno obračun i poravnanje po transakcijama akcijama i obveznicama čine promet po osnovu redovne trgovine (redovan promet akcijama, paketima akcija i obveznicama) i promet po osnovu blok poslova. U periodu 01.01-31.12.2009. godine ukupan promet iznosio je 104.947.568,68 KM.

Promet ostvaren putem redovne trgovine iznosi 85.682.016,72 KM što je 82 % od ukupno ostvarenog prometa, dok promet ostvaren kroz blok poslove čini 18 % ukupnog prometa i iznosi 19.265.551,96 KM.

OPIS	01.01-31.12.2009.	01.01-31.12.2008.	Indeks
Broj transakcija	18.060	30.528	59
Broj hov kojima se trgovalo	275	327	84
Broj prometovanih hov	156.431.409	447.301.687	35
Ostvareni promet	104.947.568,68	236.150.180,80	44

Tabela 30. Podaci o ukupnom prometu u 2008. i 2009. godini

U priloženoj tabeli vidljivo je da je osim ukupnog prometa, koji je u 2009.godini smanjen za 56% u odnosu na prethodnu godinu, došlo do velikog smanjenja i ostalih pokazatelja a to su:

- broj prometovanih hartija za 65%,
- broj transakcija za 41%,
- broj hartija kojima se trgovalo za 16%.

Redovan promet (akcijama, paketima akcija i obveznicama) je smanjen za 25% u odnosu na 2008. godinu, dok je promet ostvaren kroz blok poslove smanjen za čak 83%.

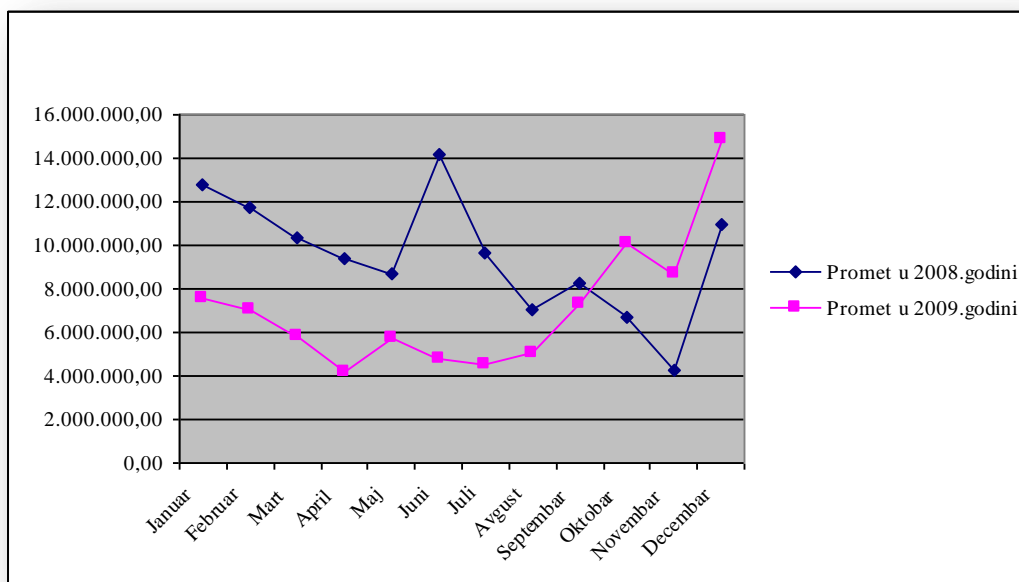
Jedino povećanje bilježi promet obveznicama koji je iznosio 30.503.042,42 KM, od čega se 251.865 KM odnosi na kamate, što je za 160 % veće od prometa ostvarenog u prethodnoj godini.

U 2009. godini bilo je 250 dana trgovanja. Kroz 18.050 transakcija trgovalo se sa ukupno 144.245.142 hartije od vrijednosti (akcije i obveznice). Prosječan broj transakcija po trgovini bio je 72 što je za 41% manje u odnosu na prethodnu godinu, dok je prosječan promet iznosio 342.728,07 KM što je takođe manje u odnosu na prethodnu godinu i to za 25% .

Redovna trgovina	01.01-31.12.2009.	01.01-31.12.2008.	Indeks
Broj dana trgovanja	250	248	101
Broj transakcija	18.050	30.483	59
Prosječan broj transakcija po danu	72	123	59

Broj hov kojima se trgovalo	274	322	85
Broj prometovanih hov	144.245.142	355.339.326	41
Ostvareni promet	85.682.016,72	114.016.536,61	75
Prosječan promet po trgovini	342.728,07	459.744,10	75

Tabela 31. Redovna trgovina u 2008. i 2009. godine

Slika 22. Promet redovne trgovine po mjesecima u 2008. i 2009. godini

Ukoliko posmatramo promet po mjesecima možemo uočiti da su u prvih devet mjeseci prometi znatno manji od prometa u istom periodu prethodne godine. Veći mjesečni prometi ostvareni su samo u zadnjem kvartalu 2009. godine u ukupnom iznosu od 33.628.637 KM što čini 39 % prometa ostvarenog putem redovne trgovine u 2009. godini.

Vrsta hov	Akcija	Obveznica	UKUPNO
Vrijednost prometa	55.178.974,30	30.503.042,42	85.682.016,72
% od ukupne vrijednosti prometa	64%	36%	100%
Promjena (2009/2008)	-46%	160%	-25%
Broj prometovanih	89.630.307	54.614.835	144.245.142
% od ukupnog broja prometovanih	62%	38%	100%
Promjena (2009/2008)	-74%	365%	-59%
Broj transakcija	11.533	6517	18.050
% od ukupnog broja transakcija	64%	36%	100%
Promjena (2009/2008)	-60%	265%	-41%

Tabela 32. Analiza redovne trgovine po vrstama hartija od vrijednosti

Promet ostvaren putem blok poslova, u 2009. godini iznosio je 19.265.551,96 KM, što je za 83% manje nego u 2008. godini.

U blok poslovima trgovalo se samo akcijama, a ukupna vrijednost blok poslova čini 18% ukupno ostvarenog prometa.

Svi pokazatelji za blok poslove u 2009.godini su značajno manji u odnosu na prethodnu godinu što se najbolje vidi iz tabele koja slijedi.

OPIS	01.01- 31.12.2009.	01.01- 31.12.2008.	Indeks
Broj trgovina	9	24	38
Broj transakcija	10	35	29
Prosječan broj transakcija po trgovini	1,11	1,46	76
Broj hov kojima se trgovalo	6	16	38
Broj prometovanih hov	12.186.267	63.624.280	19
Ostvareni promet	19.265.551,96	115.505.779,06	17
Prosječna vrijednost prometa po blok poslu	1.926.555,20	3.300.165,12	58

Tabela 33. Pregled blok poslova u 2008. i 2009. godini

Rješenjem Komisije za hartije od vrijednosti broj 01-UP-041-1403/09, od 08.04.2009.godine, Centralnom registru je produžena dozvola za obavljanje poslova depozitara investicionih fondova. Dozvola važi do 04.05.2012.godine.

Na kraju 2009.godine, poslove depozitara Centralni registar je obavljao za 10 zatvorenih investicionih fondova. U toku 2009.godine, od strane društava za upravljanje, raskinuta su ukupno četiri ugovora o obavljanju poslova depozitara. Poslove utvrđivanja neto vrijednosti imovine Centralni registar obavlja za ukupno osam fondova.

Poslove depozitara, koji podrazumijevaju utvrđivanje neto vrijednosti imovine za Akcijski fond Republike Srpske i Fond za restituciju Republike Srpske, Centralni registar obavlja od 2007.godine. S obzirom na kontinuitet u obavljanju poslova depozitara za ove fondove, i u 2009.godini mjesečno je vršeno utvrđivanje vrijednosti imovine i obaveza, kao i izračunavanje neto vrijednosti imovine Akcijskog fonda Republike Srpske i Fonda za restituciju Republike Srpske.

Rejting dodijeljen Centralnom registru, od strane rejting agencije i savjetodavne kompanije THOMAS MURRAY, je na nivou **BBB-Acceptable risk**, trostruki B, odnosno **prihvatljiv**.

Nivo rejtinga direktno je zavisn od rizika poslovanja, a da bi se poboljšao neophodno je obezbijediti i rezervnu lokaciju i pristup SWIFT-u.

Za realizaciju ovih aktivnosti bilo je neophodno obezbijediti znatna hardverska i softverska ulaganja, što nije bilo moguće s obzirom na situaciju na cjelokupnom tržištu. Ove aktivnosti će biti detaljnije definisane Planom poslovanja za 2010. godinu.

Aktivnosti u vezi pristupa SWIFT -u pokrenute su još tokom 2008. godine. Dogovoreno je da predstavnici CB BiH u narednom vremenu razmotre mogućnosti uključenja Centralnog registra Banja Luka i RVP Sarajevo u platnu infrastrukturu CB BiH. Dinamika rješavanja ovih aktivnosti direktno je uslovljena faktorima izvan Centralnog registra.

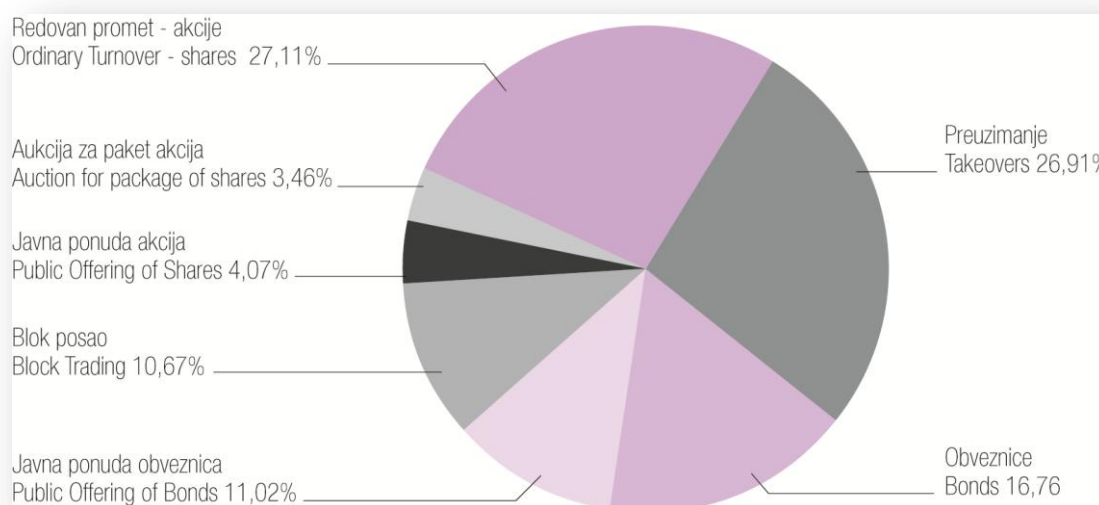
3.8.4 Promet na Banjalučkoj berzi hartija od vrijednosti u 2009. godini

Ukupan promet na Banjalučkoj berzi (uključujući blok poslove, prijavljene poslove po osnovu preuzimanja, aukcije za pakete akcija, obveznice i javne ponude akcija) u 2009. godini iznosio je 180.493.307 KM, što je za 34,39% manje nego u 2008. godini.

Ukupan promet 2009		%
Akcije		
Redovan promet-akcije	48.927.044	27,11%
Blok posao	19.265.552	10,67%
Preuzimanje	48.567.646	26,91%
Javna ponuda obveznica	19.888.000	11,02%
Aukcija za paket akcija	6.251.930	3,46%
Javna ponuda akcija	7.341.959	4,07%
Obveznice		
Obveznice	30.251.177	16,76%
Ukupno	180.493.307	100,00%

Tabela 34. Ukupan promet na Banjalučkoj berzi u 2009. godini

Od ukupnog prometa u 2009. godini, 27,11% čini redovan promet, 26,91% preuzimanje, 16,76% obveznice, 11,02% javna ponuda obveznica, 10,67% čini promet kroz blok poslove, 4,07% javna ponuda akcija i 3,46% aukcija za paket akcija.

Slika 23. Struktura ukupnog prometa u 2009. godini

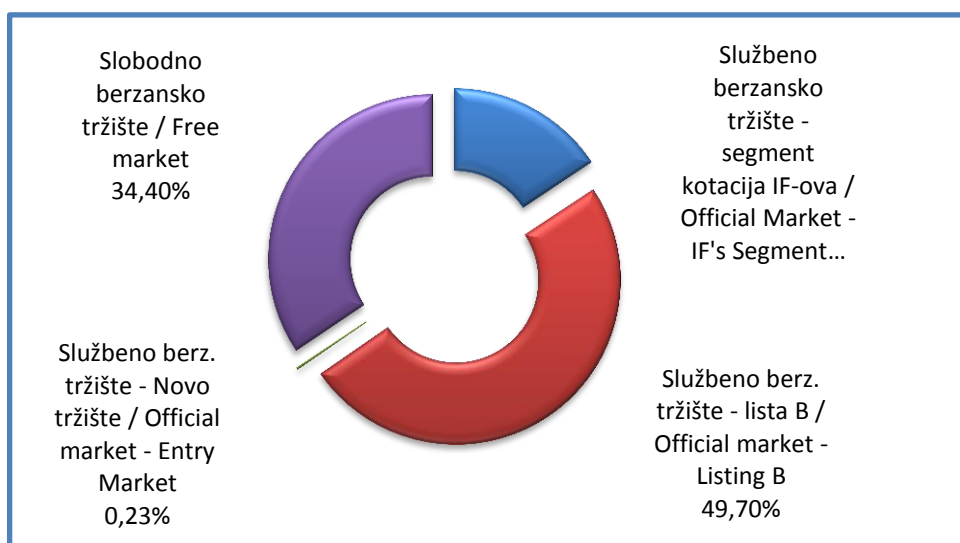
Hartije od vrijednosti	Promet		Broj transakcija		Kapitalizacija
	Redovan	Prijavljeni poslovi *	Redovan	Prijavljeni poslovi *	
Akcije	41.259.577	81.427.087	7.789	61	3.399.312.062
Fondovi	7.667.467		3.738		136.852.121
Obveznice	30.251.177	19.888.000	6.517	111	220.378.988
Ukupno	79.178.220	101.315.087	18.044	172	3.756.543.171

Tabela 35. Redovan promet na Banjalučkoj berzi u 2009. godini

Redovan promet akcijama u 2009. godini (promet isključuje blok poslove, prijavljene poslove po osnovu preuzimanja, aukcije za pakete akcija, obveznice i javne ponude) iznosio je 48.927.044 KM, što je za 51,89% manje nego u 2008. godini.

Tokom 250 dana redovnog trgovanja akcijama ukupno je zaključeno 11.527 transakcija, što je za 59,83 % manje nego u 2008. godini. U prosjeku je zaključeno 46 transakcija po danu trgovanja.

Najveći promet u 2009. godini je ostvaren sa akcijama emitenata koji su uvršteni na službeno berzansko tržište - lista B (49,70 %), zatim sa akcijama na slobodnom berzanskom tržištu (34,40 %), sa akcijama na službenom berzanskom tržištu - segment kotacija IF-ova (15,67%) i novo tržište u okviru službenog berzanskog tržišta (0,23%).

Slika 24. Struktura prometa akcijama u 2009. godini po segmentima tržišta

U 2009. godini ostvareno je 30.251.177 KM **redovnog prometa sa obveznicama**, što je činilo 38,206% redovnog prometa na berzi odnosno, 16,76% ukupnog prometa ostvarenog na berzi.

Emitent	Oznaka HOV	Zadnji datum trgovanja	Najniža cijena	Najveća cijena	Nominalna vrijednost	Efektivni prinos do dospijeca %	Ukupna vrijednost prometa
MKD SINERGIJAPLUS DOO BL	SNPO-O-A	18.12.2009	100,0000	100,0000	100,00	8,14	40.000
BRČKO DISTRIKT BiH-stara	BDDS-O-A	7.9.2009	95,0000	95,0000	1,00	delisted	2.214
BRČKO DISTRIKT BiH-stara	BDDS-O-B	23.12.2009	87,0000	89,7710	1,00	18,89	6.815
BRČKO DISTRIKT BiH-stara	BDDS-O-C	24.12.2009	77,0000	84,7000	1,00	13,01	6.904
BALKAN INVESTMENT BANK AD BL	BLKB-O-A	24.12.2009	89,1800	97,3952	100,00	6,88	4.190.471
OPŠTINA LAKTAŠI	LKSD-O-A	29.5.2009	100,0000	100,0000	100,00	5,82	928.750
RS-stara devizna štednja 1	RSDS-O-A	31.12.2009	84,5000	92,5000	1,00	8,81	3.776.916
RS-stara devizna štednja 2	RSDS-O-B	31.12.2009	85,0000	87,5400	1,00	9,04	386.439
REPUBLIKA SRPSKA -opšte obaveze	RSIO-O-A	4.11.2009	20,0000	47,0000	1,00	11,07	30.818
RS-obaveze dobavljačima 2	RSOD-O-B	16.12.2009	35,0000	49,0000	1,00	11,40	15.646
RS-izmirenje ratne štete 1	RSRS-O-A	30.12.2009	22,0000	60,0000	1,00	14,89	6.546.362

RS-izmirenje ratne štete 2	RSRS-O-B	31.12.2009	25,5000	60,0185	1,00	13,80	4.564.014
RS-izmirenje ratne štete 3	RSRS-O-C	31.12.2009	33,5111	47,0000	1,00	15,12	9.052.201
NLB RAZVOJNA BANKA AD BL	VBBB-O-A	18.12.2009	93,00	94,64	100,00	16,05	703.627
Ukupno / Total							30.251.177

Tabela 36. Redovan prometa obveznicama u 2009. godini na Banjalučkoj berzi

U 2009. godini, članovi Banjalučke berze su zaključili 10 blok poslova (25 manje nego prošle godine).

Ukupna vrijednost trgovanja sa blok poslovima je iznosila 19.265.552 KM što predstavlja 10,67% ukupnog prometa na Banjalučkoj berzi (83,32% manje nego prošle godine).

Emitent	Datum	Oznaka HOV	Emitovano	Količina	%	Cijena	Vrijednost
BOBAR BANKA AD BIJELJINA	9.6.2009	BBRB-R-A	8.888	260	2,93	4500,00	1.170.000
JELŠINGRAD LIVAR LIVNICA ČELIKA AD BANJA LUKA	10.7.2009	JLLC-R-A	35.262.434	8.795.601	24,94	0,24	2.146.127
BOKSIT AD MILIĆI	15.10.2009	BOKS-R-A	17.287.671	1.345.996	7,79	1,20	1.621.791
VELETEKSTIL AD BANJA LUKA	27.10.2009	VLTK-R-A	6.511.102	1.627.471	25,00	0,35	569.615
PLAN AD BANJA LUKA	12.11.2009	PNBL-R-A	1.178.835	380.831	32,31	2,19	834.020
BOBAR OSIGURANJE AD BIJELJINA	11.12.2009	BROS-R-C	149.193	4.010	2,69	300,00	1.203.000
BOBAR OSIGURANJE AD BIJELJINA	11.12.2009	BROS-R-C	149.193	1.700	1,14	300,00	510.000
BOBAR OSIGURANJE AD BIJELJINA	18.12.2009	BROS-R-C	149.193	21.500	14,41	300,00	6.450.000
BOBAR OSIGURANJE AD BIJELJINA	25.12.2009	BROS-R-C	149.193	8.400	5,63	300,00	2.520.000
BOBAR BANKA AD BIJELJINA	30.12.2009	BBRB-R-A	8.888	498	5,60	4500,00	2.241.000
Ukupno / Total							19.265.552

Tabela 37. Zaključeni blok poslovi u 2009. godini

U 2009. godini prijavljeno je 24 posla po osnovu završenih ponuda za preuzimanje u ukupnoj vrijednosti od 48.567.646 KM, što je činilo 26.91% ukupnog prometa.

Tabela svih ponuda za preuzimanje izvršenih u 2009. godini, sa detaljnim podacima, data je u poglavlju Preuzimanje akcionarskih društava.

U 2009. godini ostvareno je 19.888.000 KM prometa kroz 9 javnih ponuda obveznica, što je činilo 11,02% ukupnog prometa.

Emitent	Datum aukcije	Oznaka HOV	Početna cijena	Cijena	Broj prometovanih akcija	Vrijednost prometa
Opština Gradiška	13.02.2009	GRDS-PO1	100,00	100,00	22.010	2.201.000
Opština Bijeljina	21.8.2009	BJLJ-PO1	100,00	100,00	100	10.000
Opština Šamac	31.8.2009	SAMC-PO1	100,00	100,00	8.465	846.500
Opština Bijeljina	1.9.2009	BJLJ-PO1	100,00	100,00	10.000	1.000.000
Opština Šamac	1.9.2009	SAMC-PO1	100,00	100,00	37.335	3.733.500

Opština Bijeljina	23.10.2009	BJLJ-PO1	100,00	100,00	25.490	2.549.000
MKD Sinergija plus d.o.o. Banja Luka	30.10.2009	SNRG-PO1	100,00	100,00	5.145	514.500
Opš. Bijeljina	2.11.2009	BJLJ-PO1	100,00	100,00	74.410	7.441.000
MKD Sinergija plus d.o.o. Banja Luka	9.11.2009	SNRG-PO1	100,00	100,00	15.925	1.592.500
Ukupno						19.888.000

Tabela 38. Javna punuda obveznica u 2009. godini

Na Banjalučkoj berzi je u 2009. godini kroz 6 aukcija za paket akcija ostvaren promet od 6.251.930 KM, što predstavlja 3,46 % ukupnog prometa u 2009. godini.

Emitent	Datum aukcije	Oznaka HOV	Početna cijena	Cijena	Broj prometovanih akcija	Vrijednost prometa
Bonel a.d. Banja Luka	17.7.2009	BNEL-R-A	0,30	0,30	1.307.406	392.222
Bonel a.d. Banja Luka	17.7.2009	BNEL-R-A	0,30	0,30	1.307.406	392.222
Veterinarska stanica a.d. Banja Luka	7.8.2009	VSBL-R-A	0,94	0,94	40.015	37.614
Telekom Srpske a.d. Banja Luka	29.10.2009	TLKM-R-A	1,55	1,55	2.500.000	3.875.000
Veletekstil a.d. Banja Luka	13.11.2009	VLTK-R-A	0,70	0,70	1.627.124	1.138.987
Ruding a.d. Ugljevik	26.11.2009	RUDI-R-A	0,30	0,30	1.386.286	415.886
Ukupno / Total						6.251.930

Tabela 39. Aukcija za pakete akcija na Banjalučkoj berzi u 2009. godini

U 2009. godini ostvareno je 7.341.959 KM prometa kroz 6 javnih ponudu akcija, što je činilo 4,07% ukupnog prometa.

Emitent	Datum aukcije	Oznaka HOV	Početna cijena	Cijena	Broj prometovanih akcija	Vrijednost prometa
Jahorina OC a.d. Pale	22.6.2009	OCJH-PA1	1,00	1,00	3.312.329	3.312.329
Sloga a.d. Kozarska Dubica	25.6.2009	SLKD-R-A	1,00	1,00	135.206	135.206
ZTC Banja Vrućica a.d. Teslić	31.8.2009	BVRU-PA1	1,00	1,00	1.600.000	1.600.000
Autokomerc a.d. Doboj	1.9.2009	AUTK-PA1	1,00	1,00	89.761	89.761
Hypo Alpe-Adria-Bank a.d. Banja Luka	7.12.2009	KRLB-PA2	1,00	1,00	17.963	17.963
Kosig Dunav osiguranje a.d. Banja Luka	16.12.2009	KDVO-PA1	100,00	100,00	21.867	2.186.700
Ukupno						7.341.959

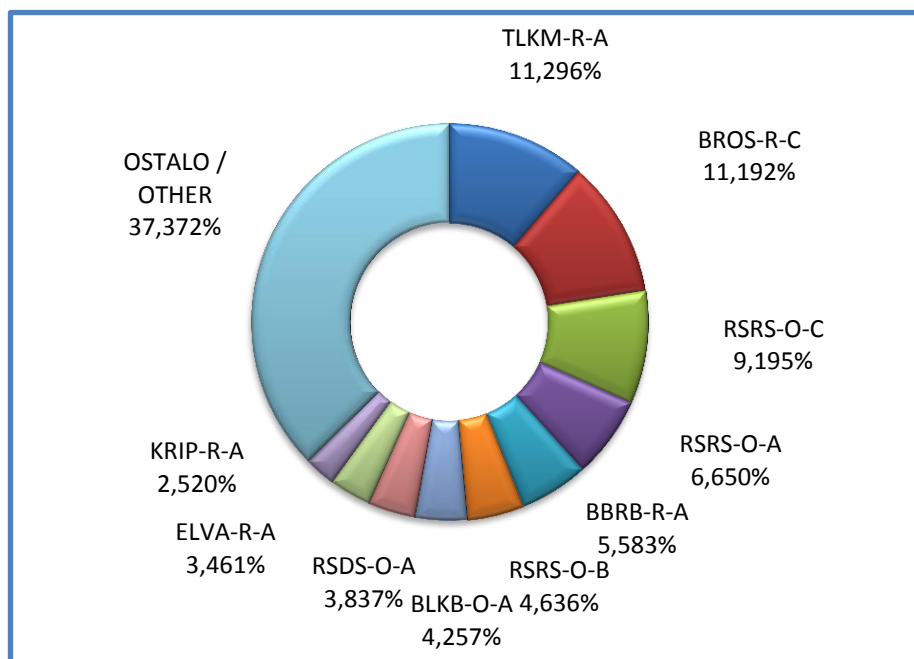
Tabela 40. Javne ponude akcija na Banjalučkoj berzi u 2009. godini

U narednoj tabeli prikazani su podaci o 10 hartija od vrijednosti kojima je najviše trgovano u 2009. godini. U TOP 10 uključen je redovan promet i blok poslovi. Najintenzivnije trgovanje u 2009. godini obavljeno je akcijama Telekom Srpske a.d. Banja Luka i Elvako a.d. Bijeljina, a od akcija fondova izdvaja se ZIF Kristal Invest Fond a.d. Banja Luka. Ostala

trgovanja hartijama kojima se najviše trgovalo odnose se na blok poslove i trgovanje obveznicama.

Oznaka HOV	Emitent	Cijena na dan 31.12.09	Prosječna cijena u decembru	Broj transakc	Vrijednost (KM)
TLKM-R-A	TELEKOM SRPSKE AD BANJA LUKA	1,49	1,24	2.188	11.119.868
BROS-R-C	BOBAR OSIGURANJE AD BIJE LJINA	300,00	300,00	5	11.017.800
RSRS-O-C	REPUBLIKA SRPSKA-izmirenje ratne štete 3	38,00	0,39	2.319	9.052.201
RSRS-O-A	REPUBLIKA SRPSKA-izmirenje ratne štete 1	38,00	0,44	2.013	6.546.362
BBRB-R-A	BOBAR BANKA AD BIJE LJINA	4300	4386,75	13	5.496.595
RSRS-O-B	RS-izmirenje ratne štete 2	39,00	0,44	1.476	4.564.014
BLKB-O-A	BALKAN INVESTMENT BANK AD B. LUKA	97,40	92,16	31	4.190.471
RSDS-O-A	RS-stara devizna štednja 1	91,000	0,69	564	3.776.916
ELVA-R-A	ELVACO AD BIJE LJINA	0,405	0,50	13	3.407.604
KRIP-R-A	ZIF KRISTAL INVEST FOND AD B. LUKA	5,49	4,16	781	2.481.044
OSTALO					36.790.898
Ukupno				9.403	98.443.772

Tabela 41. Hartija od vrijednosti kojima je najviše trgovano u 2009. godini

Slika 25. Učešće top 10 akcija u prometu na Banjalučkoj berzi u 2009. godini

Berzanski posrednici koji su imali status člana Berze u 2009. godini:

1. Advantis Broker ad Banja Luka
2. Balkan Investment Bank ad Banja Luka
3. Bobar Banka ad Bijeljina
4. Eurobroker ad Banja Luka
5. Fima International ad Banja Luka

6. Hypo Alpe-Adria-Bank ad Banja Luka
7. Monet Broker ad Banja Luka
8. NLB Razvojna Banka ad Banja Luka
9. Nova Banka ad Banja Luka
10. Pavlović International Bank Ad Slobomir, Bijaljna
11. Raiffeisen Capital ad Banja Luka
12. Unicredit Bank ad Banja Luka
13. Zepter Broker ad Banja Luka

Promet po članovima Berze prikazan je u dijelu Ovlašteni učenici na tržištu hartija od vrijednosti.

3.8.5 Berzanski indeksi

3.8.5.1 Berzanski indeksi Republike Srpske (BIRS)

Berzanski indeks predstavlja pokazatelj kretanja cijena hartija od vrijednosti na berzi. U sastav indeksa mogu da ulaze akcije preduzeta, banaka i osiguravajućih kompanija koje ispunjavaju opšte uslove i kriterijume za uključivanje akcija. Berzanski indeks Republike Srpske (BIRS) formiran je 01.05.2004. godine sa početnom vrijednošću od 1.000,00 poena.

U narednoj tabeli dat je pregled akcija koje u ulaze u sastav indeksa BIRS, te promjena vrijednosti akcija u toku 2009. godine.

Oznaka emitenta	Naziv emitenta	Cijena na dan 31.12.08.	Cijena na dan 31.12.09.	Promjena (%)	Promet u KM	P/E *
BIRA-R-A	BIRAČ AD ZVORNIK	0,069	0,033	-52,17%	35.414,96	n/a
BLPV-R-A	BANJALUČKA PIVARA AD BANJA LUKA	0,216	0,45	108,33%	460.175,48	n/a
BOKS-R-A	BOKSIT AD MILIĆI	0,55	0,531	-3,45%	1.966.632,53	5,09
BVRU-R-A	ZTC BANJA VRUĆICA AD TESLIĆ	1,05	0,89	-15,24%	63.706,61	20,53
CIST-R-A	ČISTOČA AD BANJA LUKA	1,04	1,1	5,77%	475.927,94	27,77
DEST-R-A	HEMIJSKA INDUSTRIJA DESTILACIJA AD TESLIĆ	0,69	0,49	-28,99%	96.073,42	20,63
EDPL-R-A	ELEKTRODISTRIBUCIJA AD PALE	0,72	0,66	-8,33%	51.981,84	74,85
EKBL-R-A	ELEKTROKRAJINA AD BANJA LUKA	0,55	0,499	-9,27%	218.476,89	43,24
EKHC-R-A	ELEKTROHERCEGOVINA AD TREBINJE	0,81	0,69	-14,81%	7.810,81	70,05
ELBJ-R-A	ELEKTRO-BIJELJINA AD BIJELJINA	0,65	0,489	-24,77%	179.409,33	86,37
ELDO-R-A	ELEKTRO DOBOJ AD DOBOJ	0,6	0,682	13,67%	63.685,54	16,88
HEDR-R-A	HIDROELEKTRANE NA DRINI AD VIŠEGRAD	0,284	0,38	33,80%	879.738,92	171,49
HELV-R-A	HIDROELEKTRANE NA VRBASU AD M.GRAD	1,06	0,74	-30,19%	19.686,97	16,96
HETR-R-A	HIDROELEK. NA TREBIŠNJICI AD TREBINJE	0,298	0,36	20,81%	1.024.541,15	70,87
KDVO-R-A	KOSIG DUNAV OSIGURANJE AD BANJA LUKA	220	203,93	-7,30%	19.463,30	36,53
KRJN-R-A	KRAJINA GP AD BANJA LUKA	2,46	3,49	41,87%	17.962,11	8,39
METL-R-A	METAL AD GRADIŠKA	0,537	0,4	-25,51%	18.729,46	n/a
MIRA-R-A	MIRA AD PRIJEDOR	0,915	0,75	-18,03%	249,72	8,71

Oznaka emitenta	Naziv emitenta	Cijena na dan 31.12.08.	Cijena na dan 31.12.09.	Promjena (%)	Promet u KM	P/E *
MRDN-R-A	MERIDIAN AD BANJA LUKA	1,19	1,16	-2,52%	102.693,77	15,49
NOVB-R-A	NOVA BANKA AD BANJA LUKA	2400	1301	-45,79%	2.016.047,84	n/a
PDPT-R-A	PRIJEDORPUTEVI AD PRIJEDOR	1,61	0,9	-44,10%	52.686,92	2,33
RFUM-R-A	RAFINERIJA ULJA AD MODRIČA	0,283	0,18	-36,40%	251.074,62	45,31
RITE-R-A	R I TE GACKO AD GACKO	0,289	0,166	-42,56%	593.383,56	15,02
RNAF-R-A	RAFINERIJA NAFTE AD BOSANSKI BROAD	0,25	0,155	-38,00%	285.578,34	n/a
RTEU-R-A	R I TE UGLJEVIK AD UGLJEVIK	0,239	0,21	-12,13%	306.281,13	10,06
SEMB-R-A	SEMBERIJA PD AD BIJELJINA	0,377	0,4	6,10%	912.925,62	2.320,21
TLKM-R-A	TELEKOM SRPSKE AD BANJA LUKA	0,95	1,49	56,84%	11.201.014,91	6,14
TRZN-R-A	TRŽNICA AD BANJA LUKA	1,29	1,11	-13,95%	711.571,17	8,51
VITA-R-A	VITAMINKA AD BANJA LUKA	0,66	0,543	-17,73%	7.720,87	157,62
ZERS-R-A	ŽELJEZNICE RS AD DOBOJ	0,069	0,075	8,70%	54.306,12	n/a
Ukupno					22.094.952	

Tabela 42. Promjena vrijednosti akcija koje ulaze u sastav BIRS-a u 2009. godini

Berzanski indeks (BIRS) je u 2009. godini imao pad za 3,51% i 31.12.2009. godine vrijednost BIRS-a je iznosila 991,84 poena.

Najveću vrijednost BIRS je imao 23. septembra 2009. (1.049,96 poena), a najnižu vrijednost je imao 24. februara 2009. (878,87 poena).

Od akcija iz sastava BIRS-a najveći rast cijene imale su akcije Banjalučke pivare a.d. Banja Luka (108,33%), a najveći pad cijene imale su akcije kompanije Birač a.d. Zvornik (52,17%).

3.8.5.2 Berzanski indeks fondova Republike Srpske (FIRS)

Indeks investicionih fondova Republike Srpske (FIRS) formiran je 01.08.2004. godine sa početnom vrijednošću od 1.000,00 poena. Njegovu vrijednost određuju cijene svih investicionih fondova.

U narednoj tabeli dat je pregled akcija koje ulaze u sastav indeksa FIRS, te promjena vrijednosti akcija u toku 2009. godine.

Oznaka emitenta	Naziv emitenta	Cijena na dan 31.12.08.	Cijena na dan 31.12.09.	Promjena (%)	Promet u KM
BLBP-R-A	ZIF BLB-PROFIT AD BANJA LUKA	4,50	4,32	-4,00%	186.485
BLKP-R-A	ZIF BALKAN INVESTMENT FOND AD BANJA LUKA	5,80	5,20	-10,34%	495.144
BRSP-R-A	ZIF BORS INVEST FOND AD BANJA LUKA	3,49	3,90	11,75%	419.344
EINP-R-A	ZIF EUROINVESTMENT FOND AD BANJA LUKA	6,59	10,01	51,90%	1.125.704
EKVP-R-A	ZIF AKTIVA INVEST FOND AD BANJA LUKA	4,50	3,74	-16,89%	48.314
INVP-R-A	ZIF INVEST NOVA FOND AD BIJELJINA	0,089	0,06	-32,58%	271.323
JHKP-R-A	ZIF JAHORINA KOIN AD PALE	2,00	3,40	70,00%	79.389
KRIP-R-A	ZIF KRISTAL INVEST FOND AD BANJA LUKA	3,27	5,49	67,89%	2.481.371

Oznaka emitenta	Naziv emitenta	Cijena na dan 31.12.08.	Cijena na dan 31.12.09.	Promjena (%)	Promet u KM
PLRP-R-A	ZIF POLARA INVEST FOND AD BANJA LUKA	5,50	6,34	15,27%	385.044
PRVP-R-A	ZIF PRIVREDNIK INVEST AD BANJA LUKA	3,10	1,80	-41,94%	22.531
VBIP-R-A	ZIF VB FOND AD BANJA LUKA	5,99	4,50	-24,87%	7.293
VIBP-R-A	ZIF VIB FOND AD BANJA LUKA	4,00	2,70	-32,50%	21.573
ZPTP-R-A	ZIF ZEPTER FOND AD BANJA LUKA	2,85	5,34	87,37%	2.130.643

Tabela 43. Promjena vrijednosti akcija koje ulaze u sastav indeksa FIRS u 2009. godini

Berzanski indeks (FIRS) je u 2009. godini imao rast za 17,90% i 31.12.2009. godine vrijednost FIRS-a je iznosila 1.864,62 poena.

Najveću vrijednost FIRS je imao 23. septembra 2009. (2.230,75 poena), a najnižu vrijednost (1.250,24 poena) je imao 1. aprila 2009.

Od akcija iz sastava iz FIRS-a najveći rast cijene su imale akcije ZIF Zepter fond a.d. Banja Luka (87,37%), a najveći pad cijene imale su akcije ZIF Privrednik Invest fond a.d. Banja Luka (-41.94%).

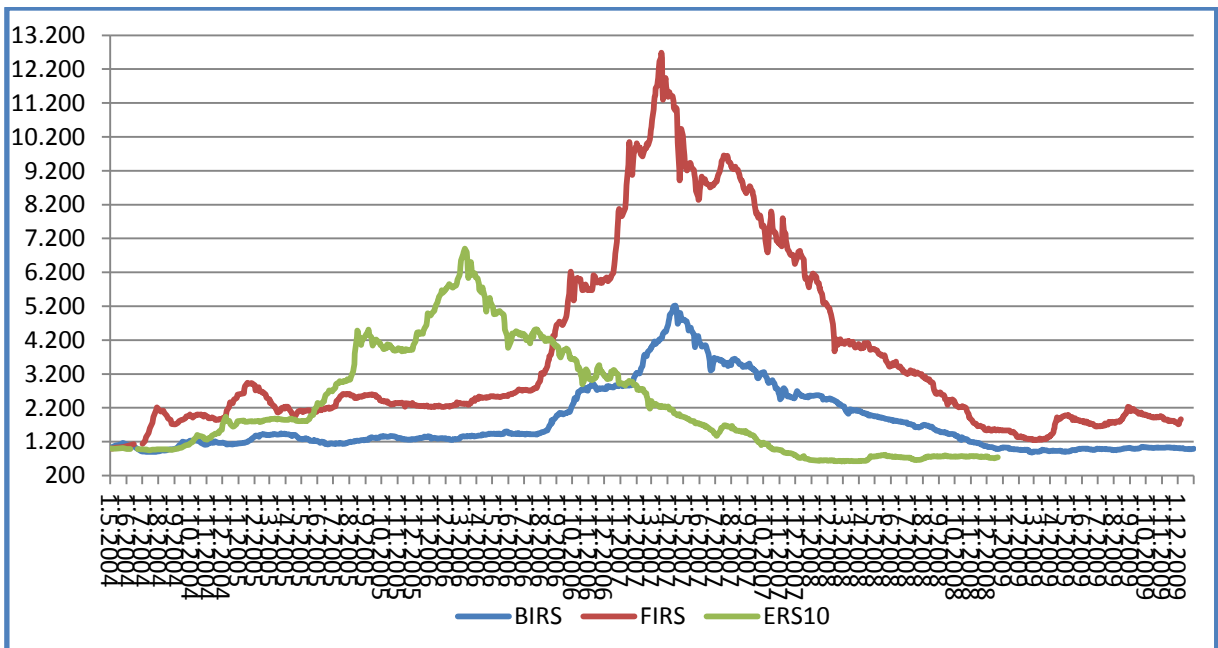
3.8.5.3 Indeks preduzeća elektroprivrede Republike Srpske (ERS10)

U sastavu indeksa preduzeta elektroprivrede Republike su sva preduzeća elektroenergetskog sektora.

U narednoj tabeli dat je pregled akcija koje u ulaze u sastav indeksa ERS10, te promjena vrijednosti akcija u toku 2009. godine.

Oznaka emitenta	Naziv emitenta	Cijena na dan 31.12.08.	Cijena na dan 31.12.09.	Promjena (%)	Promet u KM	P/E *
EDPL-R-A	ELEKTRODISTRIBUCIJA AD PALE	0,72	0,66	-8,33%	51.982	4,85
EKBL-R-A	ELEKTROKRAJINA AD BANJA LUKA	0,55	0,50	-9,27%	218.477	3,24
EKHC-R-A	ELEKTROHERCEGOVINA AD TREBINJE	0,81	0,69	-14,81%	7.811	0,05
ELBJ-R-A	ELEKTRO-BIJELJINA AD BIJELJINA	0,65	0,49	-24,77%	179.409	6,37
ELDO-R-A	ELEKTRO DOBOJ AD DOBOJ	0,60	0,68	13,67%	63.686	6,88
HEDR-R-A	HIDROELEKTRANE NA DRINI AD VIŠEGRAD	0,284	0,380	33,80%	879.739	171,49
HELV-R-A	HIDROELEKTRANE NA VRBASU AD M.GRAD	1,06	0,74	-30,19%	19.687	16,96
HETR-R-A	HIDROELEK. NA TREBIŠNJICI AD TREBINJE	0,298	0,360	20,81%	1.024.541	70,87
RITE-R-A	R I TE GACKO AD GACKO	0,289	0,166	-42,56%	593.384	15,02
RTEU-R-A	R I TE UGLJEVIK AD UGLJEVIK	0,239	0,210	-12,13%	306.281	10,06

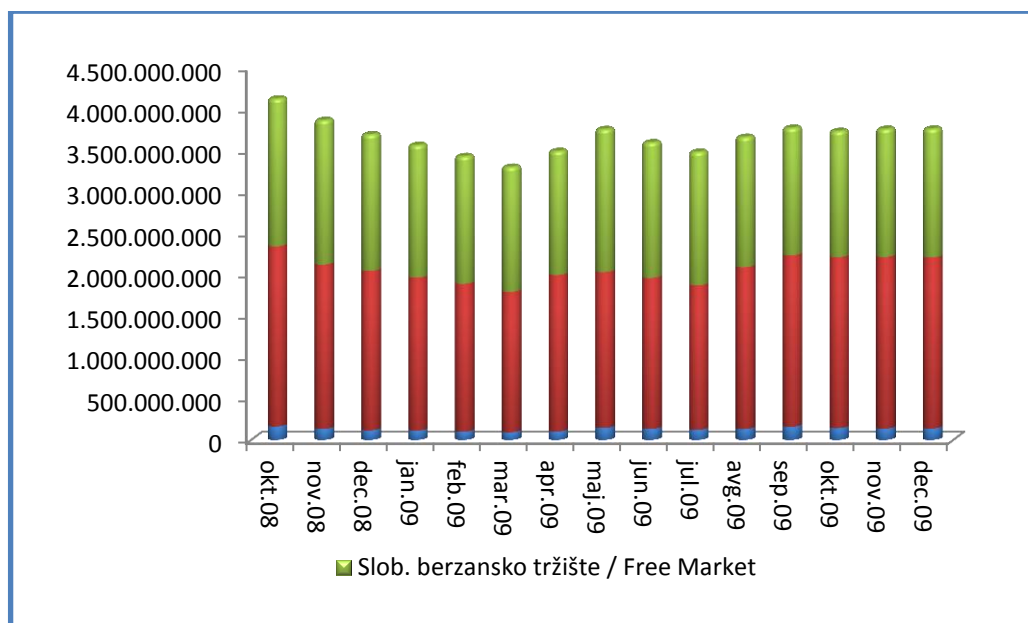
Tabela 44. Promjena vrijednosti akcija koje ulaze u sastav indeksa ERS10 u 2009. godini

Slika 26. Grafički prikaz kretanja vrijednosti indeksa BIRS, FIRS i ERS10

3.8.6 Tržišna kapitalizacija

Ukupna tržišna kapitalizacija svih hartija od vrijednosti kojima se trguje na Banjalučkoj berzi 31.12.2009. je iznosila 3.756.543.171 KM, što je za 1,84% više nego na kraju 2008. godine (na dan 31.12.2008. godine je iznosila 3.685.729.502 KM, što je bilo 52,43% manje nego na kraju 2007. godine, na dan 31.12.2007. godine iznosila je 7.747.849.962 KM, dana 31.12.2006. godine iznosila je 7.908.295.863 KM, dana 31.12.2005. godine iznosila je 2.874.140.399 KM, dana 31.12.2004. godine iznosila je 1.601.032.372 KM, dana 31.12.2003. godine 871.580.009 KM i 31.12.2002. godine 88.006.429 KM). Grafički prikaz tržišne kapitalizacije dat je na sljedećoj slici.

Slika 27. Grafički prikaz tržišne kapitalizacije na kraju 2008. i u 2009. godini

U narednoj tabeli dati su podaci o hartijama od vrijednosti koje su izlistane na Banjalučkoj berzi, po segmentima tržišta. Od ukupno 858 listiranih hartija od vrijednosti, u statusu trgovanja bilo je 582. Od toga trgovalo se sa svega 274 akcija.

Na dan 31.12.2009. godine suspendovano je bilo 239 akcija preduzeća u postupku stečaja ili likvidacije odnosno preduzeća koja nisu u propisanim rokovima dostavile finansijski izvještaj. Veoma mali dio suspendovanih akcija odnosi se na preduzeća koja su bila u postupku izvršavanja različitih korporativnih radnji.

U toku 2009. godine delistirano je 31 akcija preduzeća, po završetku stečajnog postupka odnosno gašenja preduzeća.

31.12.2009	
Listirane akcije Listed Shares - Status Trading	582
<i>Službeno berzansko tržište Official Market</i>	40
<i>Slobodno berzansko tržište Free Market</i>	541
<i>Novo Tržište Entry Market</i>	1
Listirane akcije Listed Shares - Status Suspended	239
Fondovi Listed funds	14
Zatvoreni fondovi Closed End Funds	14
Otvoreni fondovi Open End Funds	0
Obveznice Listed bonds	23
Ukupno Total	858
01.01- 31.12.2009	
Uvrštene akcije New listed shares	17
Uvršteni fondovi New listed funds	0
Uvrštene obveznice New listed bonds	13
Delistirane Delisted	31
Skupljanje kapitala na berzi Capital Raised on the Stock Exchange	
	KM BAM
IPO	19.888.000
SPO	7.341.959
Ukupno Total	27.229.959

Tabela 45. Broj hartija od vrijednosti izlistanih na Banjalučkoj berzi u 2009. godini, po segmentima tržišta

Komisija kontinuirano prati proces trgovanja i vrši nadzor Banjalučke berze, prati aktivnosti pojedinih berzanskih posrednika u procesu trgovanja, trendove na tržištu hartija od vrijednosti, obim poslova obavljenih izvan organizovanog tržišta, kursnu listu hartija od vrijednosti i druge podatke o hartijama od vrijednosti. S tim u vezi, Banjalučka berza ima obavezu obavještavanja Komisije o: prijemu/isključenju/prestanku članstva na berzi; prijemu, opozivu prijema i isključenju hartija od vrijednosti na/sa berzanske kotacije i slobodnog berzanskog tržišta; izdatim dozvolama za trgovanje na berzi/isključenju brokera/prestanku prava brokera na poslovanje na berzi i dr.

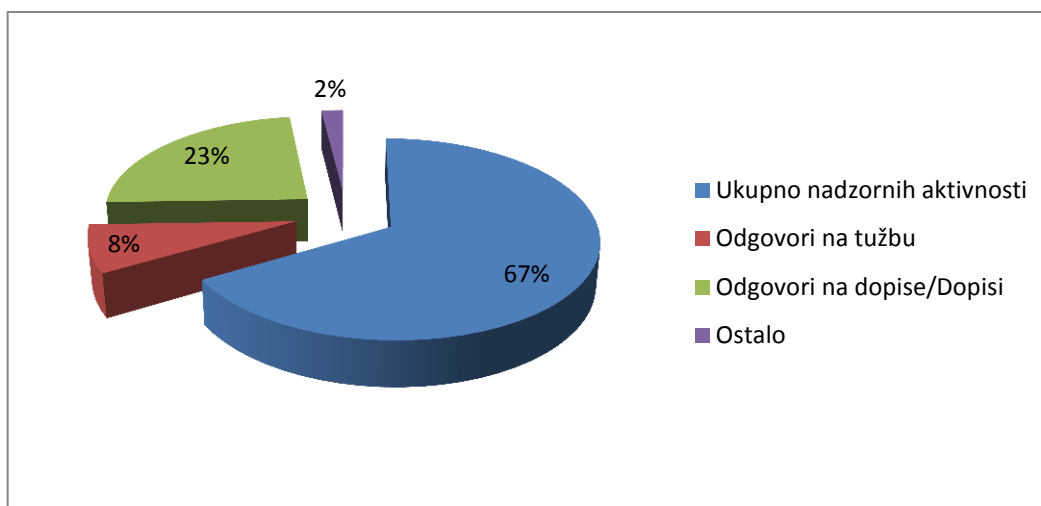
Rezultate trgovine sa kursnom listom Berza redovno dostavlja Komisiji i objavljuje u dnevnim novinama, na Radio televiziji Republike Srpske, na drugim TV stanicama u Bosni i Hercegovini i putem Web stranice www.blberza.com.

3.9 Nadzor nad učesnicima na tržištu hartija od vrijednosti

Prema odredbama Zakona o tržištu¹⁶, Komisija vrši nadzor nad licima kojima daje dozvolu za obavljanje poslova i emitentima hartija od vrijednosti u postupku emisije, te nalaže mjere za otklanjanje utvrđenih nezaklonosti i nepravilnosti. Komisija provodi kontrolne i nadzorne aktivnosti nad svim učesnicima na tržištu hartija od vrijednosti, sa ciljem da se osigura efikasno funkcionisanje tržišta hartija od vrijednosti. Pod nadzorom se podrazumijeva nadzor nad obavljanjem poslova sa hartijama od vrijednosti učesnika na tržištu hartija od vrijednosti¹⁷, pravnih i/ili fizičkih lica direktno ili indirektno povezanih s njima kapitalom i/ili vođenjem poslova, a naročito kontrola:

- primjene zakona i drugih propisa o emisiji hartija od vrijednosti;
- primjene zakona i drugih propisa o prometu hartija od vrijednosti;
- primjene zakona i drugih propisa u upravljanju fondovima od strane društava za upravljanje;
- vođenja poslovnih knjiga, finansijskih i drugih izvještaja;
- objavljivanja izvještaja i saopštenja koji se odnose na poslovanje i aktivnosti učesnika na tržištu hartija od vrijednosti iz člana 2. ovog pravilnika.

Imajući u vidu da je propisano da Komisija vrši kontinuirani nadzor, redovne i vanredne kontrole¹⁸, i aktivnosti u izvještajnom grupisane su prema navedenim načinima provođenja kontrolnih ovlašćenja Komisije. Kontinuirani nadzor vrši se kontinuiranim praćenjem ponašanja učesnika na tržištu hartija od vrijednosti, proučavanjem stanja i kretanja na tržištu hartija od vrijednosti i analizom izvještaja i druge dokumentacije koju su učesnici na tržištu hartija od vrijednosti dužni da dostavljaju Komisiji ili javno objavljuju. Redovna kontrola vrši se u skladu sa posebnim planom kontrole, za svaku godinu, koji usvaja Komisija, a vanredna kontrola vrši se po sopstvenoj inicijativi Komisije ili po prijavi o nedozvoljenom postupanju.

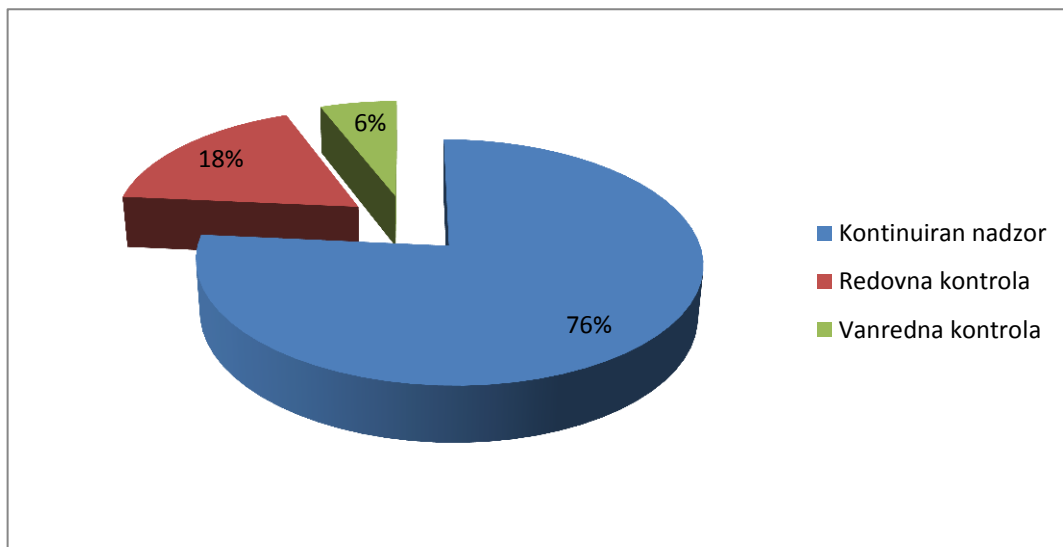
Slika 28. Ukupne aktivnosti nadzora u 2009. godini

¹⁶ Član 260. stav 1. tačka d) Zakona o tržištu;

¹⁷ Pod učesnicima na tržištu hartija od vrijednosti smatraju se: prodavci i kupci ili drugi sticaoci hartija od vrijednosti u smislu odredaba Zakona; investitori i institucionalni investitori; berza i druga uređena javna tržišta; Centralni registar hartija od vrijednosti; berzanski posrednici; kastodi banke; investicioni fondovi; društva za upravljanje fondovima; depozitari; brokeri, investicioni savjetnici i investicioni menadžeri;

¹⁸ Član 3. stav 2. Pravilnika o nadzoru (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 53/07, 118/08 i 95/09);

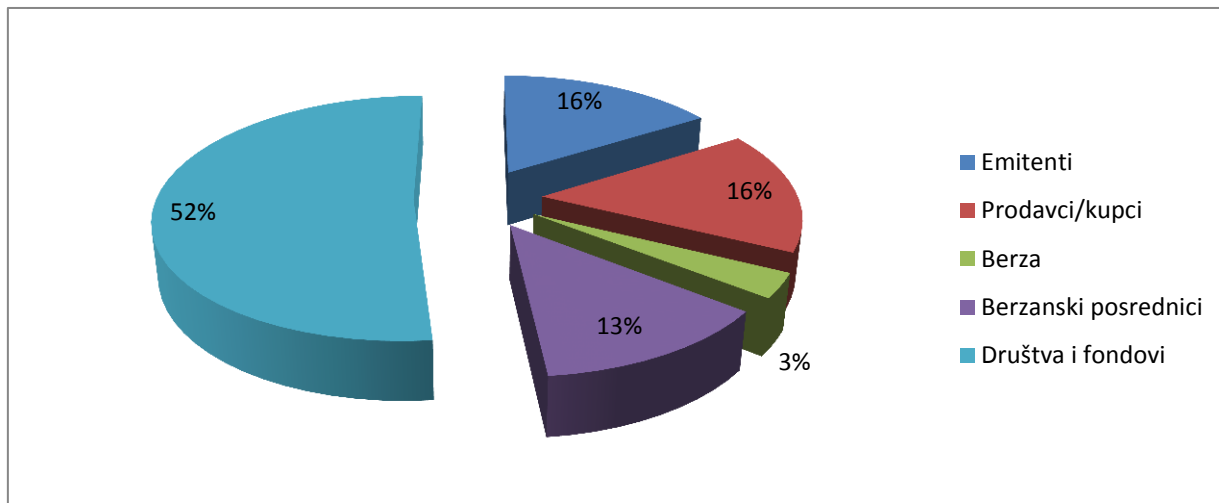
Od svih aktivnosti, u 2009. godini dominiraju nadzorne aktivnosti (67% ili 34 postupaka nadzora), slijede odgovori na dopise i dopisi (23% ili 12) i odgovori na tužbe (8% ili 4 odgovora).

Slika 29. Nadzorne aktivnosti prema vrstama kontrole u 2009. godini

U obavljanju kontrolnih ovlaštenja, Komisija je obradila 26 slučajeva (77%) u kontinuiranom nadzoru, 6 postupaka redovne kontrole (17%) i 2 slučaja (6%) vanredne kontrole.

U odnosu na subjekte nadzora (učesnike na tržištu) fokus rada Komisije je bio na društvima za upravljanje investicionim fondovima (16 kontrola).

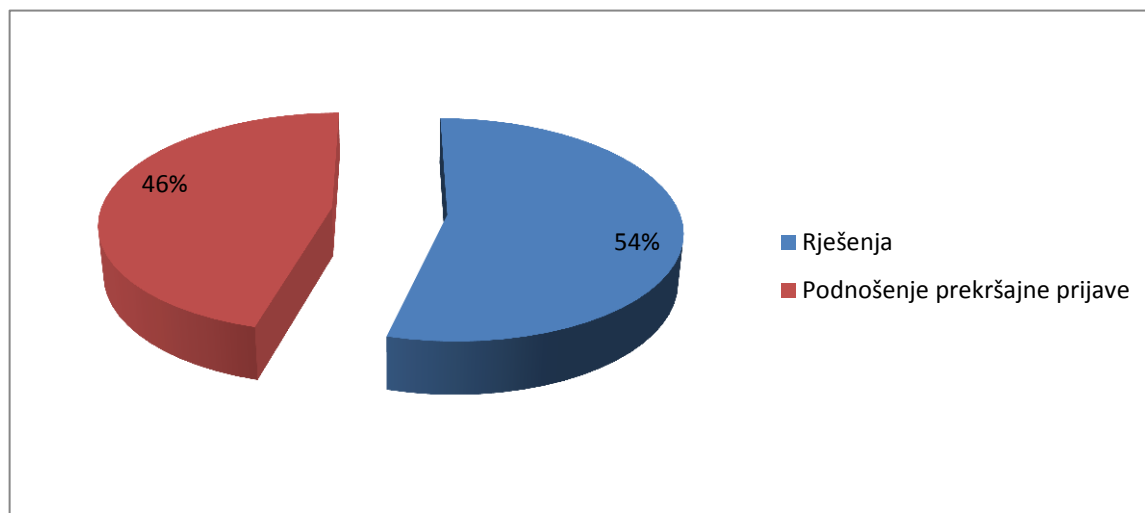
Slika 30. Nadzorne aktivnosti prema učesnicima na tržištu u 2009. godini

Kada utvrdi nezakonitosti i nepravilnosti kojima se ugrožava funkcionisanje tržišta kapitala u cjelini, položaj pojedinih učesnika na tržištu kapitala ili postoji mogućnost nanošenja značajnije štete, Komisija je Zakonom ovlaštenja na preduzimanje neke od propisanih nadzornih mjera¹⁹. U slučaju utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti Komisija će rješenjem naložiti preduzimanje radnji koje pridonose uspostavljanju zakonitosti i

¹⁹ Član 266. Zakona o tržištu;

usklađivanju rada sa zakonima i drugim propisima, odnosno izreći odgovarajuću mjeru propisanu ovim i drugim zakonima²⁰, a u slučajevima kršenja propisa ili u slučajevima kada je neizvjestan nastavak poslovanja nadziranog lica, rješenjem Komisije mogu se naložiti određene posebne mjere²¹. Kada Komisija utvrdi postojanje osnova sumnje o počinjenom krivičnom djelu ili prekršaju, podnosi prijavu nadležnom organu²².

Tokom 2009. godine donijeto 13 rješenja o izricanju nadzornih mjera, a u 11 slučajeva Komisija je podnijela prijavu nadležnom sudu, zbog sumnje o počinjenom prekršaju.

Slika 31. Usvojene nadzorne mjere u 2009. godini

3.9.1 Kontinuirani nadzor

U postupku kontinuiranog nadzora, Komisija je razmatrala sljedeće analize i slučajeve:

- upravljanja portfeljom hartija od vrijednosti za račun klijenta, kod berzanskog posrednika „Eurobroker“ a.d. Banja Luka kojom je utvrđeno da ovaj berzanski posrednik ne ispunjava uslove iz dozvole te mu je naloženo da u razumnom roku izvrši brisanje ove djelatnosti iz sudskog registra;
- oslobađanje od plaćanja naknada Banjalučke berze;
- preuzimanje akcija emitenta "Jahorina osiguranje" a.d. Pale;
- trgovanje akcijama emitentata Unicep Grup a.d. Banja Luka i Čajavec Mega a.d. Banja Luka, između lica koja su zaposlena ili su članovi uprave DUIF Polara Invest a.d. Banja Luka;
- prenos akcija emitenta Termoaparati a.d. Istočno Sarajevo po osnovu ugovora o poklonu. Zbog povrede Zakona o preuzimanju akcionarskih društava (kojim je zabranjeno otuđiti ili sticati akcije nakon nastanka obaveze za objavljivanje ponude za preuzimanje) aktom Komisije je poništen prenos akcija;
- trgovanje akcijama emitenta Medicinska elektronika a.d. Banja Luka kojom je utvrđena povreda člana 277. stav 1. tačka b) Zakona o tržištu hartija od vrijednosti od strane dva lica;

²⁰ Član 265. stav 2. Zakona o tržištu;

²¹ Član 267. stav 1. Zakona o tržištu;

²² Član 267. stav 2. Zakona o tržištu;

- postupanje DUIF "Balkan Investment management" a.d. Banja Luka po rješenju o izvršenoj redovnoj kontroli – aktom Komisije je naloženo da se u razumnom roku izvrše usklađivanje kapitala;
- kontinuirani nadzor nad DUIF Polara Invest a.d. Banja Luka (Nisu konstatovane povrede propisa);
- kontinuirani nadzor nad DUIF Aktiva Invest a.d. Banja Luka (Nisu konstatovane povrede propisa);
- zaustavljanje trgovanja akcijama emitenta „Pekara“ a.d. Bosanski Brod na 60 dana, zbog toga što je na osnovu dostupnih podataka utvrđeno da je prilikom saziva Skupštine akcionara, emitent postupio suprotno odredbama Zakona o preduzećima, kao i odredbama Zakona o tržištu;
- trgovanje akcijama emitentata Čistoća a.d. Banja Luka i Hidroelektrane na Drini a.d. Višegrad između fondova ZIF Aktiva Invest a.d. Banja Luka i ZIF VB Fond a.d. Banja Luka kojima upravlja isto društvo - Aktiva Invest a.d. Banja Luka kojom je utvrđena povreda Zakona o tržištu, te su podnijete prekršajne prijave;
- davanje prokure od strane DUIF BLB Menadžment a.d. Banja Luka gdje je utvrđena povreda Zakona o investicionim fondovima te je naloženo DUIF BLB Menadžment da izvrši brisanje prokure iz sudskog registra;
- trgovanje akcijama emitenta "Mikroelektronika" a.d. Banja Luka, izvršenom od strane DUIF "Privrednik" a.d. Banja Luka – zbog povrede Zakona o investicionim fondovima podnijeta je prekršajnu prijavu protiv DUIF „Privrednik“ a.d. Banja Luka i protiv odgovornog lica u društvu;
- trgovanje akcijama emitenta Trgoprodaja a.d. Prijedor gdje je odlučeno da se sve informacije, dokumenta i podaci do kojih je Komisija došla u sprovođenju ovog nadzora prosljede nadležnim organima na dalje postupanje;
- trgovanje akcijama ZIF Balkan Investment Fond a.d. Banja Luka između povezanih lica, gdje je utvrđena povreda Zakona o tržištu, te je podnesen zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka, a berzanskom posredniku koji je učestvoavao u ovoj transakciji je izrečena opomena;
- trgovanje akcijama emitenta Duvan a.d. Bijeljina između članova upravnog i nadzornog odbora, te je - zbog povrede Zakona o tržištu . podnesen zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka;
- trgovanje akcijama emitenta TP Promet a.d. Prnjavor, a zbog uticaja na manjinske akcionare da prodaju akcije, Komisija je protiv „većinskog akcionara“ podnijela prekršajnu prijavu;
- preuzimanje emitenta "Jahorina osiguranje" a.d. Pale (Nisu konstatovane povrede propisa);
- objavljivanje informacija od starne emitenta Rudnik lignita Stanari a.d. Stanari - Komisije su ustanovila da su prekršene određene zakonske odredbe, kao i odredbe Pravilnika o izvještavanju i objavljivanju informacija od starne emitenta, te su podnijete prekršajne prijave protiv emitenta i odgovornog lica u emitentu);

3.9.2 Redovna kontrola

Planom kontrola nad obavljanjem poslova sa hartijama od vrijednosti učesnika na tržištu hartija od vrijednosti pokrenuta je redovna kontrola nad poslovanjem društava za upravljanje investicionim fondovima, koja je u skladu sa planom kontrola obuhvatila: 1) kontrola aktivnosti društva u vezi trgovanja hartijama od vrijednosti iz portfelja fonda, 2)

kontrola unutrašnje organizacione strukture u smislu postojanja operativne jedinice, 3) kontrola dostavljanja izvještaja, 4) kontrola načina rada/usvajanja odluka organa društva, 5) analiza i utvrđivanje oblika i iznosa osnovnog kapitala koje društvo mora održavati u likvidnim sredstvima, usklađenost sa propisima, 6) kontrola tehničke opremljenosti društva i mjere bezbjednosti, i dr. Redovni nadzor je vršen analizom poslovnih knjiga, izvještaja (koje je nadzirano lice bilo dužno dostavljati u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima) i izuzimanjem internih akata nadziranog društva (u sjedištu društva i korišćenjem arhiva Komisije) na osnovu kojih je regulisan/propisan način organizovanja i poslovanja nadziranog društva. Cilj redovnog nadzora bio je da se utvrdi zakonitost poslovanja društava za upravljanje investicionim fondovima, odnosno usklađenost njihovog rada sa Zakonom o investicionim fondovima i podzakonskim propisima.

Tokom 2009. godine, redovna kontrola završena je u sljedećim društvima za upravljanje investicionim fondovima:

- Društvo za upravljanje investicionim fondom „Bors Invest“ a.d. Banja Luka,
- Društvo za upravljanje investicionim fondom „Euroinvestment“ a.d. Banja Luka,
- Društvo za upravljanje investicionim fondom „Privrednik“ a.d. Banja Luka,
- Društvo za upravljanje investicionim fondom „Aktiva Invest“ a.d. Banja Luka,
- Društvo za upravljanje investicionim fondom „Vaučersko Investicioni Biznis“ a.d. Banja Luka,
- Društvo za upravljanje investicionim fondom „Balkan Investment Management“ a.d. Banja Luka,

Kao rezultat, redovnih kontrola, a zbog utvrđenih nepravilnosti, Komisija je donijela tri rješenja:

- DUIF „Bors Invest“ a.d. Banja Luka naloženo je da uskladi poslovanje sa zakonskim propisima, u dijelu koji se odnosi na organizacionu osposobljenost i izradu internih akata
- DUIF „Balkan Investment Management“ a.d. Banja Luka naloženo je da uskladi poslovanje sa zakonskim propisima, u dijelu koji se odnosi na kadrovsku osposobljenost i izradu internih akata
- Ukidanje odluke DUIF Aktiva Invest a.d. Banja Luka o davanju prokure Srđanu Praštalu,

3.9.3 Vanredna kontrola

U izvještajnom periodu, vanrednom kontrolom bili su obuhvaćeni sljedeći slučajevi:

- poslovanje berzanskog posrednika Hypo Broker (zbog povrede propisa prilikom trgovanja akcijama emitenta „Planinsko dobro“ a.d. Nevesinje, kao i zbog propusta prilikom dostavljanja podataka ovlaštenim licima Komisije u postupku nadzora nad trgovanjem akcijama emitenta „Tvornica automobila“ a.d. Pale, ovom berzanskom posredniku oduzeta je dozvola za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti na rok od 60 dana. Kao posljedica ovog vanrednog nadzora, oduzeta je dozvola brokerima i investicionom savjetniku, zaposlenim kod ovog berzanskog posrednika);
- poslovanje berzanskog posrednika Eurobroker a.d. Banja Luka (zbog povrede propisa prilikom unošenja naloga za kupovinu i prodaju akcija između dva fonda kojima upravlja isto društvo za upravljanje, direktoru berzanskog posrednika je izrečena mjera privremene zabrane obavljanja poslova sa hartijama od vrijednosti, a brokeru je izričena opomena).

3.9.4 Odgovori na tužbe

Kao što je naprijed istaknuto, Komisija je Zakonom ovlaštena na preduzimanje neke od propisanih nadzornih mjera, a kako su akti Komisije konačni, protiv upravnih akata može se pokrenuti upravni spor pred nadležnim sudom u skladu sa Zakonom o upravnim sporovima²³. Zbog pokretanja takvih sporova, Komisija je sačinila sljedeće odgovore na tužbe:

- tužba protiv rješenja Komisije kojim se ukida odluka DUIF Aktiva Invest a.d. Banja Luka o davanju prokure;
- tužba protiv rješenja Komisije kojim se poništava prenos akcija emitenta;
- tužba protiv rješenja Komisije kojim se ukida odluka DUIF Aktiva Invest a.d. Banja Luka o davanju prokure;
- tužba protiv rješenja Komisije kojim se nalaže DUIF BLB Menadžment brisanje prokure iz sudskog registra.

3.10 Registri i evidencije Komisije

Naziv registra	Broj upisa	
	2009.	Ukupno 2001. – 2009.
Upis u Registar emitenata:	34 ²⁴	1.944
▪ Preduzeća	33	860
▪ Banke	0	13
▪ Osiguravajuća društva	0	10
▪ Ovlašteni učesnici	0	43
▪ Opština/grad	1	4
Upis promjena u Registru emitenata	221	1.238
Registar društava za upravljanje investicionim fondovima	2	31
Registar investicionih fondova	1	32
Registar pravnih lica ovlaštenih za poslovanje sa hartijama od vrijednosti	7	44
Registar izdatih uvjerenja o položenom stručnom ispitu za sticanje zvanja broker	3	109
Registar izdatih uvjerenja o položenom stručnom ispitu za sticanje zvanja investicioni savjetnik	0	2
Registar izdatih uvjerenja o položenom stručnom ispitu za sticanje zvanja investicioni menadžer	7	149
Registar izdatih dozvola za obavljanje poslova brokera	23	132
Registar izdatih dozvola za obavljanje poslova investicionog savjetnika	3	5
Registar izdatih dozvola za obavljanje poslova investicionog menadžera	23	136

Tabela 46. Pregled registara Komisije

²³ Član 257. st 2. i 3. Zakona o tržištu hartija od vrijednosti

²⁴ Uz napomenu da je u toku izvještajnog perioda brisano je 24 emitenata, zbog statusnih promjena ili zbog promjene oblika organizovanja.

3.11 Razvoj informacionog sistema

U toku 2009. godine, Komisija je nastavila intenzivno na izgradnji svog informacionog sistema, kroz čitav opseg projekata razvoja softvera, konsolidacije sistema i informacionih resursa.

3.11.1 Sistem za elektronsko prikupljanje informacija (EPI), verzija 2.1

U početku 2009. godine tim za razvoj softvera je započeo razvoj nove verzije sistema za elektronsko prikupljanje informacija (EPI), koja je trebala obuhvatiti funkcionalnost za prijem izvještaja društava za upravljanje investicionim fondovima, investicionih fondova, banaka depozitara i kastodi banaka. Nova funkcionalnost podrazumjeva razvoj novih sekcija sistema za navedene učesnike, unapređenje postojeće baze podataka i korisničkog interfejsa za preko 30 novih izvještaja.

EPI 2.1 je trenutno u posljednjoj fazi konstrukcije, nakon čega slijedi intenzivno testiranje sistema i prezentacija krajnjim korisnicima. S obzirom da će prethodno navedeni korisnici po prvi put koristiti ovaj sistem, predviđen je testni period od tri mjeseca, u okviru kojeg bi se vršila dodatna edukacija i konsolidacija izvještaja.

3.11.2 Sistem za nadzor

Sistem za nadzor je najveći dosadašnji projekat razvoja softvera u Komisiji u toku 2009. godine. Započet u januaru, trenutno je posve funkcionalan u Komisiji, odnosno u sektoru za nadzor. Ovaj sistem je dizajniran tako da obuhvata nekoliko značajnih funkcija:

1. praćenje i analizu izvještaja koji se dostavljaju putem EPI-ja
2. praćenje i analizu trgovanja na berzi, sa čijim informacionim sistemom je ostvarena komunikacija u realnom vremenu
3. analizu trgovanja povezanih lica ovlašćenih učesnika na tržištu
4. identifikaciju i dalju analizu manipulativnih aktivnosti na tržištu
5. uvid u kompletan informacioni sistem Komisije, odnosno sve registre i baze podataka koje Komisija vodi
6. kontrola knjige naloga berzanskih posrednika

Trenutno u Komisiji je funkcionalna verzija 0.2, koja posjeduje implementirana prva dva skupa funkcija. U toku slijedeće godine je planirana realizacija preostalih skupova funkcija, radi formiranja kompletnog informacionog sistema za podršku zaposlenima u sektoru za nadzor.

3.11.3 Kontinuirani i cold-site backup

U sklopu zaštite informacionog sistema Komisije, tim za razvoj i održavanje informacionog sistema je u prvoj polovini godine implementirao novi, kontinuirani sistem za zaštitu i kreiranje rezervnih kopija operativnih sistema, njihove konfiguracije i svih baza podataka. Implementacijom ovog sistema, omogućen je brzi oporavak nakon neželjenih događaja. Osim kontinuiranog, implementirana je i drugostepena zaštita (cold-site backup), koja omogućava zaštitu i u slučaju gubitka primarnog sistema za zaštitu.

3.11.4 Integralni Informacioni Sistem Komisije (IISK)

U posljednjem kvartalu 2009. godine iniciran je projekat Integralnog Informacionog Sistema Komisije (IISK), koji bi u budućem razvoju trebao da objedini sve do sada

implementirane baze podataka (registre), analitičke i sisteme poslovne inteligencije, u jedinstvenu cjelinu.

3.11.4.1 Sistem za izvještavanje

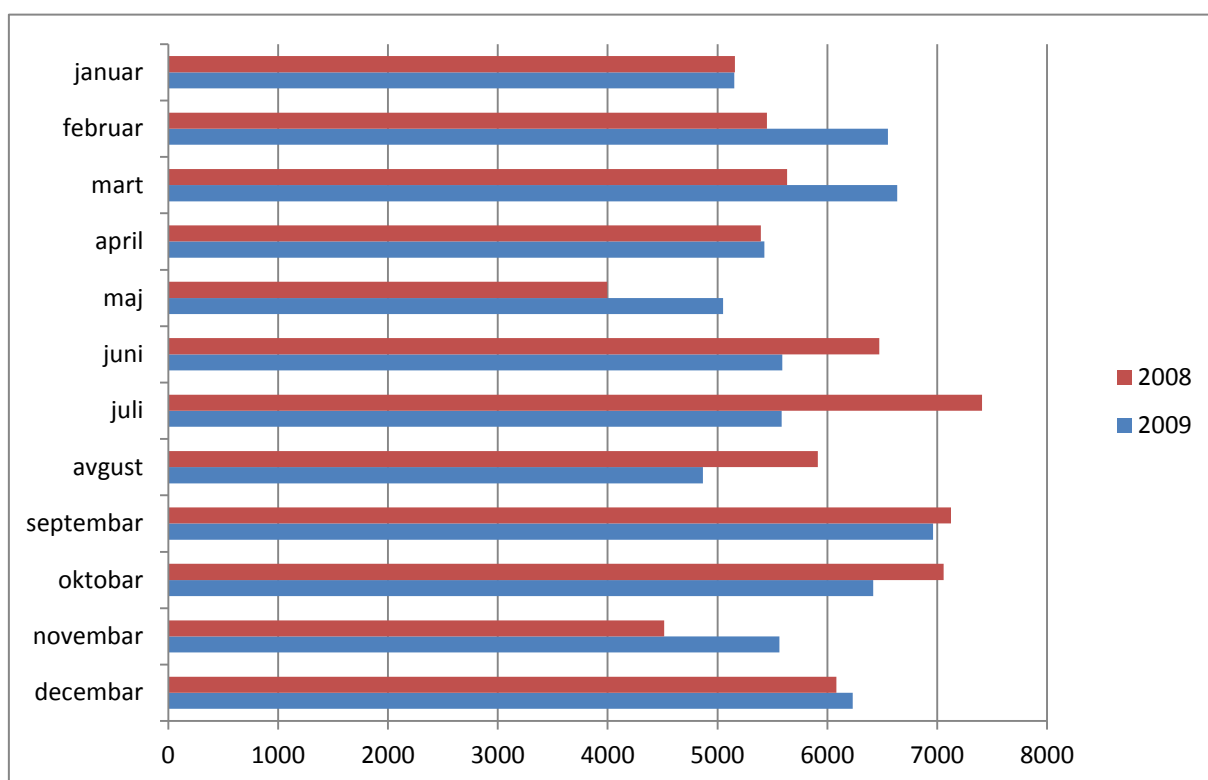
U sklopu razvoja IISK, tim ra razvoj informacionog sistema je izvršio implementaciju preliminarne verzije sistema za izvještavanje, čime je učinio dostupnim sve izvještaja iz sistema za elektronsko prikupljanje informacija (EPI) zaposlenima u Komisiji, za dalju analizu i iskorišćavanje.

3.11.4.2 Sistem za vođenje sjednica

Drugi element IISK je predstavljala implementacija sistema za elektronsko vođenje sjednica, sa ciljem smanjivanja materijalnih troškova Komisije u pogledu distribucije materijala za sjednicu, boljom organizacijom procesa vođenja sjednica, naprednijim sistemom za objavljivanje odluka na Web sajtu Komisije i klasifikacijom vrsta odluka.

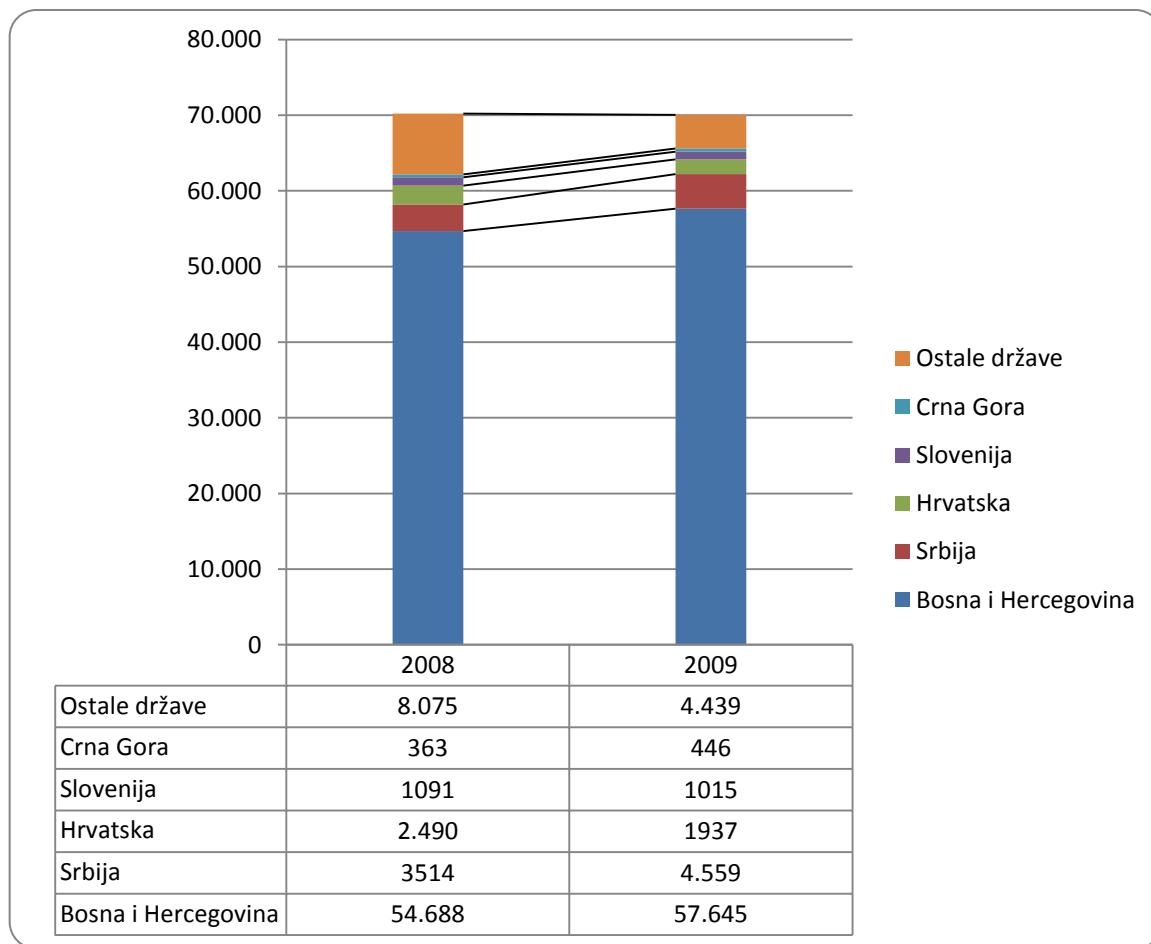
3.11.5 Web stranica

Tokom 2009. godine, intenzitet posjeta web stranice Komisije bilježi ukupan pad od 0,3% prema broju posjeta i pad od 4,45% prema broju pregleda stranica. Ukupan broj posjetilaca u toku prve polovine 2008. godine je iznosio 70.211 posjeta i 300.162 pregleda stranica, dok je u 2009. godini iznosio 70.041 posjeta i 286.795 pregleda stranica.

Slika 32. Broj posjetilaca web stranice Komisije u 2008. i 2009. godini

Iz statistike posjeta po državama, vidljiv je trend povećanja procenta posjetilaca iz Srbije (29%), BiH (5,41%) i regiona, izuzev Hrvatske (-22%) i Slovenije (-6,97). Takođe, vidljiv je trend smanjenja posjetilaca iz inostranstva, odnosno ostalih država koje nismo prikazali na grafikonu.

Slika 33. Lokacije (države) iz kojih dolaze posjetioci web sajta Komisije

3.12 Seminari, konferencije i okrugli stolovi

Prisustvom seminarima, konferencijama i okruglim stolovima izvršena je dalja edukacija i specijalizacija članova i stručnih saradnika Komisije po pojedinim oblastima. Istovremeno je izlaganjem radova od strane predstavnika Komisije afirmisano tržište hartija od vrijednosti Republike Srpske s ciljem privlačenja stranih investitora kroz ovaj oblik investicionih ulaganja.

	AKTIVNOST	TEMA	ORGANIZATOR
1.	Okrugli sto, Banja Luka, 03.02.2009.	„Unapređenje kastodi/skrbničkih poslova regulativa i praksa“	Udruženje banaka Bosne i Hercegovine
2.	Regionalna „Microsoft“ konferencija TECHNET 2009, Sarajevo. 24.02.-25.02.2009.	Predstavljanje novih proizvoda i usluga	„Microsoft BiH“
3.	Edukativna radionica, Banja Luka, 25.02.2009.	„ Objavljivanje podataka i informacija sa berze, strukturirani proizvodi, indeksi“	Banjalučka Berza
4.	Međunarodna konferencija, Banja Luka, 27.02.2009.	„Bosna i Hercegovina i Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju-mogućnost i perspektive“	Centar za ekonomsku politiku i evropske integracije
5.	Naučni skup, Banja Luka, 05.02.2009.	„Globalna ekonomska kriza i dinamika približavanja Evropskoj uniji“	Ekonomski fakultet Banja Luka
6.	"Kako upravljati rizicima u periodu finansijske krize " u periodu od	„Aktuelna finansijska kriza,“	Ekonomist Media Group

	AKTIVNOST	TEMA	ORGANIZATOR
	10.03. do 12.03.2009. godine.		
7.	Seminar "Slobodno kretanje kapitala" od 06.05.-07.05.2009.	"Slobodno kretanje kapitala"	Direkcija za evropske integracije
8.	26. Konferencija Ljubljanske berze, Portorož 14.-15.05.2009.	Aktuelne teme sa područja tržišta kapitala	Ljubljanska borza
9.	Seminar, Sarajevo, 21.05.2009.	„Unapređenje supervizije bankarskog sektora u skladu sa međunarodnim standardima“	PARE projekt u Bosni i Hercegovini
10.	Konferencija „Microsoft DevDays 2009“, 11.06.2009.	„Microsoft Development Platform on the Road to Services“	Microsoft
11.	Samit guvernera i vodećih bankara regiona, Bečići, 19.-21.06. 2009.	„Mere protiv globalne krize u Finansijskom sektoru“	Ekonomist Media Group
12.	Radionica o izradi nacrtu BiH strategije o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnost, Sarajevo 28.-30.07.2009.	Izrada nacrtu BiH strategije o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnost	SIPA
13.	Radionica o razmatranju nacrtu BiH strategije o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnost, Sarajevo 19.08.2009.	Razmatranje nacrtu BiH strategije o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnost	SIPA
14.	XIII Kongres SRRRS, Teslić 28.10.-31.10.2009	Uloga računovodstva i revizije u uslovima globalne krize	Savez računovođa i revizora Republike Srpske
15.	Okrugli sto u Sarajevu „Konferencija vizioniranja“ 24.11.-25.11.2009.	Razvojna strategija BiH	
16.	Seminar za nadzor tijela tržišta kapitala bankarskog sektora i osiguravajućih društava i Ministarska konferencija, Beč 30.11.-03.12.2009.	The „Road to Europe-Program of Accounting Reform and Institutional Strengthening“, REPARIS	The World Bank Centre for Financial Reporting Reform
17.	Konferencija-regionalna sardnja, Beograd 02.12. -03.12.2009	„Razvoj tržišta kapitala – Novi zakon“ „Ekonomska kriza i odgovori regulatora tržišta kapitala“	USAID

Tabela 47. Pregled edukativnih aktivnosti Komisije u 2009. godini